

Ljubljana, sobota, 5. julija 1952

STEVILKA 27. — LETO XIII. — CENA 15 DINARJEV

Izhaja vsako soboto — Izdaja Tiskovni konzorcij Ljudske pravice — Direktor konzorcija in odgovorni urednik Tomo Brejce Uredništvo: Knafljeva ulica 9 Uprava: Kopitarjeva ulica 2 — Telefon uredništva št. 39 81—39 89, uprave št. 61—62 43 — Telefon naročniškega oddelka št. 39 30 — Telefon oglašnega oddelka št. 35 85 — Štev. ček. računa 604 90321-0 — Mesečna naročnina 60 din, trimesečna 165 din, polletna 300 din, celoletna 600 din — Poštni predal 49 — Tisk tiskarne Ljudske pravice

1. VSEBINE:

- Naš veliki partizanski praznik
- I. J.: Vatikanska politika italijanizacije Slovencev na Primorskem
- Deveti razširjeni plenum CK KPH
- Proizvajati hidroelektrično energijo pomeni živeti od obresti
- Partijske organizacije pred VI. kongresom KPJ
- Tone Fajfar: Pred desetimi leti smo imeli prvo osvobodeno ozemlje
- V. K.: Čimveč sonca, zraka in razvedrila našim najmlajšim
- ar: Kakšni ljudje so vedrili in oblačili v Krmelju
- Marko Jurčen: Začasni pravilniki o plačah v trgovini
- Rafael Ajlec: Petje in glasba na Primorskem festivalu
- France Bevk: Obroč se zapira
- Zametki znanstvenega dela med tržaškimi Slovenci
- Janko Pleterški: Tedenski zunanjepolitični pregled

Vida Tomšič

PROTI OSTANKOM MINULOSTI

V našem družbenem življenju so stvari, ki zaslužijo večjo pozornost vseh nas, večjo budnost do njih ter močnejše reagiranje partijskih organizacij in vseh komunistov nanje. Tu mislim na negativne osebne lastnosti, ki se tu pa tam, bolj ali manj kažejo, kakor so: neodkritosrčnost, netovariški odnosi, na škodljivost in kriminalna meje sebičnost na račun družbene skupnosti, pojavi nemorale in slabih odnosov v družbi in družini, dalje dokaj razširjeni pojavi pijančevanja in podobno.

Logično je, da so ti negativni pojavi včasih povezani z birokratskimi kastnimi težnjami v državnem, včasih pa celo

tudi v našem partijskem aparatu. Tedaj so najodvratnejši.

Ce bi hoteli deducirati vse te negativne pojave na njihov skupni izvor, bi ugotovili, da so tipični izrastki razredne družbe. V naši družbi so odsev nepopolno likvidiranih razrednih odnosov, še bolj pa odsev razrednih odnosov v misljenju ljudi, v njihovi zavesti. To so ostanki naziranja razredne družbe, ki se v njej blaginja in sreča ne gradita na podlagi blaginje in sreče vseh delovnih ljudi, vsega kolektiva, marveč v boju za svojo lastno osebno korist in proti kolektivu.

Ali če si ogledamo pojave pijančevanja, samo bistvo alkoholizma.

Ni dvoma, da je boj proti alkoholizmu zdravstveni problem in znano je, kakšne hude posledice za zdravje ima pretirano uživanje alkohola. Toda alkoholizem je prav tako družbeno zlo, ki ima svoje korenine v izkoriščevalskih družbenih sistemih.

Vemo, da je nekdanje vodstvo vseh »komunalnih« ustanov na področju svoje tovarne predvsem skrbelo za krčmo, ki je z njo držalo delavce v še večji gmotni odvisnosti in uničevalo njihovo moralno odporno silo. Isto je delal tudi bogat kmet — krčmar na vasi.

Cim bolj so izkoriščani ljudje čutili svoj brezupni položaj, tem lažje so se vdajali alkoholu, ker jim je bil sredstvo za tolažbo, da so pozabili na bridko stvarnost.

Naš boj za socialistični družbeni sistem na bazi spremenjenih odnosov v proizvodnji je v bistvu boj proti glavnemu viru teh negativnih pojavov. Ta boj vodi k življenju ljudi, polnemu resnične radosti, ta boj bo polgoma odpravil sebičnost in podobne ostanke.

Nastane pa vprašanje, kaj moremo in moramo zdaj storiti, da bi te negativne pojave zmanjšali na minimum. To je zdaj sestavni del našega boja za iztrebljenje ostankov preživelega družbenega sistema, sestavni del boja za vzgojo socialističnih ljudi. V tem boju je najmočnejše orodje, spoznanje delovnih ljudi, da so sami graditelji njihovega življenja, da je njihova sreča odvisna od uspehov vse skupnosti.

Naše dosedanje izkušnje kažejo, da na primer razne nepravilnosti v čuvanju ljudskega premoženja, pojave tatvin in malomarnosti ter podobno, kaj hitro odstranijo v delovnih kolektivih, kjer je delavsko upravljanje postalo stvarnost. Jasno je, da v sedanjih etapi našega razvoja, ko smo zmago delovnega ljudstva izbojevali, ko pa razredni boj še ni končan, mora v boju proti ostankom minulosti država delovnega ljudstva uporabljati administrativne ukrepe. V tem oziru naša družbena skupnost z najodločnejšim preganjanjem in kaznovanjem škodljivstva uresničuje svoje razredno zgodovinsko pravo.

Vendar pa to ni zgolj stvar administrativnih ukrepov, marveč predvsem vzgoje in osebnega dela.

Nesporno je, da imajo naši delovni ljudje dovolj zdravega čuta in moralne sile za boj proti vsem tem pojavom, vendar pa se zdi, da še vedno uporabljajo bolj administrativne ukrepe, kakor široko politično vzgojno delo, da je še zmeraj več slučajne kakor sistematične borbe.

Stvar ni samo v tem, da ukrepamo proti žalosnim asocijalnim pojavom, marveč je treba v boju za nove družbene odnose posvetiti vso skrb vzgoji ljudi, odstranjevanju vzrokov, izpodbujanju ljudi k formiranju novega družbenega odnosa in stališča do takšnih pojavov, razvijati družbeno obsojanje takšnih pojavov.

V tej luči je treba obravnavati tudi boj proti alkoholizmu.

Zdaj smo v razmahu graditve družbe, ki v njej ni izkoriščanja človeka po človeku. Zato nam ni potreben noben opij, ne alkohol, ne verski misticizem. Potrebni so nam jasni nazori moralno in fizično zdravih ljudi. Zato je treba alkoholizem, ki navažno povzroča razne druge razvade in strasti, izkoreniniti kot družbeno zlo, kot odsev nekdanje brezperspektivnosti in fatalistično-defetističnega odnosa do življenja.

Cesto slišimo, da »razen krčme ni drugega razvedrila«, zato dopuščamo, da velja pijančevanje za razvedrilo in počitek, s tem povezana fizična obračunavanja pa za junaštvo. Dolžnost graditeljev socializma je izkoreniniti to zlo, njihova dolžnost je, da so v svojem kraju pobudniki organiziranja zdravih, veselih in zabave polnih poletov. Takšno veselje in zabavo ne bodo uničevali zdravja, morale in družin naših delovnih ljudi, marveč jih bodo navdajali z novo življenjsko silo.

Pri tem je nedvomno odločilne važnosti subjektivni činitelj, zavestno delovanje Komunistične partije in frontnih organizacij.

Vir velike politične sile naše Partije je bila zmeraj moralna sila njenih članov, njihov osebni zgled v boju za program Partije, njihova visoka idejna raven ter zavest o ciljih in perspektivah boja. Tako je tudi zdaj.

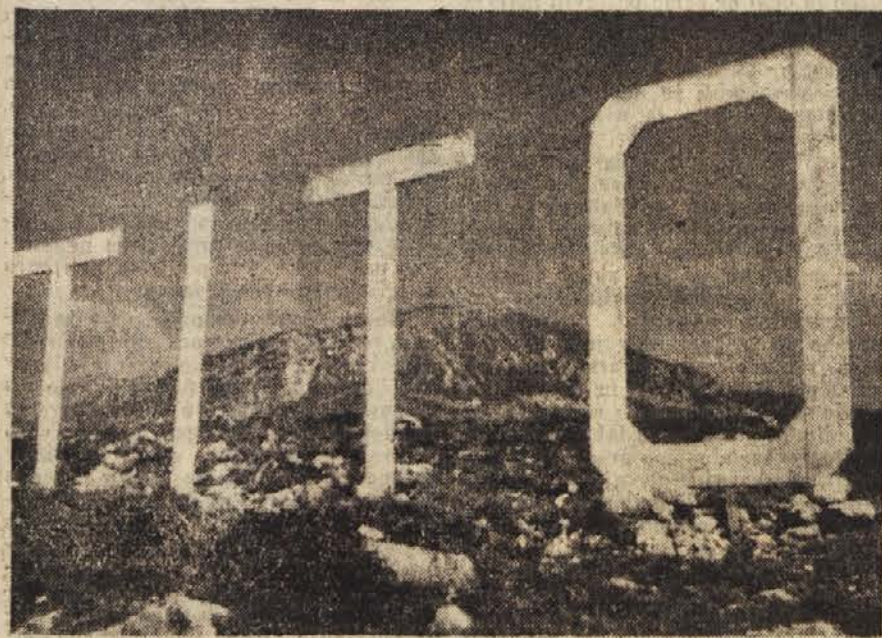
Tam, kjer so se v partijskih vrstah pojavile negativne lastnosti med člani Partije, kjer se je razmahnila samovolja birokratov, tam to pomeni, da so začeli komunisti izgubljati perspektivo, da so zašli v suhoparni praktikcizem, da izpolnjujejo »naloge«, da pa cilja ne vidijo. To pomeni, da so se morda nekateri celo demoralizirali in prepustili stihiji svojih neizvirljenih malomeščanskih nagonov. Kolikor se partijske organizacije proti takšnim pojavom tudi bore, vendar kaže, da pri tem uporabljajo sredstva, ki niso priporočljiva. Čakajo namreč, da postane strast tako velika, da skoraj ni več mogoče spraviti človeka na pravo pot, poleg pa ga vržejo iz Partije in se nehajo zanimati zanj.

Partijske organizacije, ki tako delajo, si ne prizadevajo spoznati, da je vzrok takšnih pojavov, zanemarjanje

vzgojnega dela med komunisti, logično pa tudi med delovnimi ljudmi na splošno. V partijskih organizacijah, kjer je takšno stanje, manjka živahne, smeje diskusije o perspektivah naše graditve, ki s svojo veličino navdušuje slehernega delovnega človeka.

Dvigati svojo idejno raven, spoznavati svetle perspektive našega sedanjega boja, boriti se proti ostankom minulosti, ki vlečejo nazaj, ki hrome naš polet, ustvarjati nove pojme o tem, kaj je moralno in nemoralno, kaj je častno in nečastno, kaj je junaštvo, kaj pa defetizem in demoralizacija, to je naloga vseh naprednih ljudi, predvsem pa komunistov.

V tem je tudi najučinkovitejše sredstvo za čim hitrejšo odstranitev vseh negativnih ostankov minulosti.

Primorski festival je bil veličastna in prisrčna manifestacija ob peti obletnici združitve Primorske s FLR Jugoslavijo

LJUDSKA SKUPŠČINA je sprejela zakone o okrajnih, mestnih in občinskih ljudskih odborih

Pretekli ponedeljek se je sestala na svoje tretje redno zasedanje Ljudska skupščina LRS. Na tem zasedanju je Ljudska skupščina sprejela zakone o ljudskih okrajnih odborih, o ljudskih odborih in mestnih občin, o občinskih ljudskih odborih, zakon o volitvah in odpoklicu odbornikov ljudskih odborov ter zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine. Razen navedenih zakonov je Ljudska skupščina potrdila tudi nekatere uredbe vlade LRS.

S tem zasedanjem in sprejemom naštetih zakonov je bilo pravno urejeno celotno gradivo o organizaciji in delovanju ljudskih odborov. S sprejemom teh zakonov pa je bila zaključena tudi izredno plodna in vsestranska razprava o spremembah v sistemu naše ljudske oblasti pri kateri je praktično sodelovalo skoraj vse prebivalstvo. Republiški zakoni o ljudskih odborih, ki so sedaj sprejeti imajo za svojo osnovo splošni zakon o ljudskih odborih, ki ga je teoretično obrazložil in analiziral tov. Edvard Kardelj. Med glavnimi in osnovnimi značilnostmi novih zakonov je predvsem poudarjena vodilna vloga delavskega razreda, ki upravlja naše gospodarstvo in je zaradi tega tudi nujno, da pride v organe naše ljudske oblasti kot njen neodločujoči faktor. Novi zakoni uveljavljajo kot izrazit delavski organ v sistemu naše ljudske oblasti zbor proizvajalcev, ki skupno z okrajnim oziroma mestnim zborom predstavlja okrajni oziroma mestni ljudski odbor. Naslednja značilnost novih zakonov je utrjevanje socialistične demokracije. Vsa organizacija ljudskih odborov je postavljena na take temelje, da to utrjevanje socialistične demokracije vsestransko omogoča in da ustvarja ljudski odbor, ki je najvišji predstavniški organ v občini, okraju in mestu. S tem vprašanjem je tesno povezano vprašanje pristojnosti ljudskih odborov, ki jo zakon rešuje tako, da je ljudski odbor organ enotne državne oblasti in hkrati tudi organ ljudske samouprave na svojem področju. Ljudski odbor je pristojen v reševanju vseh zadev, ki se nanašajo neposredno na gospodarski, komunalni,

socialni in kulturni razvoj svojega območja in lahko le zakon odredi, da je za posamezne zadeve pristojen višji organ državne oblasti. Osnovna težnja, ki jo izražajo novi zakoni o ljudskih odborih je priti čim hitreje da samouprave, kar je tudi temelj na katerem gradimo naš socialistični sistem.

Zakoni o ljudskih odborih uvajajo razen že navedenih še vrsto sprememb v delo in organizacijo ljudskih odborov. Med temi spremembami so predvsem ukinitev izvršnih odborov, uvedba dveh predstavniških organov to je mestnega ali okrajnega zbora in zbora proizvajalcev, uvedba svetov, vaških odborov, mestnih in občinskih ljudskih straž itd. Urejeno pa je tudi vprašanje odnosov med administrativnim aparatom in predstavniškimi organi ljudskega zbora. Vse te spremembe v organizaciji in sistemu ljudskih odborov pa toliko bolj poudarjajo važnost tistih demokratičnih organov in oblik, ki so se že doslej pokazali kot uspešni in ki neposredno povezujejo pri odločanju in delu ljudskih odborov najširši krog prebivalcev. Poleg dosedanjih organov zbora volivcev, komisij državljanov itd. uvajajo novi zakoni tudi novo obliko in sicer referendum. Referendum bo omogočal pri važnejših odločitvah oziroma predlogih ljudskega zbora neposredno konkretno sodelovanje ljudi, s tem pa tudi pravilno rešitev takega vprašanja.

Nov sistem v organizaciji ljudskih odborov je zahteval tudi spremembe dosedanjega načina volitev v ljudske odbore. Te spremembe uveljavlja zakon o volitvah odbornikov ljudskih odborov. Ena važnih sprememb je določba, da praviloma postavi kandidatsko listo zbor volivcev. Na prihodnjih volitvah ne bomo več volili z kroglicami, marveč pismeno. Zakon ureja tudi vprašanje aktivne in pasivne volilne pravice, volitve v zbor proizvajalcev, predpise za odpoklic odbornikov itd.

Nastale spremembe v organizaciji ljudskih odborov so plod dosedanjih uspehov in hkrati tudi temelj na katerem lahko še naprej razvijamo socialistično demokracijo in samoupravljanje.

Dan slovenskih rudarjev

Ze leta 1883 so zasavski rudarji prvič štrajkali. Prav tega leta je prevzela rudnik Ojstro Trboveljska premogokopna družba (ustanovljena 1873) in rudarji so se uprli nevzdržnemu izemanju. Žandarji so takrat stavkujoče razgnali in precej rudarjev zaprli. Res, da štrajk ni uspel, vendar pa je prinesel med rudarje borbenost in odločnost. Štrajk je bil edino orodje izkoriščanih rudarjev tudi pod diktatorsko vlado Karadjordjevičev. Junija 1934 so zagorski rudarji, strnjeni okoli naprednih društev in pod vodstvom Partije organizirali veliko gladovno stavko, da si s tem priborijo vsaj malo boljše življenje. Ta dan bo odslej praznik slovenskih rudarjev, spominjali se bodo borb svojih tovarišev za osvoboditev izpod železne pete kapitalizma. Prav tako pa bodo na ta dan slavili tudi uspehe svojega dela v borbi za novo življenje v socialistični domovini.

Stavka v juniju 1934 je bila največjega obsega in dobro organizirana, ter je prav zaradi tega prinesla rudarjem tudi zmago. Prvega junija je Trboveljska premogokopna družba uradno razglasila, da bo znižala mezde, na novo predstavljala rudarje iz kategorij v kategorijo in zmanjšala povrh vsega še količine deputatnega premoaga. Rudarji so takoj organizirali štrajk, ki naj bi onemogočil izvedbo ukrepov, ki jih je hotela v svojo korist izvesti Družba. 3. junija se prva izmena ni vrnila z dela, temveč je ostala v jami. Tej sta sledili še druga in tretja izmena. Rudarji so začeli z gladovno stavko. Tri dni so vztrajali v jamah in iz jaskov so nosili le onemogle tovariše, ki napora niso mogli vzdržati. Vedno več nosil so dvigali iz globine. Ko so izjemalci uvi-

deli, da glad ne bo zlomil volje rudarjev so poslali mednje izdajalca. Tajnik Stokovne zveze rudarjev Arh se je v avtomobilu pripeljal do jaskov in preprčal rudarje, da TPD ne bo znižala plač. Rudarji so se izmučeni vrnili iz jam.

Seveda, vse je bilo le prevara. V revirje so prišli žandarji. Družba pa je je že po kratkem ponovila svoje zahteve. Partija je organizirala novo stavko in rudarji so se odzvali njenemu pozivu ter ponovno odšli v jame. Provokatorji in izdajalci tokrat s svojimi lažmi niso uspeli. Enotnost rudarjev so skušali razbiti s tem, da so jih prepričevali, da v drugih jamah že delajo. Štiri dni in pet noči so rudarji stavkali in tudi zmagali. Družba je preklicala vse svoje zahteve.

Zmaga zagorskih rudarjev je odjeknila po vsej Sloveniji, Partija pa si je kot voditelj delavcev pridobila ugled in zaupanje delovnih množic.

Borbenost zasavskih rudarjev se je odrazila tudi med vojno, ko so sabotirali proizvodnjo in množično odhajali v partizane. Po vojni, pa so z velikanskimi uspehi potrdili predanost socialistični domovini. V letu 1951 je proizvodnja premoaga dosegla že 2.650.000 ton to je za okoli 800.000 ton več, kot so slovenski rudarji nakopali v letu 1939. Lignita smo v Sloveniji nakopali leta 1939 153.000 ton, medtem ko so lansko leto rudarji poslali po državi že 517.000 ton lignita. Uspehi v proizvodnji, doseženi kljub slabi mehanizaciji nekaterih jam, so najlepši uspeh slovenskih rudarjev in jim k tem uspehom ob njihovem prazniku čestitamo vsi slovenski delovni ljudje.

Rudarji ob stavki v revirjih junija 1934

TOVARIŠ TITO O SAMOVZGOJI KOMUNISTA

Oszi praktikcizem je še pogost pojav v naših partijskih organizacijah. Tovariši se izgovarjajo, da ne pridejo do tega, da so preobremenjeni s partijskim delom itd. — kakor da izgrajevanje samega sebe ni važno partijsko delo.

(Tovariš Tito na V. konferenci KPJ nov. 1940 v Zagrebu)

Deveti razširjeni plenum CK KPH

Koncem preteklega meseca je bil v Zagrebu deveti razširjeni plenum CK KPH na katerem je imel tov. Zvonko Brkić, organizacijski sekretar CK KPH, referat »O političnem delu partijskih organizacij v novih pogojih«. Iz referata in obširne diskusije povzemamo nekaj važnejših misli.

Tovariš Zvonko Brkić je obravnaval v svojem poročilu — potem ko je v osnovnih potezah orisal naš boj proti pojavom birokratizma — vprašanje Partije in njen razvoj po vojni. Partijsko članstvo na Hrvaškem se je povečalo od 38.079 članov leta 1945 na 159.113 članov 1. aprila 1952. V zvezi s tem je dejal tov. Brkić: »Tako velik številni porast partijske organizacije (danes je vsak dvajseti polnoletni prebivalec naše republike član Partije) ob upoštevanju tedanjega značaja dela partijske organizacije, ki ni bil dovolj usmerjen na politično vzgojo novih članov, je vzrok današnji v povprečju nizki politični vzgoji članov in njihovi premajhni sposobnosti, da se s političnimi sredstvi bore za ustvarjanje politike Partije.

Istočasno pa je pritegnitev najširšega partijskega članstva v aktivno borbo ustvarila pri vseh (pa tudi najzaostalejših) potrebo za lastnim delovanjem in sodelovanjem v reševanju vseh vprašanj iz partijskega življenja, kar je prišlo v nasprotje in spopad s skrajnim centralizmom in delu nekaterih partijskih organizacij (n. pr. odnos Rajonskih komitejev in partijskih organizacij velikih podjetij v Zagrebu). Če temu dodamo še vprašanje vstopa v Partijo vrste ljudi iz vrst drobne buržoazije in kmetov, ki so s seboj prinesli tudi svojo miselnost, potem se pred nami jasno kaže kot najvažnejši problem: vzgoja članstva in njegovo politično delo v množicah.

Zatem je govoril tov. Brkić o težnji, da se politična borba in priprave zamenjuje z administrativnimi ukrepi in komandiranjem in poudaril, da je najtežje kar smo podovali iz pretekle dobe določeno zapuščanje delavskega razreda in njegovih vprašanj, posebej še vprašanja politične vzgoje delavcev in njihovega sodelovanja v našem družbenem življenju. To zapuščanje je imelo svoj vzrok v velikih težavah pri odkupih, delovni sili in setvi, ki so zahtevali, da so se komiteji in čisto tudi pretežni del partijskih organizacij na Hrvaškem bavili z vprašanjem vasi. Nadaljeval je z analizo velikih nalog, ki so jih opravili člani Partije v pretekli dobi in opozoril na to, da morajo tovariši razumeti, da v preteklosti niso delali narobe, ker so dosledno izvrševali naloge tedanje dobe, toda, da v sedanjih dobi greše ko poskušajo delati z metodami, ki so bile lastne pretekli dobi.

Ko je razpravljal o politično vzgojnem delu partijskih organizacij je tovariš Zvonko Brkić poudaril boj proti birokratizmu in v zvezi s tem opozoril na nekatere pojave, ki kažejo, da hočejo razni reakcionarni in drobno buržoazni elementi dati našemu boju proti birokratizmu malomeščansko anarhistični značaj boja proti vsaki oblasti, kar pomeni še posebej boj proti oblasti delavskega razreda in delovnih množic. Med ovirami, ki danes zavirajo uspešno politično delo je navedel določeno apolitičnost v partijskih organizacijah, ki se kaže v pomirljivosti do negativnih pojavov in v nesposobnosti, da bi boj proti takim pojavom vodile s političnimi sredstvi. Druga ovira pa je v tem, da se politična borba čisto vodi skozi čisto borbo z sovražnikom, manj pa skozi borbo z množice v kateri bi bilo treba tudi sovražnike spraviti na dan. Nadaljeval je z razpravljanjem o delu Partije med množicami in nato dejal: »Na kratko rečeno, danes ko se z delavskim upravljanjem v gospodarstvu in novimi ukrepi v sistemu ljudske oblasti naša partijska organizacija otresa istovetnostja z oblastjo, ko se njene revolucionarne sile vse bolj otresajo raznih administrativnih in operativnih okovov, je treba najširšo politično borbo in delo ne samo postaviti marveč tudi organizirati, ker bomo lahko samo skozi organizirano stalno borbo proti tendencam starega in skozi graditev novega osvobodili še neprebujene sile delovnega človeka za njegovo polno sodelovanje pri zgraditvi socialistične družbe. To pomeni nedvomno hkrati tudi potrebo, da se v našem družbenem življenju močneje poudari vloga delavskega razreda kot edinega doslednega nosilca novega, kakor tudi politična in organizacijska vloga njegove stranke — Komunistične Partije.

Samo delo partijskih organizacij, posebno pa še komitejev je v tem, da na področju okraja, tovarne, vasi, na bazi temeljite politične in ekonomske študije stanja spoznajo in razvijajo vse tiste sile, ki delujejo in lahko delujejo za hitrejšo socialistično graditev, kakor so hitrejši razvoj proizvodnih sil, zavestno delovanje komunistov, množičnih in družbenih organizacij kakor tudi poindincev pri dvigavanju kulturne in politične ravni množic, široko angažiranje množic pri razvijanju socialističnih družbenih odnosov itd. Razen tega morajo spoznati vse sile, ki delujejo proti našemu razvoju, kakor so nizka proizvodnja, malomeščanski ostanki v ekonomiki in zavesti množic, zaostalost

množic, delo sovražnika in da te odstranjujejo in politično bijejo zbirajoč in razvijajoč v tej borbi zavest in politično borbenost množic.

Ko je govoril o izgradnji partijske organizacije je tov. Brkić poudaril predvsem ostrejši kriterij za sprejem v članstvo Partije ter potrebo forsiranja sprejema delavcev v Partijo. Praksa odprtih partijskih sestankov je pokazala vrsto dobrih lastnosti, med drugim pri odstranjevanju birokratskih pojmov pri posameznih članih Partije, prispevala je k pravilnemu odnosu do množic, povečanju odgovornosti člana Partije itd. Razen odprtih partijskih sestankov pa so se pokazali kot dobri tudi programi osnovnih partijskih organizacij.

Postavlja se vprašanje — je dejal tov. Brkić — kaj naj vsebuje tak program dela partijske organizacije. Na kratko bi lahko rekli — ustvaritev partijske linije v konkretnih pogojih ob največjem sodelovanju množic. Na primer v nekem podjetju to pomeni ustvarjati naloge, ki jih je dobil kolektiv od družbe (ustvarjanje globalne proizvodnje ob določenih splošnih pogojih), organizacija te naloge, njeno pravilno izvrševanje tako v korist družbe kakor tudi samega delovnega kolektiva ob skrbi za delovne ljudi pri delu in njihovem življenju izven delovnega procesa, posebno z dviganjem njihove politične zavesti, tehnične in kulturne ravni. In kar je najvažnejše, program mora ustvariti pri vsakem posamezniku politično jasnost v pogledih na pot graditve socializma pri nas. Razen tega mora vsebovati program tudi idejne elemente in konkretne praktične ukrepe boja proti vsem negativnim pojavom v delu podjetja, življenju in miselnosti vseh delavcev.

Razen navedenih problemov je plenum obravnaval še vprašanje partijske demokracije, ideološke vzgoje članov Partije in obširneje tudi izkušnje pri delavskem upravljanju v gospodarstvu ter delo partijskih organizacij na vasi. V zvezi z delavskim upravljanjem v gospodarstvu je bila posebno naglašena vloga partijskih organizacij in sindikalnih organizacij pri vzgoji delavskih svetov in delovnih kolektivov. V razpravi po poročilu organizacijskega sekretarja Zvonka Brkića so bila obdelana razen navedenih še nekatere druga vprašanja. Organ Komunistične Partije Hrvatske »Naprijed« je objavil v celoti referat Zvonka Brkića, kakor tudi velik del razprave.

Dopisniki

Tekmujte za najboljše dopise v čast VI. kongresa KPJ. — 19. julija bomo podelili prve nagrade. — Naslednje nagrade pa bodo podeljene 19. avgusta. — Dopisujte v čim večjem številu!

Vatikanska politika italianizacije Slovencev na Primorskem

Primer noja iz ljudske modrosti, noja, ki pred sovražnikom vtake glavo v pesek, je pri nas precej znan. Nanj se spominimo, če se ozremo na dejanja in ravnanja visokega katoliškega klera in nekaterih »duhovnih gospodov«. Ti res vitkajo nekam glavo, da ne vidijo in ne slišijo dejstev, dogajanj, izvajanj, izjav, ravnanj, vse, kar se zliiva v eno in se imenuje, na kratko rečeno, vatikanska politika in njena sovražnost do Jugoslavije in jugoslovanskih narodov, o čemer je prav katoliški škofom že 1945, takoj po osvoboditvi, spregovoril tovariš maršal Tito. Ne, ti gospodje tega nečesto slišati in videti. Tudi po njihovih moralnih načelih bi bilo to nepravilno. Toda kaj jim mar načela, če... če gre za posebno interese in to celo imenujejo katoliško gledanje.

Bodimo odkriti. Človeku se morajo smiliti preprosti ljudje, ki so obiskovali in še obiskujejo cerkve ob nedeljah, praznikih in delavnikih. Smilili, če pomislimo, da poslušajo pridigo o svetem očetu, rimskem papežu, glavarju cerkve, ki skrbi za svoje ovčke po vsem svetu, pošilja misijonarje ubogim zamorčkom itd. itd. Nič pa tem ubogim ljudem ni in še tudi danes ni skušal zadostno povedati, da je rimski papež suveren vladar države in da vodi zelo močno posvetno politiko, kar pa cerkev zelo rada zamolči, kajti rada bi ostala pred nevednimi množicami samo »božja« ustanova. To državo ima rešile od leta 1929 po lateranskem sporazumu z dučejem Italije, Mussolinijem, a suverenost si je papež lastil že prej. Tudi potem, ko mu je Garibaldi leta 1871 vzel Rim in razbil prvo papeško državo. Ta suveren vodi in je vodil tudi svojo politiko in prav ta politika je vedno bila in je sovražna vsem jugoslovanskim narodom. Govoriti o svetem očetu, o skrbi za zamorčke itd. in ne pojasniti, kakšna je vatikanska politika, je podobno ravnanju človeka, ki svojemu bližnjemu zaveže oči, da ga odpelje, kamor hoče. Težka je dolžnost, ki jo imajo vsi zavedni jugoslovanski rodoljubi, da storijo vse, da odvežejo oči našemu preprostemu človeku, ki se še dostikrat čudi, noče verjeti, da tudi cerkev vodi svojo politiko. Cerkev, to je ne samo naš po starem prikojeni »gospod«, marveč vsa uradna cerkev, papež s kardinali in škofi.

O vatikanski politiki je v Sajatovem »Belogardizmu« precej, v hrvaško pisani Novakovi »Magnum crimen« pa še več. Tu bi na kratko nazival nekatere dejstev, podal kratak prerez, ki zadeva zadnje desetletje naše slovenske zgodovine, še te ne v svoji celoti, marveč samo, kar se tiče primorskega ljudstva. Politika Vatikana se je po padcu Rima leta 1871 vse do 1918 naslanjala

na »katoliško« Avstrijo, ali še bolje, na katoliške Habsburžane; združeni Italiji, njeni meščanski demokraciji, je bila sovražna. Znano je, da je Pij X. pred prvo svetovno vojno s Francem Jožefom I. razpravljal o tem, da bi zapustil Rim in se naselil v nekem avstrijskem mestu. Njegov naslednik Benedikt XV. si je v prvi svetovni vojni prizadeval na vse kriplje, da bi Avstriji rešil poloma; leta 1917 je v ta namen zapadnim zaveznikom postavil svoje mirovne predloge. Manj znano je dejstvo, da je leta 1918, neposredno pred razsulo Avstrije, obvestil italijansko vladu, da je italijanska ofenziva na Plavi (na to je italijanski šovinizem zlasti ponosen, zmagi pri Vittorio Veneto naj bi po njihovem zbrisala madež poraza pri Kobaridu) nepotrebno prelivanje krvi, ker Avstrija in njena armada že razpadata. Benediktu je bilo morda res do tega, da se človeška kri ne preliva po nepotrebnem, najbrž pa je hotel s to svojo potezo napraviti prijateljski poklon poznejši zavezniški papežstva — Italiji, ki pa je nasprotno še bolj pohitela s pripravami za ofenzivo. Vatikanska politika je pod Benediktom XV. na prelomnici. To nam pokaže ravnanje Vatikana v primorskih vprašanjih. Ko morda Slovenec Karlin, tržaški škof, zapusti svoje mesto, pride v Trst vojaški škof Bartolomassi, kar je nov poklon Italiji. Benedikt pa še brani goriskega nadškofa Sedeja. Ob volitvah v Italijo leta 1921 je prav Bartolomassiju celo pisal pismo, v katerem je ostro obsodil divjanje fašistov proti hrvaškemu ljudstvu. A to je prvi in zadnji papeški dokument v prid zatiranemu primorskemu ljudstvu.

Pod Pijem XI. pride v Vatikanu do popolnega preobrata. Vatikan je začel, da se mora nekam nasloniti in tu mu je posebno prav prišel fašizem in njegov duče, »mož bože previdnosti«, kakor ga je imenoval Pij XI. Pij XI. je bil kot nalašč poklican za to. Po svojem poreklu je bil to prvi papež, ki je izšel iz vrst italijanskega meščanstva; oče, ravnatelj tovarne, mu je že v mladosti začrtal smer, ki jo je pokazal že kot vatikanski diplomat na Poljskem. Njegov biograf, ki ga je tedaj srečal, je zapisal o njem: »... za vatikanskega diplomata« se mi je zdel kar preveč italijanski...« (v knjigi Il Papa della Vittoria — Firenze). Italijanski kardinali, in ti so imeli kot vedno pri volitvah papeža večino, so že vedeli, koga morajo voliti februarja 1922, osem mesecev pred fašističnim pohodom na Rim, če se naj rešijo pritiske revolucije, ki je grozila s strani zatiranega proletariata. ki ni našel pravega voditelja. Pij XI. je takoj po izvolitvi prelomil s tradicijo, ki se je uveljavila po letu, 1871. Pokazal se je

rimskim množicam na balkonu Petrove bazilike in jim dal svoj blagoslov. S tem je hotel pokazati, da bo več bit v vatikanski jetnik. Italijanska buržoazija mu je zakalica v vsem svojem časopisju svoj »hura«. Mussolini je našel zavezništvo, ki ga ni bilo treba iskati. Povrednotenje zmag je pomenilo tudi italianizacijo Primorcev in Istranov.

Še preden je prišlo do lateranskega sporazuma, v času, ko je Vatikan primorskim, slovenskim in hrvaškim duhovnikom na njih pritožbe proti fašizmu odgovarjal, da ne more storiti nič, da nima diplomatskih zvez, sta Mussolini in Pij XI. že korakala vstric v vprašanje našega ljudstva ob Soči in Jadranu. Ko je Mussolini popolnoma italianiziral naše šole, je Vatikan molčal. Čeprav je šlo tudi za krščanski nauk, ni protestiral, kot ima navado, niti ni o tem pisal ne »Osservatore« ne kak drug časopis. Slovenske samostane, od koder je izgnal duhovnike Slovence, je podredil italijanskim provincam, odprl je vrata italijanskim, italijanskim predstojnikom in italijanskim »sobratom«. To je primer, kako spretna je italijanska politika (ki ti izgleda nedolžna ko jagne), če je treba »povrednotiti« italijanstvo. Za to podrejanje slovensstva se kaj rada sklicuje na »cerkvene šege in pravos«. A za italijanske brate na Malti, v Tunisu ali Carigradu ni vedljalo ne prvo ne drugo, pač pa »izredni položaj in skrb za duše«.

O lateranskem sporazumu, o pobratenju križa in liktorskega svežnja se je že marsikaj pisalo. Glede tega sporazuma pa je treba jasno poudariti, da je Vatikan kupčeval s slovenskimi pravikami, prodal naše pravice, da je sebi in italijanstvu več pridobil. O tem nam je povedal fašist Missisoli v neki svoji knjigi, česar papeški »Osservatore« v »Date a Dio« ni mogel zanikati. Zadeva je v tem, da je Missisoli priobčil vatikanski osnutek konkordata, v katerem je stala postavka, da ima cerkvena oblast v primeru pomanjkanja slovenskih in hrvaških duhovnikov pravico nastavit slovenske in hrvaške duhovnike, ki niso italijanski državljani. Vatikan je že vedel, zakaj ga je postavil. Ta člen je višek diplomatske zvitosti. Jasn je le v toliko, da mora župnik biti italijanski državljan in obydlati italijansko; je pa tako zvito diplomatsko formuliran, da je fašizem lahko zahteval na slovensko ozemlje rojenega Italijana za župnika, ki bi potem dobil kaplana, ki bi obvladal slovensčino. Vatikan je v tem zopet pokazal svoj obraz, saj tudi v ostalem nima konkordata niti enega člana, ki bi kaj nudil Slovincem. Obratno, uzakonjena je bila Italijanska katoliška akcija z italijanskim centrom, italijanskim uradnim jezikom, z italijansko zastavo za vse

župnije, katero so zlasti tudi za slovenski del škofij zahtevali fašistični škofje, kot n. pr. Margotti.

Z lateranskim sporazumom se Vatikan uredil diplomatske odnose s fašistično državo in poslal svojega nuncija na Kvirinal. Če so prišle sedaj pritožbe slovenske in hrvaške duhovščine tudi proti volji škofov, proti njim in proti fašizmu, je Vatikan na kratko odgovoril: »Non si puo far niente« — »ni mogoče nič storiti«, če je sploh odgovoril. V resnici pa je sam ne le podpiral, marveč opravljal italianizacijo slovenskega ljudstva v cerkveni upravi in v cerkvi sami, prav v obdobju po sporazumu, in to po svojih filofašističnih škofih, župnikih, kaplanih in fratrilih.

Goriškega nadškofa Sedeja, ki je bil trn v peti fašizmu, je Vatikan pripravil do odstopa. Vzrok naj bi bila starost in bolehnost. Sedejevega sprejetega pogoja, da pride na njegovo mesto človek njegovega zaupanja, eden izmed treh sporazumno predlaganih, pa Vatikan ni spoštoval. Za fašistično usmerjenim upravnikom Sirotljem je prišel fašistični nadškof Margotti, ki je začel preganjati vse, kar je bilo slovenskega. Prav tako je na pritisk fašizma Vatikan upokojil še razmeroma zelo mladega tržaškega škofa Fogarja, po rodu Furlana, in prestavil reškega Santina v Trst, ko si je že na Reki pridobil zasluge za fašizem.

Duh vatikanske politike do primorskega ljudstva karakterizira izjava kardinala de Laya, ki je rekel škofu Jegliču za naše ljudstvo v Slovenskem Primorju in v Istri: »Bodite mirni, čež nekaj desetletij bodo izginili.« Pij XI. pa je sam povedal, kaj misli o Jugoslovanih v Italiji, ko je škofu Fogarju dejal, da zgodovina uči, da veliki narodi žro male, tako kot velike ribe požirajo manjše.

Pred vsem tem stoji danes Vatikan, stoji cerkveni oblastniki v Trstu, v Gorici, v Ljubljani z zavezanimi očmi. S krikom o preganjanju cerkve v Jugoslaviji hočejo prekrčiti dejstva iz polpretekle zgodovine v Slovenskem Primorju in v Istri, dejstva, da je Rožman in njegova družina oboroževala prodance za boj proti slovenskemu ljudstvu v službi fašizma, nacizma ter Vatikana in da ti »gospodje« danes pozivajo na mučeništvo preproste in neuke ljudi, da bi dokazali preganjanje vere pri nas.

Slovinci, ki so doživeli narodno-osvobodilni boj in socialistično revolucijo, niso več pokorni backi, ki se pušče pogati iz hleva v hlev. Od Vatikana in od »dušebrižnikov«, ki mu služijo, lahko pričakujemo samo slabo. To nas uče njihova dejanja.

Ivo Juvančič

Člani Glavnega odbora Osvobodilne fronte odhajajo iz zasedanja, na katerem so obravnavali vprašanja ljudske oblasti in združništva

14. SEPTEMBER — DESETLETNICA PRVIH SLOVENSKEH BRIGAD

NAS VELIKI PARTIZANSKI PRAZNIK

Letos poteče deset let, odkar so bile ustanovljene prve štiri slovenske partizanske brigade: Tomšičeva, Serčerjeva, Gubčeva in Cankarjeva. Za to pomembno obletnico, ko so partizanske enote zrasle v redno partizansko vojsko, predvideva Glavni odbor Zveze borcev Slovenije skupno proslavo, veliko partizansko slavo. Proslava bo 13. in 14. septembra v Dolenjskih Toplicah pri Novem mestu.

Ustanovitve prvih slovenskih brigad pomeni veliko pomolnico v dotedanjem načinu borbe slovenskih partizanov, ki pomeni odločitev, da se dotedanje partizanske enote zlijajo v krepko organizirano redno partizansko armado, iz katere je zrasla tudi sedanja Jugoslovanska ljudska armada. Zato bo proslava 10-letnice brigad največja manifestacija slovenskih partizanov po osvoboditvi. Na proslavo bodo prišli ne le nekdanji borci teh prvih brigad, temveč kar največ partizanov, ki so se udeležili pohodov in borb v katerikoli slovenski partizanski enoti. Proslava pa ni le praznik partizanov, marveč slavo vsega slovenskega ljudstva. Z našimi partizani bodo prišli v zibelko slovenskega partizanstva njihovi svojci in znanci iz vse Slovenije, predvsem pa iz dolenjskih krajev.

Občinske in mestne organizacije Zveze borcev po vsej Sloveniji bodo proslavljale desetletnico ustanovitve prvih brigad že ves teden pred glavno proslavo z odkrivanjem spomenikov, spominskih plošč, z različnimi prireditvami in kulturnimi programi.

Velika proslava prične v soboto dne 13. septembra. Ta dan bodo na Dolenjskem tri večje prireditve: otvorili bomo nekdanjo partizansko Trato pri Novem mestu, odkrili bomo spominsko ploščo Tomšičevi brigadi na Cesti (Dvor—Kočevje) in v samem Novem mestu bo večja proslava. Vse tri proslave bodo v poznih popoldanskih urah. Pričele bodo z otvoritvenimi govori nekdanjih vodilnih starih partizanskih borcev, katerim bodo sledili bogati kulturni programi, ki bodo obujali borbene partizanske tradicije. Teh proslav se bodo udeležili predvsem ljudje iz Dolenjske in deloma iz ostalih predelov Slovenije, kajti dovoz le-teh se bo pričel že v soboto v zgodnjih jutranjih urah. Udeleženci iz Trate bodo poneli deloma v partizanskem maršu, deloma s prevoznimi sredstvi prišli iz Dolenj, Toplice.

14. SEPTEMBER — GLAVNA PRIREDITEV

Fonoči od 13. na 14. september in v zgodnjih jutranjih urah bo prispela v Toplice večina udeležencev. Glavna prireditve bo pred Toplicami v Starem parku, kjer je mogoče na amfiteatralnem prostoru pod cesto Straža—Toplice in nad njo zbrati nad 100.000 ljudi. Glavna prireditve se bo pričela ob 11. uri dopoldne. Pred tribuno se bodo zbrali vsi preživeli borci naših prvih štirih partizanskih brigad, kjer bo velik slavnostni govor. Popoldne se bo slavo nadaljevalo. Več kulturno-umetniških prireditev bo v Starem parku po jasnih, proti Krki, ki jih bo obiskalo največ udeležencev. Podobne prireditve bodo še v Toplicah, Podturnu, na Bazi 20 in v Straži, tako da si bodo borci in ostali udeleženci lahko ogledali nekdanje partizanske, tako često obiskovane kraje.

Popoldanske prireditve v nedeljo 14. septembra bodo verna slika nekdanjih partizanskih mitingov (ki so bili čisto vsebinsko na zelo visoki kulturni stopnji) ter bodo pokazali kulturno in umetniško dejavnost, ki je zrasla med osvobodilno borbo ali se je razvila na tej osnovi po končani vojni.

Ze jutraj bo v Starem parku na prostoru poleg glavnega prireditvenega prostora odprta tudi razstava o borbi in življenju prvih štirih slovenskih brigad, kar nam bodo ponazorile številne dokumentarne slike. Teh slik je že veliko zbral Muzej narodne osvoboditve v Ljubljani, nekaj pa jih bodo nekdanji borci posodili GO ZB NOV Slovenije, ki jih bo preslikal in nato originale vrnil.

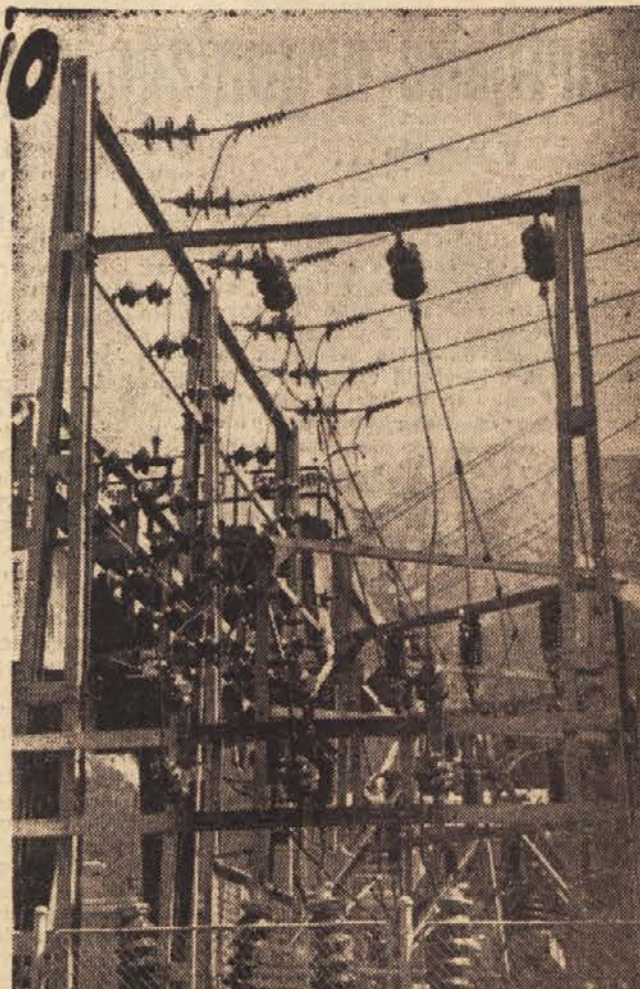
V nekdanjih treh partizanskih bolnišnicah v bližini Črnošnjic bodo sanitetne ekipe ponazorile svoje nekdanje delo, da bodo obiskovalci lahko videli, kako velika skrb je vodila partizane za svoje ranjene in v bojih onemogle tovariše. Sodelovali bodo partizanski zdravniki, bolniško osebje in nekdanji ranjenci. Za obisk teh bolnišnic bodo na razpolago posebna prevozna sredstva. Kulturno-prosvetne prireditve bodo na proslavi potekale v oblikah, kakršne so bile v navadi v partizanih in jih

Proizvajati hidroelektrično energijo

POMENI ŽIVETI OD OBRESTI

V nedeljo je Franc Leskošek — Luka, član Politbiroja CK KPJ okoli 12. ure v strojnici hidrocentrale v Mostah s pritiskom na gumb pognal prvi in za njim drugi agregat nove Jugoslavije. HC Moste se je vključila po šestih letih dela v električno omrežje in prva dva agregata bosta oddajala letno okoli 38.000.000 kWh. Čim je bila hidroelektrarna dograjena in postavljena v obrat, smo prisili naravo, da dela za nas. Prej neizkoriščena voda teče sedaj skozi naprave in nam daje potrebno energijo. Ves smisel tega je povedan z besedami:

Uvažati kurivo je pot k obubožanju. — Kopati premog iz naših rudnikov, pomeni izčrpavati naše naravno bogastvo. — Proizvajati hidroelektrično energijo pa pomeni živeti od obresti. Ko bo Hidrocentrala Moste dograjena, bo oddajala tovarnam, mestu in vasi 75.000.000 kWh letno, to bo nadomestilo 150.000 ton premoga ali 30.000 ton tekočega goriva.

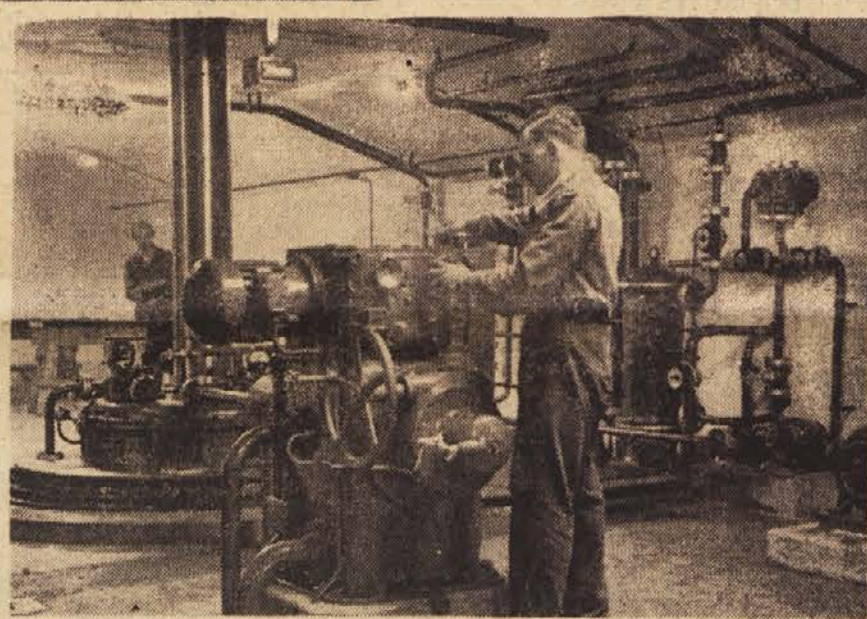
Tovariš Franc Leskošek-Luka, član Politbiroja CK KPJ, konstruktor inž. Kasović Robert in vodja del inž. Mislej v strojnici nove centrale

HC Moste

Zgoraj: pregrada v kapčkah bo po dograditvi visoka 50 m in bo za njo 2.000.000 m³ vode. — Pritisk na gumb na veliki stikalni plošči in os generatorja se je zaortela. To je bil najsvetanejši trenutek, potrjena je bila nova zmaga naših delavcev.

Nekaj podatkov bo prikazalo veliko delo, ki smo ga slikali in objavljamo slike zato, da bi si naši čitatelji vse to veliko delo lažje predstavljali.

Gradbeno podjetje »Gradis IMM« je moralo izkopati za temelje jezusa, umirjevalni tolmun, za nekaj kilometrov dovodnih ter odvodnih rovin in za podzemno strojnico: 200.000 kubičnih metrov zemlje in skalovja. Za objekte so porabili 2200 vagonov cementsa, 70 vagonov železa in 8000 kubičnih metrov lesa. Da so ogradili ves ta material, je bilo potrebnih skoraj 4.000.000

Servomotor za odpiranje oziroma zapiranje dovodnih lopatic

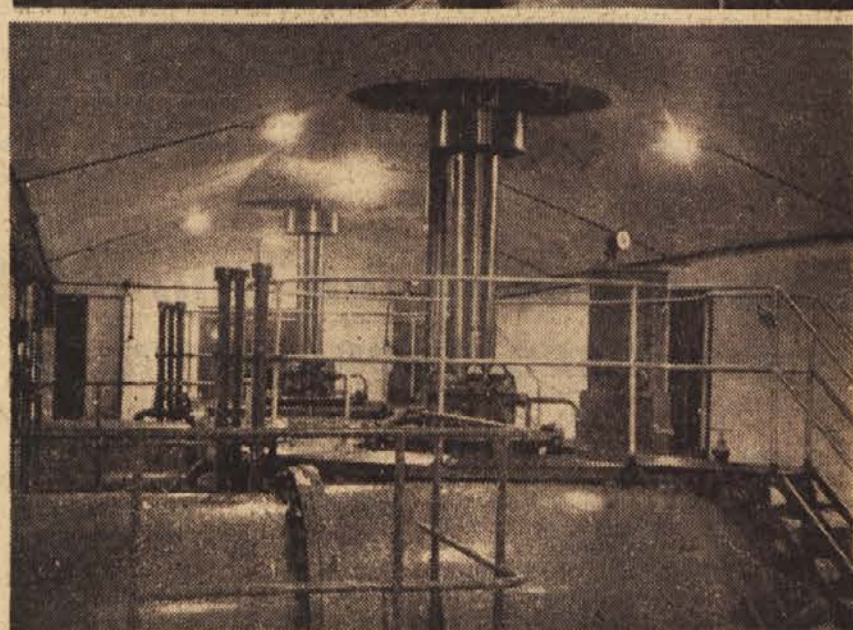
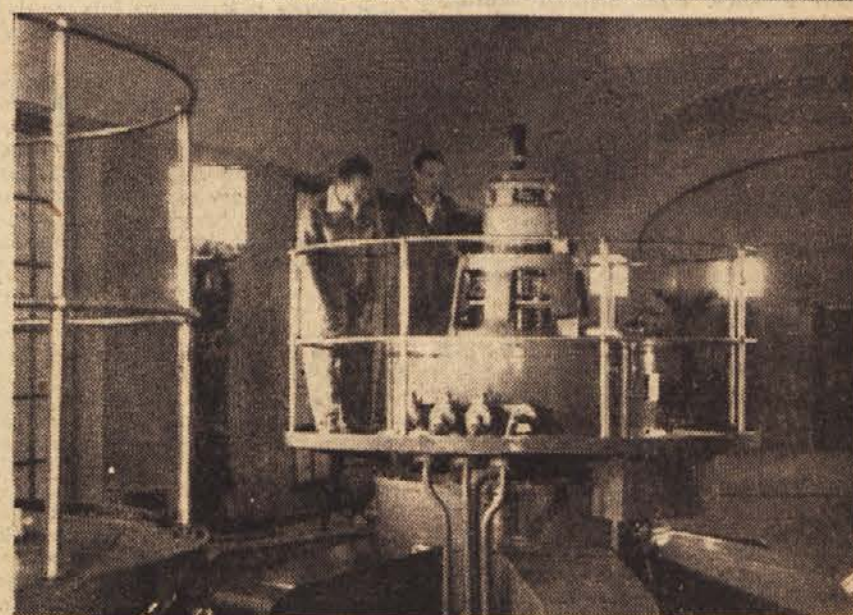
delovnih ur. Za jezum je nastalo umetno jezero, kjer se bo nabralo, ko bo jez dograjen do vrha in bo visok 50 metrov, okoli 7.000.000 kubičnih metrov vode. Od tega bo lahko centrala ko-

ristno uporabila 5.000.000 kubičnih metrov. Izta tega jezusa pada voda na Francis spiralne turbine z višine 67 metrov. Os se vrti 500-krat v minuti. Ko bodo dograjeni vsi agregati, od katerih bo četrti agregat večji, ker bo imel črpalko, ki bo poganjala vodo v završniški akumulacijski bazen, bo centrala delala s polno kapaciteto in bo krila lahko velik del konic v jutranjih in večernih urah.

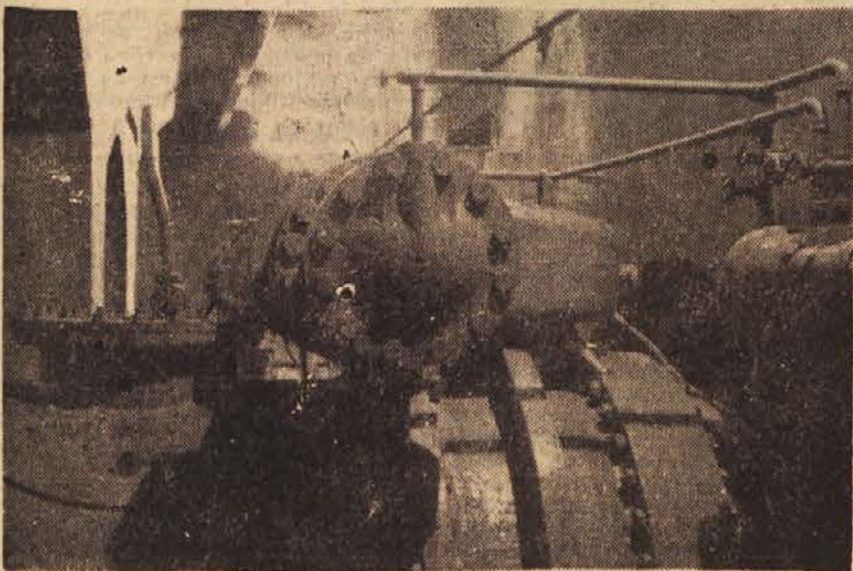
Strojnica, ki jo slike na desni predstavljajo skoraj v prerezu, je do krova vkopana v zemljo. Najnižje nadstropje, bi dejali, je 21 metrov pod površino.

Sele socialistična Jugoslavija je dogradila hidroelektrarno, za katero so izdelovali projekte že leta 1910. Danes je centrala zgrajena z lastnimi silami in je nedvomno največji uspeh v tem, da sta turbini in vse hidromehanske naprave prvič in do zadnjega vijaka izdelane doma, v naši novi tovarni Litostroje.

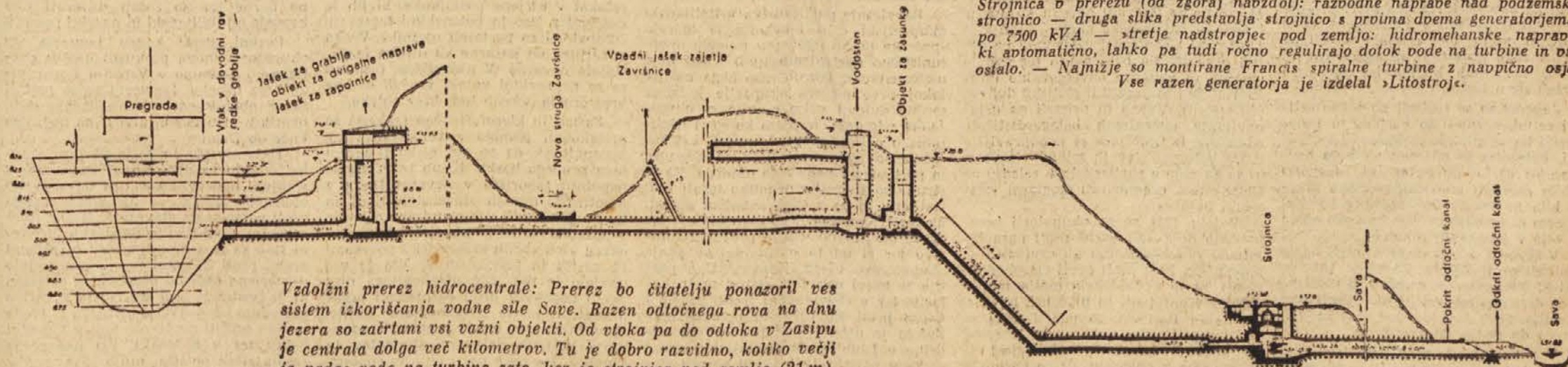
Pri gradnji so sodelovali: Elektroprojekt, Gradis IMM, Elektrosond — Zagreb, Hidromontaža, Titovi zavodi »Litostroje«, Metalna »Franc Leskošek«, Tretji maj — Reka, Elin — Weiz, Zvezarne Jesenice in Guštanj, Iskra — Kranj, Rade Končar — Zagreb itd.

Strojnica v prerezu (od zgoraj navzdol): razvodne naprave nad podzemno strojnico — druga slika predstavlja strojnico s prvima dvema generatorjema, po 7500 kVA — tretje nadstropje pod zemljo: hidromehanske naprave, ki avtomatično, lahko pa tudi ročno regulirajo dotok vode na turbine in vse ostalo. — Najnižje so montirane Francis spiralne turbine z navpično osjo. Vse razen generatorja je izdelal »Litostroje«.

Varnostne zaklopke pred spiralno turbino

Vzdolžni prerez hidrocentrale: Prerez bo čitatelju ponazoril ves sistem izkoriščanja vodne sile Save. Razen odtočnega rova na dnu jezusa so zašrtani vsi važni objekti. Od vtoka pa do odtoka v Zasipu je centrala dolga več kilometrov. Tu je dobro razvidno, koliko večji je padec vode na turbine zato, ker je strojnica pod zemljo (21 m).

Partijske organizacije pred VI. kongresom KPJ

V Zagorju ...

Letos januarja so v Zagorju iz upokojenih članov Partije osnovali novo osnovno partijsko organizacijo pod imenom »Upokojenci«, v kateri se je v pol leta zbralo 30 članov Partije, ki so prej aktivno delali v osnovnih partijskih organizacijah v podjetjih in ustanovah. Ze na prvih sestankih so razpravljali o ideološki vzgoji in o disciplini. Čeprav so ti člani že starejši ljudje, je vendar disciplina pri njih vzorna, tako, da je lahko mlajšim zgled. Ta organizacija je na svojih sestankih dala že marsikatero pobude za delo z mladino, za vključevanje mladine v društva in za borbo proti misticizmu.

Preteklo nedeljo je imela organizacija odprt partijski sestanek. Obiskalo ga je nad 200 ljudi in je to eden najboljših odprtih partijskih sestankov, kar jih je doslej bilo v Zagorju. Ne-partijski so se seznanili z delom partijske organizacije in so z zanimanjem sledili govorom in razgovoru na sestanku. Kratak in zgoščen, toda lahko razumljiv referat o notranje in zunanje-političnem položaju je pojasnil marsikatero zmedeno misel, v kateri so taval nekateri ljudje. Kratak pregled dela partijske organizacije je dokazal, da organizacija pravilno usmerja delo svojih članov in da vpliva na izboljšanje dela tudi v drugih organizacijah in društvih, v katero so vključeni vsi člani te celice. V diskusiji so člani organizacije razpravljali še v raznih problemih bolj podrobno, zlasti so se dotaknili odnosa članov Partije do religije. V organizaciji ni bilo primera, da bi se kateri koli član prekršil zaradi pobožanja misticizmu. Glede razširitve tiska še niso zadovoljni. V Zagorju je nekaj nad 3000 naročnikov raznih časopisov, medtem ko je stalež prebivalcev, starih nad 18 let okrog 7000. To pomeni, da še mnogo ljudi ni naročenih na časopise, medtem ko imajo nekateri tudi po tri in več listov. Na sestanku so sprejeli sklep, da se bodo vsi člani osnovne partijske organizacije naročili na »Ljudsko pravico«, ki prinaša vsakemu članu Partije potrebno snov za njegovo idejno-politično vzgojo. Na koncu sestanka so člani organizacije sprejeli sklep, da se napove tekmovanje vsem osnovnim partijskim organizacijam na področju mestne občine Zagorje. Tekmovalne točke obsegajo: razširitev tiska, izboljšanje idejno-politične vzgoje članov in nečlanov ter poglobljanje borbe za lik komunista in socialističnega človeka, seznanjanje najširših množic s poglobljanjem demokracije pri samoupravljanju podjetij in pri izgradnji ljudske oblasti, poglobljanje boja proti silam uračnjaštva, pomoč društvom in organizacijam pri vključevanju mladine, in posebna pomoč mladini.

Razen nekaj tercijskih, ki so demonstrativno zapustile sestanek, ko so se obravnavale metode cerkvene reakcije, so vsi ljudje sestanek pohvalili ter zatrjevali, da bi tudi v bodoče še radi prihajali na take sestanke. I. H.

Mozirju ...

Predlog prvega odprtega sestanka je bil, da se na drugem odprtem sestanku obdela vprašanje vzgoje mladine v našem kraju.

Iz samega referata je bilo videti, da je delo mladine (organizirane izven mladinske organizacije) nezadovoljivo, kar so po večini krivili vsi, ki z mladino delajo (starši, učitelji), kakor tudi množične organizacije, predvsem pa člani Partije, ki se mladinskih sestankov premo udeležujejo in z mladino ne delajo in ji ne pomagajo.

Kljub temu, da imamo v Mozirju po številu precejšen mladinski aktiv, le-ta slabo dela in mladinci najprej vprašajo,

če bo po sestanku ples. Res, dobre in aktivne lahko preštejemo na prste.

Med mladino »delata« le dva člana Partije, od katerih je eden v službi v Šoštanjcu ter ima stik z mladino le takrat, ko je sestanek, drugi je zaposlen v kmetijstvu in se po svojem delu le malo zanima za mladino. Vendar imamo pri nas 25 komunistov, ki naj bi več ali manj delali med mladino ter vplivali individualno na posameznike.

Mladina se slabo obnaša, pijačjuje in ne spoštuje starejših. Krivdo nosijo vsi, predvsem starši, ki otrok ne opozarjajo ali ne poučijo, ker vsak dobro ve, da sta prva vzgojitelja mati in oče, potem učitelj, društva itd.

Najbolj kričeč primer slabega obnašanja je v vrstah učencev v gospodarstvu, ki ne spoštujejo dovolj svojih mojstrov-učiteljev v strokovnih šolah. Se moralno-slabo obnašajo ter kvarno vplivajo tudi na mladino s katero se družijo. V vrstah učencev se pojavlja kriminal. V primeru kot se je pripetil v Mozirju ni bilo pravilno, da ga je mojster javil obrtni zbornici ali svetu za delo in so ga tam vzgojno kaznovali. Nikakor ne drži, da daje vajencem po tuho država ali učitelji v šoli in da so zato nedisciplinirani. Ako bi take primere skupno obravnavali mojster, učitelj s starši učenca in ga na take nepravilnosti opozarjali, gotovo ne bi prišlo do primera, da zaradi nedostojnega in nepoštenega vedenja, na odprtem partijskem sestanku predlagajo izključitev učenca iz strokovne šole, ne da bi bili navzoči starši, mojster ter sam učenec.

Sklepi sestanka, ki so jih prejeli člani in nečlani Partije so bili, da se mladini nudi možnost kulturno-prosvetnega življenja, da jih vsak posameznik vzgaja v zavedne in poštene državljane, da jih povežemo v razna društva in organizacije, dolžnost vseh pa je, da mladini nudimo vse, kar je vabljivo, zdravo in vzgojno.

Frankolovem

Studij je brez dvoma prvi pogoj, da član Partije današnje stvarnosti v prehodni dobi graditve socializma, razume in se za njene cilje bori. Toda v Frankolovem hromi partijsko borbenost nezgrajenost nekaterih članov Partije, nekateri pa so se izkazali celo kot dvojni. V Partiji so se namreč znašli nekateri tovariši, ki mislijo, da si komunist lahko samo na sestanku in papirju. S svojim osebnim življenjem in obnašanjem pa kažejo povsem nasprotno. Kar ve danes že vsak povprečni državljan, da namreč komunisti verujejo samo v ljudi in zakone, ki temeljijo na znanstveni podlagi, brez neklih nadnaravnih božjih zakonov, tega se nekaj tovarišev v Frankolovem ne zaveda. Na eni strani se jim zdi potrebno, da zahajajo k cerkvenim obredom, na drugi strani pa se imenujejo komuniste. Tovariši, ki je že nekaj časa član Partije in uslužen v KLO kot tajnik pa celo ob mnogih cerkvenih slovesnostih s svojim fotoaparatom fotografira razne obrede. Največji nesmisel in močno orožje v rokah reakcije pa je bil brez dvoma dogodek, ko se je član Partije cerkveno poročil, tajnik KLO, tudi član Partije, pa ga je v cerkvi, ko je duhovnik poročal — fotografiral. Postavlja se vprašanje, komu so te ilustracije potrebne? Dobro vemo, da je bil Vatikan že med vojno s svojimi belogardističnimi hlaptci sovražen naš borb. Tudi danes je v taboru naših zagriženih sovražnikov.

Danes je v tem resnem položaju treba čuvati borbena ostrino naše Partije. Partija se mora povezovati z množicami, ki se bodo znale postaviti v bran vsakomur, ki bi nam hotel odvzeti našo neodvisnost in svobodo. Člani Partije, ki — nekateri zavestno, drugi zopet podzavestno — krhajo ostrino naše Partije, bi morali dobiti

od višjih partijskih forumov več pomoči in kontrole pri svojem delu. Vse one, ki zavestno kršijo partijska načela, je treba poklicati na odgovornost in nekatero izmed njih tudi izključiti. Poštene tovariše pa, ki imajo za seboj čisto in častno preteklost, je treba partijsko podpreti in jim pomagati pri nadaljnji utrditvi partijske organizacije.

V frankolovski partijsko organizacijo pa vnaša večkrat sam sekretar (sicer podzavestno) mnoge nejasnosti. Na sestanku je povedal, da se bodo v bodoče morali vsi cerkveno in civilno poročiti, ni pa vedel natančno ali bo to veljalo tudi za partije. Seveda se takim vestem razgledani člani Partije smejejo, manj razgledanim članom pa postajajo stvari še bolj nejasne.

Pri taki idejni nejasnosti niti ni čudno, da se je neka članica Partije odločila, da bo šla za birmansko botro, čeprav bi jo izključili iz Partije. Neki drugi član Partije pa se je odločil, da bo poslal za botra svojega namestnika. Za izgovor sta tovariša navajala, da tudi naši partijski voditelji večkrat hodijo botrovat. Najbrž ti tovariši ne vedo, da takšna botrovanja nimajo nič skupnega s cerkvijo in da botrujejo otrokom naših najboljših delovnih ljudi. Mogoče bi bilo potrebno tudi o tej stvari spregovoriti v našem partijskem glasilu.

V tem članku sem skušal opozoriti na napake, ki so posledica prejšnjih manjših napak, ki jih tovariši niso sproti odpravljali. Upam, da bodo tovariši iz okraja pomagali reševati partijsko problematiko v Frankolovem, kjer se te stvari vlečejo že precej časa.

Sovražna duhovščina ima ob takšni partijski nebudnosti v Frankolovem kaj lahek posel. Frankolovo pa, ki je znano iz NOB, bi moralo dobiti toliko časa več sistematične pomoči od višjih forumov, dokler si v zadostni meri ne utrdi svojih partijskih vrst, ki bodo sposobne preko množičnih organizacij voditi in vzgajati ljudi.

B. B.

ČITAJTE,
NAROČAJTE,
DOPISUJTE V

»LJUDSKO PRAVICO«!

Skrb za stanovanjsko vprašanje v Mariboru

Skupščina mestnega ljudskega odbora v Mariboru je na svojem zadnjem zasedanju posvetila mnogo pažnje stanovanjskemu vprašanju, ki v Mariboru predstavlja težak problem. Na zasedanju je bilo sprejetih nekaj važnih sklepov, ki bodo morda pomenili velik korak naprej v reševanju stanovanjskega vprašanja v mestu.

Maribor sodi med tista jugoslovanska mesta, ki so bila v pretekli vojni po bombardiranjih težko prizadeta. Kljub stotisočim prostovoljnih delovnih ur in več sto milijonom, ki so bili v preteklih letih investirani v popravilo poškodovanih zgradb in zidavo novih, je potrebno v Mariboru zgraditi še 158 stanovanj samo za dosego predvojnega stanovanjskega fonda. Ker pa je število njegovega prebivalstva naraslo za polovico, se to število potrebnih stanovanj še mnogokrat poveča.

Mestni ljudski odbor računa letos z nekaj čez sto milijoni dinarjev za izgradnjo novih stanovanjskih zgradb. Na sestanku predstavnikov mestnega ljudskega odbora in predstavnikov podjetij je bilo sklenjeno, da bodo podjetja za izgradnjo stanovanj prispevala letos iz svojih virov tudi preko 100 milijonov dinarjev. Natančne vsote za ta namen bo odredil družbeni plan mesta Maribora, toda tudi skupščina je občutila, da je denarnih sredstev za popolno likvidacijo stanovanjskega problema zaenkrat še mnogo premalo.

Težišče stanovanjske politike bo tudi letos v Mariboru ostalo na vzdrževanju in očuvanju obstoječega stanovanjskega fonda ter na pravilni razdelitvi stanovanj. Težki milijoni splošnljudskega premoženja so bili uničeni radi nepazljivosti mnogih najemnikov v hišah Uprave nepremičnin, ki jih je v Mariboru preko tisoč. Niso bili ravno redki primeri, da so najemniki v teh stanovanjih sekali drva ali drugače uničevali tla in stene, vodovodne in električne naprave ter šipe. Ker ni bilo zadostne kontrole pri izmenjavi stanovalcev, so čisto izginile razne naprave, ki so last Uprave. Vsi dosedanjji ukrepi so bili samo delno učinkoviti prav zato, ker ni bilo dovolj kontrole.

Eden najvažnejših sklepov skupščine je bil sklep o snovanju stanovanjskih svetov po blokih ali ulicah, ki bi za razliko od dosedanjih imeli tudi nekatero upravne funkcije. O tem načelnem sklepu bodo še razpravljali volilci

na svojih sestankih, delati pa bodo začeli sveti šele takrat, ko bo sprejet novi hišni red za celo mesto in pravilnik o njihovem delu.

Čeprav je bil sprejet šele načelen sklep in bodo podrobnosti o delu, nalogah in pravicah teh svetov plod dolgotrajnejših razprav vseh meščanov, pa je bila skupščina soglasna v tem, da bodo ti sveti imeli odločilno vlogo pri vzdrževanju in čuvanju stanovanj, saj bodo lahko izvrševali razna mala popravila hiš v svojem območju, za kar bodo črpali vires iz dela najemne, bodo pa lahko tudi uspešno nadzirali razne nedisciplinirane in često že prav škodljive stanovalce.

Razen tega sklepa je skupščina sprejela še nekaj drugih važnih sklepov za uspešnejšo stanovanjsko politiko v Mariboru. Sklenjeno je bilo, da prijavitelj urad ne bo izdajal nobenemu prisilcu, ki nima zagotovljenega stanovanja (razen če je službeno premeščen), več dovoljenja za stalno bivanje, temveč samo za začasno. Vsa podjetja in ustanove morajo prijavitelj stanovanjskemu uradu premetistive svojih delavcev in nameščenecv izven Maribora. Pri načrtih za gradnjo novih šol je upoštevati tudi stanovanja za učitelje. Sestav prvostopne stanovanjske komisije bo spremenjen. V njej so namreč samo predstavniki rajonov in podjetij, ki so ob raznih prilikah zastopali preveč ozko stališče svojega rajona ali podjetja.

Izigravanje delavskega upravljanja

Delavski svet Gradisa gradbišče HC Vuzenica je poslal upravnemu odboru Gradisa v Ljubljano dopis (istočasno tudi Republiškiemu odboru gradbenih delavcev) iz katerega povzemamo:

...Komisija za sestavo tarifnega pravilnika podjetja nam je dostavila osnutek pravilnika, ki smo ga na množičnem sestanku in seji delavskega sveta proučili. V dopisu z dne 28. 4. t. l. smo delavskemu svetu podjetja poslali pripombe k osnutku, ki jih je sprejel naš delavski svet v svoji seji 22. 4. t. l.

Prav tako je delavski svet gradbišča na svoji seji dne 20. 5. proučil drugi osnutek tarifnega pravilnika in v zapisniku te seje ponovno sporočil pripombe k drugemu osnutku. Po sklepu delavskega sveta je upravni odbor na svoji seji dne 21. 5. izdelal tabelo 4 (mesečni zaslužki) in jo poslal delavskemu svetu podjetja.

Naše pripombe k tarifnemu pravilniku se ob priliki sprejemanja na zasedanju delavskega sveta prečitali, pa jih brez tehtne utemeljitve odbili. Končne oblike tarifnega pravilnika pa nismo dobili na vpogled. Prav tako nismo bili obveščeni o tem, kako je delavski svet sprejel naš predlog mesečnih zaslužkov, pač pa je personalni referent podjetja tov. Anžin prišel na naše gradbišče z željo, da naš predlog mesečnih zaslužkov sporazumno s šefom-inženirjem gradbišča spremeni. Ker ga je šef inženir opozoril, da je ta osnutek sestavil in sprejel upravni odbor gradbišča in je zato prišlo tudi do grobih napak. Dopis zaključujemo:

...Smatramo, da je tak postopek kot je opisan v tej naši pritožbi grobo izigravanje delavskega upravljanja in pričakujemo od delavskega sveta podjetja, da bo zadevo preiskal in nepravilnosti popravil. Zato zahtevamo, da komisija, v kateri naj bo tudi član Republiškega odbora sindikatov preišče in razčisti te nepravilnosti na samem gradbišču. Predsednik delavskega sveta: Petek Alojz.

K temu pristavljamo le to, da bi bilo vsekakor koristno, da bi tovariši, ki delajo v gradbeništvu, kaj več napisali o vlogi in delu delavskih svetov v teh podjetjih, ker dosedanjji način dela kaže, da marsikaj ni pravilno urejeno. Pri tem mislimo predvsem na vprašanje pristojnosti in odgovornosti delavskih svetov po posameznih gradbiščih.

Narodni heroj
Stanko Semčič
Daki, Martin —
komisar Zapadno-
dolenjskega
odreda
Franc Leskošek
Luka — koman-
dant Glavnega
štaba, in Ciro
(padel 1942. leta).
Slikano na sektorju
Suhe krajine
pri Smuku junija
1942. leta.

Tone Fajfar:

Pred desetimi leti smo imeli prvo osvobodeno ozemlje

Pomlad 1942

Pravkar je minila težka vojna zima, ki je začasno nekoliko omehčala Hitlerjeve zmage. Moskva je bila z velikimi napori rešena pred nemško zasedbo, Leningrad je bil obkoljen. Na severu Rusije Hitler ni mogel več pričakovati velikih uspehov, zato je vrgel vse sile na jug. Pred očmi je imel veliki načrt: zavzeti Stalingrad ter vdreti preko Volge za hrbet ruskim armadam, na jugu pa zavzeti Kavkaz s petrolejskimi področji ter vdreti v Perzijo, na vroči Indijski ocean tam nekje v Indiji pa seči v roke prodirajočim Japoncem, ki so že zavzemali Burmo ter se naglo bližali sami Indiji.

Japonci so se razlezli po južno-azijski celini, osvajali so Filipine in Indonezijo ter se grozeče približevali Avstraliji. Kitajcem so odrezali na jugu burmansko cesto — po kateri so zavezniki lahko pošiljali pomoč (Sovjetska zveza je bila nevtralna do Japoncev ter Kitajcem ni pomagala). Vsa kitajska obala je bila v japonskih rokah.

V severni Afriki so se Angleži naglo umikali proti Egiptu. Padel je Tobruk. Pri El Alameinu so nemške in italijanske divizije že vdrele na egiptovsko ozemlje. Fašistični kolovodje so že šteli dneve do padca Aleksandrije.

Vse, kar je bilo med temi frontami, je obvladoval fašizem. Vsa evropska celina je bila okupirana (edina izjema je bila Švica), fašizem je bil na vrhuncu

svoje moči. Ničesar ni bilo, kar bi dajalo evropskim narodom upanje na osvoboditev.

Slovenija je doživljala vso bežnost okupatorskega nasilja. V začetku februarja je bila Ljubljana blokirana ter na tisoče ljudi odpeljanih v internacijo. Racije so trajale vse do konca marca. V strahu pred osvobodilno akcijo so Italijani prepovedali vožnjo s kolesi, odvzeli radijske aparate, določili najtežje kazni za prenočevanje ilegalcev. 24. aprila je Grazioli odredil streljanje talcev za partizanske akcije. Skofija je z ostalimi klerofašisti vsepovsod po deželi organizirala belo gardo ter spleta obširno in nevarno obveščevalno mrežo. Italijani so popustili pritisku duhovščine ter Vatikanu in pristali na ustanavljanje oboroženih belogardističnih oddelkov. Iz Ljubljane se je odpravljalo jedro belogardistov in mihailovičevcev, ki so kasneje v partizanskem zaledju na Dolenjskem organizirali zloglasni »stajerski bataljoni«.

V letu 1941 so se okupatorji brez-ovpešno poskušali boriti proti naraščajočemu osvobodilnemu gibanju. Bili so popolnoma brez moči proti Osvobodilni fronti, ki je obvladovala mesta in po-
deželje. Konfidenti in plačanci, ki so jih najeli Italijani, so padali drug za drugim pod roko partizanske pravice. Ta popolna fašistična onemoglost je pripomogla k odločitvi, da se naslonijo na cerkveno in politično organizacijo domače slovenske reakcije. Reakcija je

bila zaradi okupatorskih neuspehov hudo razočarana. Računala je s tem, da bodo okupatorji sami dovolj močni za popolno uničenje osvobodilnega gibanja ter partizanstva in da bodo tako domači reakcij napravili veliko uslugo, da se ji ne bo treba kompromitirati pred zahodnim svetom, do katerega je imela za vsak primer vendarle obzire.

Italijanski napihjenosti spočetka sicer ni godilo iskati pomoči za oboroženo borbo proti partizanstvu pri domačih izdajalcih. Se jeseni 1941 sta upala Robotti in Grazioli z obsednim stanjem popraviti situacijo, toda kaj kmalu sta spoznala, da vse to nič ne pomaga. Ljubljana je bila partizanska ter je povzročala med okupatorji silno paniko, na dežel pa so se začele vrstiti uspešne partizanske akcije.

Razvijanje partizanstva v italijanski okupacijski coni Slovenije je moralo spočetka preko ugovorov mnogih oportunistično nastrojenih ljudi zlasti med meščanstvom. Izbruh nemškega nasilja takoj prve mesece okupacije je sicer močno dvignil voljo množice za oboroženim odporom, medtem ko so si Ljubljansko pokrajino predstavljali kot sorazmerno mirno zatočišče za begunce in partizane z nemškega ozemlja. Na to struno so spočetka nekoliko igrali tudi Italijani, ki so z odobravanjem gledali na rastoče protinemško razpoloženje ter upali, da jim bo uspelo prevariti ljudstvo ter si na ta način olajšati svojo okupatorsko vlado. Komunistična partija je takoj spoznala smisel te špekulacije ter v Osvobodilni fronti začela z borbo proti škodljivemu oportunizmu. Začela je ustanavljati partizanske oddelke v Ljubljanski pokrajini, kjer so se že v poletju 1941 začeli zbirati številni prostovoljci. Jeseni so bile te partizanske čete že sposobne za večje skup-

ne napade (Bučka, Verd, Lož, Turjak itd.) Zimsko dobo so partizani uporabljali v glavnem za pripravo na pričakovani razmah partizanstva v pomladi. Ustanovljena so bila številna »šolska« taborišča, kjer so se vadili bodoči komandirji in komisarji.

Italijansko fašistično nasilje, s katerim so hoteli uničiti osvobodilno gibanje, je nehotе povzročilo velikanski razmah partizanstva v pomladnih mesecih. Po mestih in vaseh se je ustanovljala »Narodna zaščita«, ki je zbirala orožje ter pošiljala številne mlade ljudi v gozdove k snujočim se partizanskim četam. Iz mest so bile speljane »partizanom dobro organizirane ilegalne poti, po katerih so vodniki noč za nočjo spremljali nove partizane in aktiviste. Po vsej deželi je vrelo, okupator se je zatekal v utrjene postojanke, ki jih je zagrajal z žico in betonskimi bunkerji. Okupatorji so postajali ujetniki. Vsaka oddaljitve od kasarne ali utrdbe je postajala nevarna. V najboljšem primeru so se neprevidezni vojaki vračali domov brez orožja, včasih tudi brez obleke.

Fašisti in klerofašistična reakcija so pričakovali pomlad z veliko nervozo. Spoznali so, da so vsi njihovi ukrepi brez pravega haska. Kljub temu, da so napolnili taborišča v Severni Italiji z desetstično mladimi slovenski ljudi in da so spreminili vse okupirano ozemlje v koncentracijsko taborišče z žicami okrog vseh večjih krajev ter s posekami ob cestih in železnicah — jim je vse uhajalo iz rok. Nič učinkovitega niso mogli napraviti proti razpredeni organizacijski mreži Osvobodilne fronte, prav tako niso mogli preprečiti odhajanja nešteti delavcev, študentov in kmečkih fantov k partizanskim enotam.

Medtem je po dolgi zimi začelo zeleneti. V senčnih gozdovih so iz čet rasli

bataljoni in odredi in nazadnje grupe odredov. Po poletu Osvobodilne fronte se je začel veliki polet našega partizanstva.

Glavina jugoslovanskih partizanov se je morala v jesenski prvi ofenzivi umakniti iz jugozahodne Srbije v Vzhodno Bosno. V zimi 1941-42 se je partizansko gibanje razširilo na vse področje od Črne gore preko Bosne in Hercegovine na Liku, Kordun in Gorski Kotar skoraj do meja Slovenije. Vzporodno je Draža Mihailović organiziral četniške tolpe, ki so se v zimi povezale z Italijani in Nemci. Monarhofašistična reakcija na jugu je v tem pogledu prehitela reakcijo v Sloveniji. Poskusi Draže Mihailovića, da bi si tudi v Sloveniji ustvaril vojaško oporišče, so propadli zaradi velikega poleta Osvobodilne borbe ter so začeli upesovati šele kasneje ob italijanski in nemški pomoči.

Pozimi, proti koncu januarja, so okupatorji znova poskusili uničiti partizansko glavino v Vzhodni Bosni, toda brez uspeha. Partizani so se prebili skozi obkolitvene obroče italijanskih, nemških in ustaških divizij na področje Foče ob Drini.

Toda sovražniku se je zdaj, na pomlad, začelo muditi. Nemci so skupaj z Italijani napravili načrt za novo, tretjo ofenzivo. Začela se je konec aprila proti partizanski glavni v Bosni, Hercegovini. Črni gori in Sandžaku. Vrhovni štab se je v proletarskimi brigadami prebil proti Zahodni Bosni, kjer je bilo ustvarjeno obširno osvobodeno ozemlje, ki je vzdržalo vse do četrte ofenzive naslednje zime. Tretja ofenziva je imela namen uničiti partizane tudi v Vzhodni Srbiji ter v Sloveniji. Pri nas se je začela sredi poletja, julija 1942.

Tak je bil položaj v svetu in pri nas proti koncu pomladi 1942. Daleč za

VAŽNA NALOGA!

Na zadnjem zasedanju glavnega odbora OF je bila postavljena pred vse odbore in organe OF, zlasti pa pred one s podeželja naloga, da podprejo v svojem delokrogu ali na svojih področjih težko borbo proti ameriški kapa-riji, ameriški prelcu ter koloradskemu krošču.

Dva izmed teh škodljivcev, to sta ameriški kapar in koloradski krošč, sta naši javnosti že znana. Tretji škodjivec, ameriški prelec, se je pojavil v Sloveniji še pred kratkim. Le-ta vdira v Slovenijo po isti poti, kakor svoj čas ameriški kapar, to je z ogrske strani, preko Premkurja.

Ameriški prelec je majhen bel metulj, ki se silno hitro množi. Ena sama samica izleže na leto od 600—1200 jajčec, iz katerih se razvije v istem letu še drugi rod. Tako lahko zaplodi ena samica na leto 180 do 360 tisoč gosonic. Te gosonice se zapredejo na drevesnih listih in objedo drevesa do golega.

Najraje napada prelec sadno drevje. Napada pa tudi topol, vrbe, lipe, hraste in bukke, pa tudi vinsko trto in hmelj.

V borbi proti tem škodljivcem je posebno važno, da pravočasno odkrijemo žarišča okužb. Majhen ogenj se da pogasiti že s škafom vode, ko pa se razširi, pa se pogosto že z motorno brizgalno ne more.

V pogledu pravočasnega odkrivanja koloradskega krošča so odigrale v preteklih letih množične organizacije, predvsem OF, važno vlogo. Mala žarišča koloradskega krošča je bilo mogoče uničiti s pogostim mehaničnim obriranjem kroščev, zlasti pa ličink. Če so se ta žarišča pozneje še poškrpila, so bila popolnoma likvidirana.

Enako važno je hitro odkrivanje zapredkov ameriškega prelca. Ti zapredki se dajo odrezovati s sadnimi škarjami in mehnično uničevati. To je seveda le pripomoček za prvo silo. Če pa pomislimo, kako hitro se prelec množi, vidimo, da imajo tudi taki zasiloni ukrepi svoj velik pomen. Vendar se moramo zavedati, da samo mehnična sredstva za borbo proti prelcu zadostujejo še manj kakor so zadostovala proti koloradskemu krošču.

Kakšne so v zvezi s tem naloge organov OF?

Prva je ta, da člani fronte na podeželju (predvsem) seznanijo z vsemi škodljivci, v ogroženih krajih pa še prav posebno z novim škodljivcem, ameriškim prelcem.

Na predavanjih naj seznanijo s škodljivci najširše množice. Nadaljnja naloga je, da mobilizirajo množične organizacije z razkrivanjem okužb, zlasti pa za mehnično uničevanje že ugotovljenih okužb. Za slednje delo se morejo uporabiti, pod vodstvom starejših, tudi šolski otroci. Ne smemo pa ostati le pri teh, rekli bi kampanjskih akcijah. Te naj le podpirajo delo poklicne mreže uničevalcev škodljivcev, ki jih je treba po vseh ogroženih krajih nastaviti in opremiti s škropilnicami in škropivi. Ker vsega tega brez stroškov ni mogoče izvesti, naj bi ljudski odbori in kmečijske zadruge čimprej ustvarile buchejska in druga sredstva za škropiva, škropilnice in škropilce.

Višji forumi bodo priskočili neposredno ogroženim krajem pri teh naporih vsakega na pomoč.

Kako važna je v primeru ameriškega prelca hitra oprema ogroženih predelov z zadostnimi tehničnimi pripomočki, vidimo najlepše na primeru širjenja ameriškega kaparja. Ta je okužil spocetka le ozka področja. Če bi izvajali v teh področjih z lastnimi sredstvi, pa tudi s sredstvi najširše skupnosti, pravočasno in strokovno vsa potrebna zimska in poletna škropiljenja, če bi dalje predpise o prepovedi prevoza okuženega sadja strože izvajali, bi danes v Sloveniji ne bilo od 6 milijonov sadnih dreves še 2,5 milijona okuženih, od teh polovica tako, da jih je treba čimprej posekati. S tem, da se je okužba tako

razširila, pa so narasli stroški za zatiranje v težke milijone.

Strokovnjaki računajo, da potrebujemo za uspešno borbo proti omenjenim trem škodljivcem velika sredstva. Nabaviti bo treba blizu tisoč motornih škropilnic. Te bodo stale od 150 do 200 milijonov dinarjev. Ti izdatki bi bili lahko le v manjši meri devizni izdatki, če bi izdelovale motorne škropilnice naše domače tovarne in uvažale le motorje. To se je pripravilo že od vsega početka, storjenega pa je bilo v tem pravcu le malo. V borbi s škodljivci, kakor so ameriški prelec, koloradski krošč, pa tudi kapar pa je potreben hiter postopek. Ko bo požar opravil svoje delo, bomo izdelovali brizgalne in škropivo le za pogorišča. Vsaj za sadno drevje velja to v polnem obsegu.

Za škropljenje vseh krompirišč bi potrebovali pri sedanjih cenah škropiv 200 milijonov dinarjev. Za sadno drevje bi stala škropiva 770 milijonov dinarjev. Oboje tu velja za predpostavko, da bi se škropile vse površine. Dejansko je treba škropiti le okužene površine krompirišč in okuženo sadno drevje. Zato se bodo gornji iznos ustrezno znižali, bodo pa še vedno zelo visoki in v popolni neskladnosti s tem, kar je v to borbo, po splošnem mnenju mogoče vložiti.

Vendar je tu vsaka štednja v resnici razsipanje, ker je tudi vrednost ogroženih dobrin visoka.

Rentabilni račun pridelovanja krompirja se zaradi škropjenja ne bo spremenil na način, ki bi vznemirjal. Če se bo povežalo škropljenje proti koloradskemu krošču s škropljenjem proti krompirjevi plesni, smemo upati, da se bo zaradi škropjenja krompirjev pridelok povečal. To bi nam krilo velik del škropilnih stroškov. Veliko neugodnejši pa je rentabilni račun škropjenja sadnega drevja. Vendar je škropjenje tu neizogibno potrebno, če nečemo ostati brez sadja.

Prehrabeni strokovnjaki računajo, da bi bilo zaželeno, da bi trošila pri nas povprečno vsaka oseba po 30 kg sadja na leto, to se pravi, da bi potrebovali za našo prehrano kmečkega in nekmečkega prebivalstva 45 milijonov kilogramov svežega sadja, od tega polovico za kmečko, polovico za mestno prebivalstvo. V predvojnih letih smo izvažali poleg tega okoli 20 milijonov kilogramov sadja. Velik del sadja se je predeloval v Sloveniji v sadjevec. Franjo Kafol navaja v »Sadjarju«, da smo pridelali v Sloveniji v predvojnih letih po statističnih podatkih 27 do 99 milijonov kilogramov sadja, kakršna je pač bila letina. Pri tem omenja, da so statistične ocene za kako tretjino prenizke. To je tudi verjetno, saj smo imeli v Sloveniji 6 milijonov sadnih dreves. Če ocenimo predvojno proizvodnjo s 35 do 150 milijonov kilogramov in če predpostavimo, da je bila pridelovana povprečna odkupna cena pri proizvajalcih 2 din, sedanja pa 20 din, bi znašala proizvodna vrednost sadja 70 do 300 milijonov predvojnih ter 700 do 3000 milijonov sedanjih dinarjev. Od tega pa bi odpadlo na sadje, ki se prodaja na tržišče le 350 do 1000 milijonov din.

Ker mora kriti kmet stroške za škropjenje in škropivo z izkupiškomo za sadje, izgleda račun denarnega ravnovesja neugodno.

Tu je neobhodno potrebno, da se stroški okuženih področij delno krijejo z denarnimi dohodki neokuženih področij, ali drugimi javnimi sredstvi. Vsekakor se da sklepiti iz tega računa, da bo postalo sadje zaradi škropjenja v bodočnosti občutno dražje.

To se bo lahko spremenilo s tem, da se bo sadje bolje gnojilo in oskrbovalo, s čimer se bo donosnost na drevo povečala. Velika potreba po škropivih odpira široko možnost za razvoj naše kemične industrije. Ta industrija pa mora poslovati racionalno in poceni, da bodo doma izdelana škropiva enako dobra, enako poceni, kakor inozemska. Povečanje proizvodnje bo omogočilo, kakor povsod,

tudi tu znižanje cen. Samo po sebi je umevno, da bo morala znižati država za take kritične proizvode tudi akumulacijske postavke.

Kakšne so po vsem tem naloge OF? Na zborih volivcev, na oglašnih in objavnih deskah in z ocliki naj se formirajo ekipe prostovoljnih sodelavcev pri pobijanju koloradskega krošča. Po isti poti pa naj se seznanijo vsi proizvajalci tudi z imeni in naslovi oseb, ki bodo izvajale škropiljenja kot poklicno delo ter morebitnih drugih oseb, katerim naj se okužbe javljajo in ki bodo izdajale navodila za nadaljnje zatiranje škodljivcev.

V vseh ljudskih odborih naj podprejo organi OF zbiranje proračunskih sredstev v ta namen. Pri vsem tem del nas mora voditi zavest, da gre tu za veliko in težko borbo in za očitovanje velikih vrednosti. Sedanji položaj se da prerajati s položajem pred desetletji, ko je uničevala trtna us naše stare vinograde. Tisoči rodbin so bili takrat upropačeni, domovi teh rodbin so propadali, ljudje pa so se selili trumoma v Ameriko. Kakor pa je takrat človeška volja škodljivca in ekonomsko katastrofo premagala, tako se mora zgoditi tudi sedaj.

Če se bomo zavedli ob dvanajsti uri resnosti situacije in mobilizirali proti drobnim, a kljub temu strašnim sovražnikom, vsa moderna in tehnična sredstva, uspeh ne more izostati. Seveda so potrebni za ta sredstva veliki izdatki. Vendar bo škoda, ki bi nastala, če bi se teh izdatkov ustrašili, še neprimerno večja.

Organi našega političnega in gospodarskega življenja stojijo tu pred važnimi odločitvami. F. U.

Začasni pravilniki o plačah v trgovini

Republiški odbor Sindikata trgovskih delavcev je dosedaj prejel 252 začasni pravilnikov o plačah trgovskih podjetij. Torej 102 kolektiva še nista napravila pravilnikov o plačah. Potrjenih je bilo 198, ostali pa so bili zavrnjeni s pripombami, da jih je treba popraviti, predvsem zaradi tega, ker razdelitev gibljivega dela plač ni bila dovolj jasno obdelana.

Vzrok, da še toliko pravilnikov ni prišlo v potrditev in da nekatera trgovska podjetja sploh še niso pričela s sestavo pravilnikov, je v tem, ker podcenjujejo izdelavo pravilnikov in se jim ga ne zdi vredno izdelati, ker je to »začasni pravilnik«, češ da bo itak kmalu izšla uredba o nagrajevanju delavcev v trgovini in da ga bodo izdelali potem. Vendar so tu tudi spekulativne težnje. Pri Narodni banki jemljejo akontacije na plače, da bi pozneje obračunavali za več mesecev nazaj po višjih plačah, ker se predvideva, da bodo plače nekoliko višje in tudi davčna lestvica milejša. Tako delajo predvsem v podjetjih, ki imajo dobre strokovne kadre in jim ni težko izdelati pravilnik o plačah. Med drugimi niso predložili tarifnega pravilnika v potrditev tudi še Izvozno podjetje »Doms«, Trgovsko podjetje »Preskrba« Senovo, in še vrsta drugih. Vsekakor bi bilo umestno, da pri takih podjetjih, ki so skrajno malomarna, tudi banka pove svoje.

Drugi so zopet napravili pravilnike o plačah, vendar so v pravilniku predvideli visoke plače, pač toliko, kolikor so v stanju, da jim bo njihova marža oz. razlika v ceni prinesla, a se pri tem izogibljivo davčne lestvice. Izvoznim in uvoznim podjetjem so odobreni tudi osebni dodatki za tiste člane delovnega kolektiva, ki se bavijo z izvozom in

uvozom. Tako so v Slovenija-Impexu v Ljubljani določili osebne dodatke kar vsem po vrsti: v komercialni, knjigovodstvu, poslovničarjem, pa tudi pomožnemu osebju: šoferjem, kurirjem, telefonistom in snažilkam. Vprašujemo se, ali res ves kolektiv sodeluje z inozemstvom? Ali imajo vsi v knjigovodstvu opraviti z inozemstvom in koliko se trgovanje z inozemstvom tiče tudi šoferjev, kurirjev in snažilk.

Mestna klavnicna v Celju je napravila kar tri pravilnike, po trgovskem, industrijskem in obrtnem načinu. Torej tisti, ki bo za podjetje najbolj ustrežal, tistega bomo predložili v potrditev in se tudi po njem ravnali.

Največje napake in meglenosti pri sestavi pravilnikov je opaziti pri poglavju, kako ugotoviti uspeh posamezne delovne enote in posameznikov. S tem v zvezi je tudi razdeljevanje gibljivega dela plač skupaj s presežkom, torej tistega nad 100 % osnovnih plač. Mnogi kolektivi se držijo tega, da bi ostali pri starem načinu delitve gibljivega dela in presežka, kot so bili navajeni v preteklem letu. Pri tem je prišlo do precejšnjega oportunitizma pri poslovdjih delovnih enot oz. oddelkov. Nikakor se ne morejo sprizniti z bolj demokratičnim razdeljevanjem gibljivega dela, da bi kolektiv njim podrejene enote razdeljeval gibljivi del plač za vse, med drugimi tudi poslovdji oz. vodji oddelka. Vzrok temu je, da so upravniki odbori podjetij po dosedanjih izkušnjah in praksi delili gibljivi del in presežeke šablonsko in vedno upoštevali odgovornost, toda manj prizadevanje pri delu. Seveda so bili pri takem načinu delitve prizadeti prodajalci, ker so levji delež gibljivega dela plače vedno prejemale šefi in poslovdji. Bojijo se, da bi jim podrejeli delavci in uslužbenci ugotavljali uspeh pri delu in razdeljevali gibljivi del plače bolj pravično.

Precej stremeljiv in govora je, da bi delavcem ostale garantirane 100 % plače in nadure s 50 % poviškom. Pri tem je mnogo oportunitizma na strani delavskih svetov in sindikalnih organizacij, ki se ne upajo diskutirati z delavci kot z ostalimi člani kolektiva, da je kolektiv kot celota odgovoren za uspeh ali neuspeh podjetja in se pri tej odgovornosti ne more ločiti fizičnih delavcev, transporta in skladišča.

Značilno je za nekatera podjetja, da niso hoteli in nočejo razumeti, da je potrebno spoštovati uredbe in predpise o plačah, ampak hočejo na vsak način prepričati Republiški odbor, da je treba odstopati od posameznih uredb, posebno kar se tiče plač. Zanimivo je, da je tega največ v Ljubljani. Veliko manj je tega v mestih in krajih v ostalem delu republike. Se vedno imamo nekatera podjetja in kolektive v Ljubljani, ki vztrajajo pri odstopanju od uredbe o plačah. Tako je »Elektrotehna« predložila pravilnik 6-krat, »Gradbeni material« štirikrat samo zaradi tega, ker so vztrajali pri visokih plačah. Za tak položaj v Ljubljani so bili delno krivi tudi drugi, ki so potrjevali pravilnike trgovskih podjetij proti vsem predpisom, ki jih je izdal Svet za blagovni promet FLRJ in Centralni odbor Sindikata trgovskih delavcev. Potrjevali so pravilnike, v katerih so bile plače nepravilno določene, seveda višje kot to dopuščajo uredbe in so ustvarili precej nezadovoljstva med ostalo trgovsko mrežo.

V nekaterih okrajih pa so stvari tudi pravilno prišli v roke in so sindikati in Sveti za blagovni promet na okrajih marsikaj storili, da se zagotovi čim večja samostojnost in poslovničanah glede kreditov, nabav, stroškov itd. Predvsem je bilo mnogo storjenega v Mariboru, Kranju in Ptujju, zato so iz teh krajev pravilniki o plačah najbolj sestavljeni.

Vsekakor pa moramo ugotoviti, da so se delovni kolektivi v trgovskih podjetjih pri izdelavi pravilnikov o plačah mnogo naučili in bodo lahko v bodoče te dragocene izkušnje uporabljali.

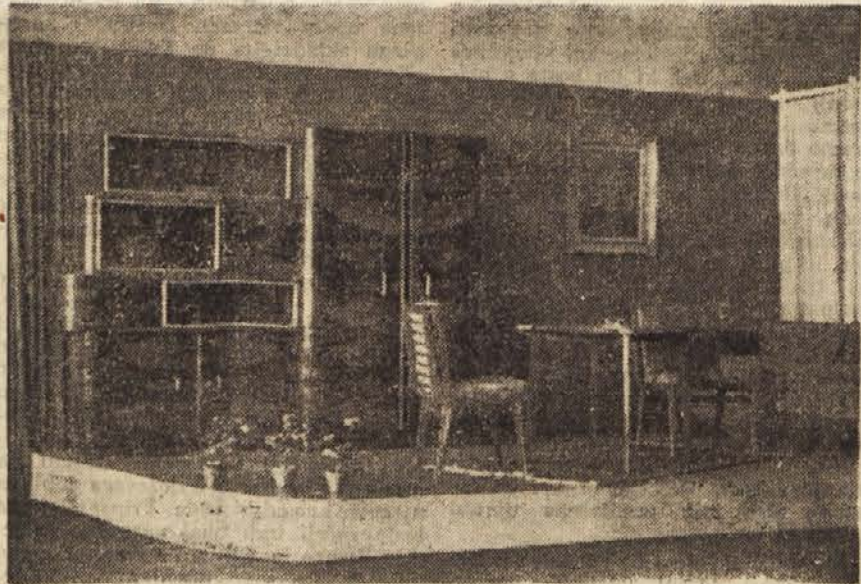
Marko Juren

RAZSTAVA POHIŠTVA

Kot zaključek nagradnega natečaja za izdelavo pohištva je podjetje »Les« organiziralo v Ljubljani razstavo, ki vključuje, z redkimi izjemami, le izdelke podjetij, ki so se vključila v natečaj. Zato je treba takoj v začetku ugotoviti, da je razstava predvsem gospodarskega značaja in da zato obiskovalci ne morejo pričakovati kakšnih izrednih in najmodernejših izdelkov. Podjetje »Les«, ki je razpisalo natečaj, je postavilo več pogojev za izdelavo pohištva, od katerih pa je bil za podjetja prav gotovo najtežji: najvišja določena cena. Tako je bila za spalnico določena najvišja cena 80.000 dinarjev (za kuhinjo 25.000 din) in so morala podjetja, ki so poslala na razstavo svoje izdelke, s tem računati. V tem pogledu pa sta natečaj, kot razstava uspešna, kajti skoraj vsa podjetja so poslala v Ljubljano izdelke, ki so lepi in istočasno v primerjavi z dosedanjimi cenami — cenejši ter si jih bo lahko na obroke že marsikdo kupil. Izredno lep

napredek je lahko ugotoviti pri izdelkih tovarne pohištva »Edvard Kardelj« iz Nove Gorice. Za približno isto ceno bodo lahko potrošniki kupili veliko bolj moderno in okusno spalnico, kot so jo dobili doslej od istega podjetja. Ne dvomno, da je to rezultat konkurence med tovarnami, ki si skušajo s čim lepšimi in cenenimi izdelki zagotoviti širok krog kupecv. Poleg spalnic so razstavljene tudi kuhinje ter dnevne samske sobe, ki jih razstavlja okoli 60 podjetij iz Slovenije in nekaj tujih iz drugih republik.

Razstavljeno pohištvo bo ocenjevala posebna komisija, in bodo pohištva, ki bodo dobila najboljšo oceno, pozneje izdelovali serijsko za široko potrošnjo. Neuspel na razstavi je morda edino aranzma, kar pa verjetno niso krivi razstavljalci, temveč predvsem neprimerni prostori. Ta razstava ponovno dokazuje, da bi Ljubljana rabila primerne razstavne prostore.

Samska soba

vsemi frontami se je v Jugoslaviji razvijalo partizanstvo, brez upa na vsako zunanjo pomoč. Fašizem je bil na pohodu, zavezniki so se umikali na vseh frontah, medtem ko je jugoslovansko ljudstvo prijemalo za orožje. Imeli smo samo dve alternativni: svobodo ali smrt. Spoprijeli smo se z nezasišano vojno silo fašizma, ki ji niso bile kos največje države. Takrat, ko je ves svet trepetal pred zmagujočim fašizmom, se je rodilo prvo osvobodilno ozemlje v Sloveniji.

Prvi maj

Brod na Kolpi je pomemben kraj ob cesti Kočevje—Delnice—Sušak. Zaradi tega so tudi Italijani vanj naselili svojo posadko, ki naj varuje ta strateški kraj. Takoj po okupaciji so na ta način trdno zasedli vse svoje okupacijsko področje. Ljubljanska pokrajina je štela nekaj nad 300.000 prebivalcev in Italijanom se ni zdelo nič preveč, ko so jo zasedli z blizu 100.000 moč vojske. Kakor kobilice so se razširili po vseh naših vaseh ter pričakovali, da bodo lepo mirno preživeli kot okupatorji vojna leta.

Po dogovoru med hrvaškimi in slovenskimi partizani je bil v noči na 1. maj izvršen napad na Brod. Partizani so ga zavzeli — zatem pa je težko ugotoviti, kdo je bil hitrejši: ali partizani z napadi na izpostavljene okupatorske postojanke, ali Italijani s selitvijo svojih posadk v utrjene kraje ob železnici. Sredi maja je bila italijanska vojska že nakopičena ob železnico in glavnih cestah in samo Ljubljano so morali braniti s topovi proti krimskim partizanom, ki so pridrli že v Črno vas.

V maju mesecu je bila osvobodjena vsa tako imenovana Ljubljanska pokrajina izvenzmejnih in železnice. Osvobodeno ozemlje se je začelo vsepovsod že pri ljubljanskih predmestjih.

Onstran Rožnika so dolomiški partizani osvobodili ves predel pod nenaško mejo in nad vrhniško železnico. Na hitro mobilizirana Narodna zaščita z Brda, Kozarji, Dobrove in dolomiških vasic je razbila italijanske mehanizirane kolone. Preostale posadke so se zaprle v utrjeno Dobrovo, Polhov gradec in Horjul ter se izogibale slehernih akcij. Od tod se je partizansko kontrolirano ozemlje širilo mimo Vrhnika, na oni strani tržaške železnice pa se je začelo notranjsko osvobodilno področje. Na Notranjskem so se Italijani obdržali v Cerknici, Begunjah, Starem trgu, Prezidu in na Blokah, vse drugo so imeli v rokah partizani. Proti Dolenjski so se okupatorji utrdili samo ob kočevski železnici ter na progi Grosuplje—Trebnoje—Novo mesto—Črnomelj. Izven te črte so se začelo odbržali še na Krki, v Zagradcu in Žužemberku ter v Sotški, onstran Novega mesta pa v St. Jerneju, Kostanjevici in Mokronogu. V Beli krajini so poleg železnice obdržali posamezne postojanke ob Kolpi (Vinica, Stari trg).

Italijani niso imeli druge izbire, kakor umakniti se na utrjene komunikacije. Njihova vojska je doživela tisto neprijetno presenečenje, pred kakršnim so klonile že mnoge dosti boljše armade. S partizanstvom v okupirani Evropi nista računala Hitler in Mussolini, čeprav te možnosti ne bi bila, smela pustiti z vidika, ko sta krenila na osvajanje sveta. Tako se je zgodilo, da nista imela prav posebno težkega opravka z razbitjem rednim armad ene države za drugo. S spretnim manevriranjem je Hitlerju uspelo, da je opravil s posameznimi državami ter je gojil dokaj upravičeno upanje, da bo uspel tudi v Rusiji, ko je imel za seboj ves gospodarski potencial okupirane Evrope. Zdaj

so se pa ti samozaverovani okupatorji znašli pred novim pojavom, ki mu niso bili kos in kjer ni bilo nikdar mogoče doseči odločilne zmage. Vojni teoretiki fašizma in nacizma so prezrli nek faktor, ki pa je bil za njihove bodoče težkoče najbolj odločilnega pomena: svobodoljubnost okupiranih narodov ter revolucionarne sile, ki so z okupacijo dobile mogočten razmah.

Vsak okupator je nesposoben za zmagovito borbo proti partizanom. Nič težkega ni zmagovati z izvežbano armado in prvovrstno vojno tehniko na frontah. Tu si sovražniki stojijo nasproti, tankovske armade lahko izsilijo preboje in obkolitve nasprotnika, letalstvo lahko uničuje transport in komunikacije. Proti partizanom pa je tudi najboljša armada brez moči. Nasprotno, okupator je dan in noč izpostavljen neštevilnim napadom in diverzijam. Okupatorske komunikacije se drobijo, dan za dnem padajo žrtve od nevidnega sovražnika. Okupatorju ne preostane drugega, kakor umakniti se v dobro utrjena oporišča, od koder lahko dela izpade ali poskušajo z obkolitvijo partizanskih sil. Toda redko se posreči, da pri tem doseže večje uspehe. V teku naše borbe smo doživeli več skrbno pripravljenih okupatorskih poskusov, da bi uničili partizanstvo. Italijanska ofenziva poleti 1942 je z blizu 100.000 vojakov skušala uničiti okoli 8000 partizanov v Ljubljanski pokrajini, toda brez vsakršnega uspeha. Nič si ni okupator bolj želel, kakor najti proti sebi strnjene partizanske sile v frontalni borbi, ker bi le na ta način mogel uspeti. Partizanski instinkt in prvih časih, kasneje pa bogate izkušnje, je preprečeval take operacije, v katerih bi sovražnik lahko uspel. Še nekaj je pokazala partizanska izkušnja, kar so vsakršnim vojakom ni bilo nikdar lastno:

da je najboljša obramba napad. Partizani v svoji taktiki niso poznali defenzive. Sovražne ofenzive so razbijali s preboji in hitrimi napadi na vseh straneh, tudi daleč v zaledju. Zaradi tega tudi najskrbnejši sovražni operativni načrti niso bili dosti vredni. Skratka: sovražnik se je v Jugoslaviji zapletel v brezupno vojno, ki bo požrla stotine okupatorskih življenj in končno sramoto njen poraz. »Banditi«, »ribelli«, kakor so fašisti izvolili imenovati partizansko vojsko, so dan in noč držali v paničnem strahu vsi »plemeniti« italijansko fašistični in kraljevsko vojsko, z vsemi njenimi grenadirji, bersaljeri, črni legijami, karabinjerji in divizijami zveničnih imen, z vsemi njihovimi polizanimi oficirji, dediči rimskega imperializma in srednjeveškega razbojniškega viteštva. Balkanski »raztrganci« in »divjaki« — kakor nas danes obkledajo nekdanji okupatorji — so ustvarili italijanski vojski namesto prijetne okupacije tak pekel, da ga pozni potomci teh okupatorjev ne bodo pozabili. (Mimogrede: nič ne bi bilo bolj poučnega, kakor povabiti tiste italijanske gobeždače, ki znova vpijejo na korajžo — to pot pod marelo atlantskega pakta — ter se jim skomina po naši zemlji, naj poskusijo ukrasti le ped naše zemlje; to pot nihče ne bi utegnil biti niti pol urice okupator.)

Partizanska svoboda

Vodstvo osvobodilnega gibanja je predvidevalo osvobodjevanje Slovenije že na pomlad, ko je bilo še v Ljubljani. K temu cilju je vodila tudi obsežna partizanska mobilizacija po vsej Sloveniji.

V mesecu marcu je Izvršni odbor OF izdal odlok o zaplombi in razdelitvi veleposestniške zemlje graščakov itali-

janske in nemške narodnosti. Posamezni graščaki na Dolenjskem so imeli velikanska posestva na Kočevskem, Notranjskem in Dolenjskem. To zemljo so partizani delili v užitek potrebnim kmetom. Prav tako je bila zaplenjena zemlja in imovina izseljenih Kočevčarjev, ki jo je upravljala italijanska družba »Emona« (semkaj je bilo vloženega tudi precej blagoslovljenega vatikanskega kapitala).

7. maja, pred odhodom na osvobodilno ozemlje, je izdal Izvršni odbor OF »Odlok o postavitvi narodne oblasti na osvobodjenem ozemlju«, kjer je odredilo: »1. Na slovenskem ozemlju, ki ga osvobode slovenske narodnoosvobodilne partizanske čete, prevzame oblast Osvobodilna fronta slovenskega naroda. 2. Za organe civilne oblasti se za prvi čas postavljajo terenski odbori Osvobodilne fronte na njihovem dosedanjem področju, ostanejo pa tudi v tem svojstvu odgovorni podrejeni dosedanjim nadrejenim organom Osvobodilne fronte. 3. Terenski odbori Osvobodilne fronte ukrepajo samostojno v vseh primerih, ki zahtevajo neposredno ureditev, skladno s cilji in demokratičnimi načeli Osvobodilne fronte in z navodili Izvršnega odbora Osvobodilne fronte in v navodili Izvršnega odbora Osvobodilne fronte. 4. Takoj, ko so dani pogoji, izvede terenski odbor kot oblastveni organ volitve za redni oblastni organ, ki sestojijo po krajevni potrebi od 5 do 15 članov brez razlike spola. Ta odbor se imenuje Narodnoosvobodilni odbor. 5. Aktivno in pasivno volilno pravico ima vsaka oseba od dovršenega 18. leta naprej brez razlike spola, bivajoča v določnem terenskem okolišju. Volitev se vrši na ljudskem zborovanju po demokratičnem večinskem načelu.« (Konec prihodnjic.)

PETJE IN GLASBA NA PRIMORSKEM FESTIVALU

JUNAK CESTE

Iz glasbenega življenja dopoldanske proslave 29. junija dopoldne v Ajdovščini bi rad izluščil, kar je bilo v njem doberga in pokazal, kaj je manj uspelo. Naj začnem s pomanjkljivostmi: celoti niso škodile, a bodoči prireditelji podobnih proslav se utegnejo na njih učiti.

Organizacijsko: množična zbor (združeni mešani in mladinski zbor) ne bi smela biti ozvočena ali bi vsaj ozvočne naprave morale biti bolj razmeščene in preizkušene. Prav to je smisel in lepota množičnega zbora, da brez umetnih pripomočkov na prostem daleč seže, zajema množice. Neprirodno glasni zvočnik ubija vse estetsko in petju, zlasti tistim poslušalcem, ki stoje v križnem ognju neposrednega in prenesenega zvoka. To pa velja seveda za sleherni, ne le za množično glasbo. Tudi pri Kosovelovih namreč bi bilo mogoče izohajati brez zvočnika, če bi bili vsi poslušalci zbrani na ravnic pred zborom: občinstvo ne bi smelo imeti dostopa na prostor, ki je bil določen za nastope, na pobočju pred velikim zaslonom. Stotine ljudi, ki so stali izvajalci tik za hrbtno, so spreminjali koncert v nekaj, kar naj se bolj gleda ko posluša.

Sporod je bil vreden poslušanja. Bil je vseskozi prav dobro sestavljen, uglasen na vodilno misel festivala. Mešani zbor je pel med drugim »Veselo tovarišijo«, ki jo je skladatelj Vinko Vodopivec zložil prav za Primorski festival. Žal so v mešanem zboru moški glasovi zvočno zelo zaostajali za prodornim ženskim zborom; zlasti po zvočniku je bilo slišati kar samo ženske glasove.

S to izjemo je bil nastop mešanega zbora skrbno pripravljen; da so to dosegli, so morali pevci in zborovodje prebrestiti mnogo ovir, ko so se vadili v raznih krajih in se šele to jutro vstopili v skupen zbor. Za njihovo navdušenje jim je treba priznati uspeh.

Na podoben način kakor mešani se je pripravil za nastop na festivalu 900-članski mladinski zbor, zbran iz vseh primorskih okrajev razen toliminskega, ki zaradi organizacijskih pregledov v njem ni bil zastopan; zato pa je bila iz toliminskega okraja idrijska godba, ki je spremljala enoglasno mladinsko petje. Izvajali so Lavrinovo »Našo pesem«, Kozinovo »Mi smo slovenski pionirji« in Simonitičjevo »Veseli koledniki«. Nastop mladinskega zbora je popolnoma uspel. Mladim pevcom, ki so se nanj pol leta temeljito pripravljali, ostane gotovo nepozaben, a hkrati se bodo po njem bolj živo zavedali pomena praznika ob priključitvi Primorske Jugoslaviji.

20-članski koroški mešani zbor iz Hodiš, ki ga vodi tov. Foltej Pavlič, je tri koroške narodne (Tam, kjer teče bistra Zila, Ej, vigred je to, Je pa krajčič posvaua) zapel ne po kakšnih umetnih priredbah, temveč kakor jih poje ljudstvo samo. Njegovo petje je mehko, močno čustveno, vendar ne

sladkobno. Ta nastop je bil pristrčna manifestacija koroške slovenske ljudske kulture.

Dejstvo, da je po sedmih letih razkropjenosti sleherni član pevskega zbora »Srečko Kosovel«, kdor je le mogel, sledil povabilu na snidenje na Primorskem festivalu, dokazuje, da Kosovelovci niso družile le pevske, ampak še močnejše, prav v osvobodilni borbi skovane vezi. Ko so tu zapeli, smo ne le čutili, da še niso pozabili svojih pesmi, ampak da je v njih še vedno tudi tisti ogenj, tista borbenost, s katero so nekoč zmagovali. Tako je njihova pesem zazvenela kot nekoč. Zbor je še danes presenetljivo globoko zakoreninjen tudi v spominu in srcih ljudi: udeležence proslave je razgibal in razvel, da so zapeli z njim in bi ga še kar naprej poslušali.

V odmorih med posameznimi zborovskimi nastopi je igrala godba na pihala z Vogerskega pod vodstvom tov. Žizmonda.

V celoti glasbeni nastopi na Primorskem festivalu z organizacijske in umetniške strani niso bili tako dognani, zglejni kakor n. pr. nedavno na Gorenjskem festivalu. A to je odtehtano s pristrčno toplino, iskrenim navdušenjem, ki sta jih prevalela. Zato so le izpolnili svoj namen. *Rafael Ajlec*

V italijanski komediji o lajni je priljubljeni sodobni komik Macario eden izmed milijonov brezposelnih. Zgodba Macaria — v filmu mu je ime Felice — se začne in konča z istim motivom: Felice, moč nekolikar rahlega razuma, si namreč nič na svetu bolj ne želi kakor lajno, s katero bi si služil po ulicah laških cest svoj vsakdanji kruh. Toda Felice je »dedno obremenjen s poštenjem«: lajne noče ukraati, hoče jo kupiti za pošteno prislužen denar in ker je brezposeln, išče službo celo pri borzi dela, kjer pa sprejemajo samo s 450 lirami kolkovane prošnje. 450 lir pa je spet treba zaslužiti ali ukraati in tako se Felicijeva zgodba suče v začaranem krogu. Skozi vrsto prigod ga spremlja njegov nerazdružni, slučajni prijatelj Gaetano. Podjetni lumpenproletar, ki reši Felicija izpred sodišča, je po značaju in »svetovnem nazoru« pravo nasprotje svojemu tovarišu. Tripi na »podedovanih lastnostih« pouličnega pustolovca — tatū na drobno in debelo, toda tatū »zaradi športa«. Medtem ko se Felice naivno pošteno in brezupno lovi za življenje, živi Gaetano podjetno pustolovsko, čeprav ga vsak hip preganjajo in zasledujejo. Svojem nazorom ustrezno je celo do tolikšne mere iznajdljiv, da proda znameniti, kakor pravi — »državni, to je ljudski, to je naš, to je moj« — rimski amfiteater Kolosej nekemu Američanu za pet tisoč dolarjev.

Felicijeva pot, prepolna vsakovrstnih dogodivščin, prekriža lepa, uboga Giulietta. Po usodnem naključju ima Felice za bogatega tovarnarja in zaljubljeni Felice si nakopje tako na glavo poglavito prigodo: hoče nočes igrati pred Giulietto laškega barona, tovarnarja Zanottija. Toda Felice je konec koncev tudi ob srečo ljubezni...

Italijanska komedija »Junak ceste« se dogaja v razliko od večine filmskih in gledaliških komedij v docela določenih politično družbenih razmerah, namreč v politično, družbeno in moralno razvrstani Italiji po drugi svetovni vojni. Bedni lumpenproletar Felice lovi — po zgledu svojega velikega vzornika Chaplina — svojo drobno srečo med »mogočnim kolesjem zgodovine«. Revno človeče, ki noče nič drugega kakor lajno, košček pošteno prisluženega kruha in lepo ljubezen, pesti Veliki čas. Felicejev »Čas« pa so demokristjani, nemški in laški fašisti, v socialistično organizirani delavci, tovarnar Zanotti, demonstracije, večni strah in trepet brezposelnih — policija in sodišče, ter vsemu za ozadje — naivni in dostikrat plehki Američani.

Kako naj živi, kje naj najde svoj prostor na soncu, v zmedu neizmerne bogastva in neizmerne revščine, v državi »pod ameriškim protektoratom«, v deželi motorizirane policije in političnih organizacij nikjer organizirani, preprosti in brezposelni »povprečni Italijan«?

Na to poglavito vprašanje komedije odgovarjajo njeni avtorji z vrsto duhovitih, ostro satiričnih ilustracij politično-družbenih razmer. Tipično za vso dolgo vrsto Felicejevih in Gaetanovih prigod ter za zadnji odgovor na zastavljeno vprašanje pa je bridke posmeh, obsodba in razočaranje nad vsem, s čimer se srečata, česar se lotita in v kar vsaj za hip verjameta junaka komedije. V kritičnem pogledu brezposelnega na italijanskem povojno življenje so namreč vsi ljudje, vse organizacije in ustanove, vsa prizadevanja in dejanja nesmiselna, so pravočasne karikature: obisk ameriške filmske zvezdnice v če-

Premiera domače opere

Pretekli teden je bila v zagrebškem gledališču Komedia premiera nove izvirne novitete, ki jo je napisal književnik in novinar Fadil Hadžić. Delo, ki mu je avtor nadel naslov »Dolgočasna komedija«, predstavlja satiro na naivne in šablonske prizake našega sodobnega življenja v domačih književnih delih, v katerih nastopajo samo dobri in slabi ljudje. Komedia je doživela izredno velik uspeh.

trti siromakov je prav tako ponarejen in bedast, kakor so bedasti zlobni delavci v Zanottijevi tovarni, ki si pripravljeno Felice pohabiti, ker ni z njimi, hip za tem pa, ko postane po pomoči odločen revolucionar, ga prepuste na milost in nemilost Zanottija, nakar Felicu v čast činično poimenujejo svojo bodočo stavko z njegovim imenom; nič manj ponarejen ni Zanotti, ki se preobleče v delavsko obleko preden stopi pred delavce, kakor politični agitatorji, ki plačujejo po 500 lir tistim, ki pišejo

po stenah politična gesla; prava in Gaetanova policija sta enaki, druga druge vredni, kajti tudi vsi trgovci in podjetniki so lopovi...

Ta karneval potegavščin in brezupne družbene moralne anarhije doseže svoj višek v prizorih sredi in na koncu filma: Felice naj bi popisal steno s komunističnimi gesli. Ko nariše srp in ključvo, ga opazita dva nemška fašistična skrivača in moč z nekaj potezami spremeni srp in ključvo v Hitlerjevo glavo, nato Hitlerja v kralja, zatem kralja v papeža in navsezadnje z duhovitim domislekom spretnega karikaturlista pripravi papeža v fašistični liktorski znak. — V enem zadnjih prizorov pa Gaetano podari Felicu lajno. Felice, razočaran v ljubezni upa, da bo dosegel vsaj enega svojih življenjskih ciljev: da si bo z lajno služil kruh. Toda Gaetanov dar je ubran na stare čase. Ko Felice sproži na križišču ulice svoj aparat, se vsuje iz njega vse — od fašistične himne Giovinezze do papeške »Povsod boga« in do »Avanti popole« — le ne popevka, s katero bi se Felice — »povprečni Italijan« — lahko preživljal.

Tako zasnovana zgodba se konec koncev nujno izteče v pesek: začne se pred sodiščem in konča se tik preden aretirata policija oba prijatelja v ukradenem avtu.

Nadaljnja značilnost duhovite italijanske satire, prepojene z dvomom in greknim posmehom, utegne biti v svojevrstnem, na pogled lahkotno vedrem načinu obračunavanja s preteklostjo in današnjo italijansko stvarnostjo. Po tej strani sta si v nekem smislu podobna »Junak s ceste« in film, ki smo ga pred kratkim videli, »Teška leta«. V razliko na primer od globoke, pretresljive izpovedi nemškega filma »Morlici so med nami«, lahko opazimo v celi vrsti italijanskih filmov težnjo, preliči s humorjem, celo z omalovažujočo kretljivo preko nedvomno težkih problemov preteklosti. V tem sta si Pisicello iz »Težkih let« in Felice iz »Junaka s ceste« brata. Nekolikar omejena, prizadevana poštenjaka, sta bila in sta žrtvi razmer, ki jim nista kos, zoper katere se ne znata in ne moreta boriti. Veliki Čas ju melje, gloda in premeta v iz vsake situacije skušata le čim bolj poceni izbiti zase drobno, vsakdanjo korist. Tako sta brez moči in neboljerna, da se v primeri — če ju vobče lahko primerjamo z vzornikom filmske groteske Chaplinom — za storjenje krivice niti ne poskušata maščevati.

Svojevrstna lumpenproletarska filozofija Macaria-Felicea ima nedvomno mnogo privrženec in še več navdušenih gledalcev. Kakorkoli je v svojih zadnjih naslednjih pasivna, ko ji manjka skoraj vsaka vera v resnično aktivne revolucionarne možnosti, ki se nedvomno skrivajo v italijanskem ljudstvu, pa vendar skozi to filmsko umetnost sije toliko kritike in zdravega posmeha napakam in ljudeh in v življenju, da lahko prav te vrste filme prštejejo med dragocena progresivna dejanja sodobne italijanske filmske proizvodnje. *Šk*

Združeni pevski zbori na Primorskem festivalu

Repertoar beogradske gledališča v prihodnji sezoni

Upravnik Narodnega gledališča v Beogradu Milan Bogdanović je v svojem razgovoru s sodelavcem »Politike« naznanil nekaj del, ki jih bosta v prihodnji sezoni uprizorili beogradska Drama in Opera. Težičje repertoarja Drame bo na domačih delih. Med temi bo osrednje delo Krležina drama »Gospoda Glembajevi«. Na novo bo postavljena na oder Vojnovičeva drama »Ekvinokcij« ter ena Nušičeva komedija, ki pa še ni določena. Od klasičnih del bo beogradska Drama uprizorila Euripidovo tragedijo »Medeja«, Shakespeareovo »Henrika IV.« ter Molièrovega »Ljudomrznika«. Med modernimi pisatelji bo zastopan z eno dramo Oscar Wilde, glede drugih sodobnih del svetovnih pisateljev pa se vodstvo gledališča še ni odločilo. Prav tako še ni znano, katera sodobna dela domačih pisateljev bodo uprizorjena, ker do sedaj še niso bila predložena upravi gledališča.

Beogradska Opera bo od domačih del v prihodnji sezoni uprizorila opero »Zaton« Stevana Hristića, ki sicer ni nova, a jo je avtor povsem predelal. Drugih domačih del zaenkrat ni. Od drugih del bo uprizorjen Mozartov »Don Juan«, Offenbachove »Hoffmanove pripovedke«, Verdijev »Othelot« »Sneguljičica« Rimski-Korzakova. Iz

modernega repertoarja pa bo uprizorjena opera »Kratko življenje« španskega skladatelja de Falle ter opera »Konzul« ameriškega skladatelja Menottija, ki je v pretekli sezoni doživela velik uspeh v svetu. Med baleti pa bo Opera uprizorila Mihovila Logarja balet »Zlata ribica« in balet Krešimira Baranovića »Krog s kredo«, prirejen po Klabundovi dram. Od tujih baletov pa bo Opera uprizorila Čajkovskega »Začarano lepotico«.

Jugoslovansko dramsko gledališče je v letošnji sezoni imelo štiri premiere. Med avtorji so prevladovali angleški dramatičarji. V prihodnji sezoni pa bo gledališče imelo šest premier. Tako bo uprizorilo Plantovo komedijo Hvaljeni vojak, Racinovo tragedijo Fedro, Molièrova Zlahtnega meščana, Goldonijeva Mirandolino, Gorkega dramo Na dnu ter v proslavo Krleževega jubileja njegovo komedijo Leda. Pripravljati pa bodo začeli tudi Shakespeareovo tragedijo Romeo in Julija. Že sedaj je točno določen dan vseh premier. Zadnje letošnje predstavo je Jugoslovansko gledališče imelo 2. julija, prva predstava nove sezone pa bo 22. avgusta, dočim bo prva premiera 10. septembra. Ob koncu sezone je gledališče zapustilo nekaj igralcev, med njimi tudi Sava Severjeva.

France Bevč:

OBROČ SE ZAPIRA

Odlomek iz spominov.
Zadnje dni marca 1945.

Ustavili smo se na Dolu pri Otlici. V isti skupini hiš ob klanecu, ki so nam dale stredo med prvo nemško ofenzivo. Vsako upanje, da je najhujše že za nami, bi bila prazna utvara. Vipavska dolina je bila polna četnikov. A na višini, povsod okrog nas, so se razvneli hudi boji. Od Lokev, z Male gore, s Sinjega vrha in od Cola je venomer odmevalo besno streljanje. Sovražnik je pritiskal z dveh strani, proti Otlici in proti Predmeji. Potisniti nas je hotel v Vipavsko dolino ali nazaj v Trnovski gozd. Oboje bi bilo enako nevarno.

Foločaj ni bil rožnat. Neoboroženo in za boj neizurjeno osebje pokrajinskih forumov je bilo v takih primerih hudi breme, ki je brigadam oteževalo bojevanje in premike. Skušali smo se omejiti na najmanjše število. Odsle so tri skupine, ena na Pivko, druga v Brda, tretja na Kras. Tovariši so se poslavljali s težkim srcem, kakor da odhajajo v temno negotovost. Tudi meni je bilo tesno, ko sem gledal za njimi. Bilo mi je pri duši, kakor da jih pošiljamo v nesrečo... A lahko bi jih bil zavidal. Srečno, brez izgub so se prebili skozi zasede. Če bi bili ostali z nami, bi morda nekateri izmed njih našel svoj zgodnji grob...

Sovražnik se nam je že močno približal. To nas ni oviralo, da bi ne praznovali četrte obletnice, odkar je jugoslovansko ljudstvo pogazilo sramotni pristop k trójnemu paktu in v upor toplotno na ulice. V prostorni kotanji z rjavo trato je stal z zelenjem in zastavo okrašen govorniški oder. V takih okoliščinah in razpoloženju še nikoli nisem govoril. Besede in stavke so mi venomer trgali gosti, ostri poki tankovskih topičev. Med odmevi, ki so se izgubljali v bregovih, so regljale strojnice. Pomirjevali so me obrazi poslušalcev, ki so stali v sklenjenih vrstah in napeto poslušali, brez vznemirjenja, kakor da strelja v proslavo obletnice...

Čez tri dni, na petek 30. marca, smo se umaknili v Kozje stene. Sovražni pritisk je bil vedno močnejši. Naše brigade, ki so več dni zapored trdozivo branile položaje, so se morale korak za korakom umikati pred tanki in topovi. Zvečer smo se spustili na severno pobočje, ki ga je med golim drevjem še čez in čez pokrival sneg. Pokrajinski forumi so se z eno brigado prebili na Pivko. Dosegli smo kopnino in hodili po cesti, ki se je v mnogih ovinkih motala okoli pobočja. Po daljšem počitku smo krenili s ceste na kolovoz, ki je v ostrem kotu šel na desno. Zapovedana je bila tišina, kakor da smo v neposredni bližini sovražnika. Z neke vi-

šine — menda je bila to Mala gora — so je v presledkih oglašalostrojnice.

S kolovoza smo stopili na stezo, s teze prešli na golo pobočje z redkim drevjem, se povzpeli čez gozdnato višino, hiteli čez mahovito senošet, čez njivo, v katere mehko prsti se je do gležnjev vdiral noga. V medlem svitu noči smo stopili na cesto. Redke, deloma požgane hiše in med njimi cerkev. Vas in okolica sta se mi že na prvi pogled zdeli znani, domači. Bili smo na Otlici... Med potje je bilo prišlo sporočilo, da so ob cesti med Colom in Crnim vrhom močne sovražne edince, zato smo spremenili smer. Polnoči smo polegli v isti izbi, ki smo jo bili zjutraj zapustili...

Za gozdnatim gričem na vzhodu so vso noč vzplapolavale in ugašale bele rakete. Tu pa tam je počila puška ali se je s kratkim rafalom oglašila strojnica. Zjutraj se je prva zarja komaj posvetila v oknih, že smo bili na nogah. Z naraščajočo svetlobo dneva se je vedno huje razvnel tudi boj. Zmerraj pogosteje so se oglašale mine in tankovski topiči. Pokanje se je razlegalo od Otlice do Predmeje.

Nebo je bilo prepojeno z oblaki, izza katerih je le tu pa tam pogledalo sonce. Zopet smo stopali v dolgi vrsti po klanecu, nato po stezi med stivimi zidovi, mimo skupin drevja in grmovja. Ustavili smo se ob gozdu, ki se je strmo vpenjal v hrib. Pod klanecem so stali ostanki velikega, požganega poslopja. V bližnji skupini drevje je nekaj konj nestrno bilo s kopiti. Za leseno ograjo

je stalo nekaj privezanih krav. Tu se je zdelo streljanje še vse bolj divje in bližje, ker je z dveh strani odmevalo v hrib. Ob velikem kotlu je zajtrkovala skupina garibaldincev. Pred nami se je

Saša Stempihar, padel 1. IV. 1945 v ofenzivi proti IX. korpusu

razvrščal štab korpusa s svojimi odseki. Kurirji in spremljevalci so se upogibali obloženi z arhivi in pisalnimi stroji.

Odhajali smo po isti poti kot prejšnje jutro. Dolga kolona se je le počasi pomikala po klanecu v breg, med gosti in košato drevje. Klanec se je zožil v

stezo, po kateri so na preprostih-nosilih iz vej in plah nosili ranjence.

»Stopite v stran! Prostor za ranjence!«

Strma, spolzka steza je bila prava muka za nosače. Se teže je bilo za ranjence, ki so sključeni ždeli v plahih kot v širokih vrečah. Skozi bele obveze jim je cmizela kri. Bledi, tihi, z zaprtimi očmi so obračali obraze proti vrhovom drevov, proti nebu, proti oblakom, ki jih je sonce obrobilo z zlatom. Kadar je kakemu nosaču spodrnilo, da se je le s težavo ujel, je ranjenec tiho zajecal ne da bi odprl oči.

»Dalje! Ne trgajte kolone!«

Pršli smo na cesto, ki se je vila vije in više okoli pobočja proti vrhu Kozjih sten. Pod cesto so se odpirali skalnati prepadi. Ob poti so stale dolge skladvonice na pol preperelih drv, ki so že dolgo čakale na prevoz. Pokrajina pod nami je bila komaj vidna skozi rešetko gostih debel in vej. Pravkar jo je obhajalo sonce, ki je predrl oblake.

»Stoj! Ne kurite ognjev!«

Za nami je prišla premična partijska bolnišnica in se ustavila tik pod vrhom. Pogled na bolnike in ranjence je bil tako beden, da me je nemilo stisnilo za srce. Eni so hodili ob palici in imeli eno nogo, ki je zaradi obvez niso mogli obuti, ovito v zablateno in premočeno vrčevino. Drugi so imeli obvezano glavo ali roko; ali pa so bili brez obvez, a so vsi bledi, na pogled na pol mrliči, le težko stali na nogah. Kdo ve, koliko dni so že prenašali vsa teža premikov in stradeža. Zdelo se je,

Tedenski zunanje-politični pregled Stopnjevano izzivanje

Naši javnosti je dobro znano, kako je SZ vsa leta po vojni, odkar je postala podonavska država, skušala uvesti svojo hegemonijo v vsem donavskem področju. V ta namen je skušala izkoristiti novo konvencijo o mednarodni plovidbi na Donavi. Na donavski konferenci leta 1948 v Beogradu so sovjetski delegati bučno poudarjali, da imajo le obrežne države pravico do urejanja mednarodnega prometa na Donavi ter da je treba onemogočiti, da bi donavska mednarodna uprava lahko služila zahodnim silam za vmešavanje v zadeve obrežnih držav. Lepe besede. Toda prav kmalu se je tudi tukaj pokazalo, da Moskvi lepe besede in sejmarsko ponujanje splošno priznanih načel služi le za špansko steno, ki naj bi skrila povsem drugačno prakso in dejanja. Nova donavska konvencija je kot osnovno določila sprejela načelo, da naj o vseh stvareh, ki zadevajo mednarodno plovidbo na Donavi, vzajemno in z enakimi pravicami odločajo države, preko katerih ta reka teče. Sovjetska zveza je od načel in odločb konvencije v praksi sprejela le tisto, ki izključuje zahodne sile iz tega področja, sicer pa si je skušala brezobzirno prisvojiti vso oblast na Donavi. Za določbe, ki govorijo o enakopravnem sodelovanju podonav. držav, pa se je menila kot za lanski sneg. Vse donavske države, razen okupirane Avstrije in Nemčije, ki so izgubile samostojnost v odnosu do Sovjetske zveze, so ruskemu paševanju hlapčevsko pritrjevale; le Jugoslavija je zahtevala uresničenje in spoštovanje določb konvencije. Jugoslovanskim predstavnikom so zato onemogočili sodelovanje v organih donavske uprave. Plovbo na Donavi so zlorabili za politični in gospodarski pritisk na našo državo. Naše rečne ladje so bile predmet najrazličnejših in neštetihih škian. Naša vlada je proti temu početju vedno odločno protestirala in zahtevala spoštovanje določb donavske konvencije, predvsem pa spoštovanje suverenih pravic obrežnih držav. Pretekli teden je jugoslovanska delegacija na šestem zasedanju donavske komisije v Galcu predlagala revizijo starega in sprejetje novega poslovnika donavske komisije. Zaradi vsakomur očitvene upravičenosti jugoslovanskega predloga ga moskovska večina ni mogla naravnost odkloniti. Toda razpravljanje o njem je odložila za nedoločen čas. Jugoslaviji so pri tem licemerno ponudili tistih nekaj mest v donavski komisiji, ki ji zakonito pripadajo in ki so ji bile protipravno odvzete. Tako je Sovjetska zveza dejansko podaljšala brezpravno stanje na Donavi, obenem pa skušala pokazati evropski javnosti nekako spravljivost. Tak puhel dokaz je Kremlju najbrž nujno potreben poleg drugega tudi zato, da bi ublažil zadnje neuspehe kominformovskih akcij v Franciji in Italiji. Ogrevanje zelo mlačnih simpatij do Sovjetske zveze naj bi podprlo »novo linijo« oživiljanja politike ljudske fronte, ki jo kominformovskim strankam na zahodu zdaj predpisujejo iz Moskve. Toda pretkano taktiziranje v Galcu je le siromašen poskus zavesti dobrodušne ljudi na Zahodu. Nizkotni umor našega narodnega heroja Pane Djukića, ki so ga ubili poklicni teroristi iz Bolgarije, poniglavi odgovor madžarske vlade na naše proteste zaradi kršenja jugoslovanskega zračnega prostora, zapoved kominformovskega glasila za novo splošno gonjo proti Jugoslaviji itd., kažejo, da volk pač svoje nravi ne spremeni.

Politika prijateljskega sodelovanja z vsako deželo, ki to tudi sama želi, v kateri naša vlada vidi najuspešnejšo praktično pot h krepitvi mednarodne solidarnosti, posebno še med sosednimi državami, daje nove razveseljive rezultate. Danes prihaja k nam na prijateljski obisk parlamentarna delegacija iz Grčije. Temu obisku pripisujejo sprčo nedavne potrditve dobrih odnosov naše države s Turčijo ter med Turčijo in Grčijo z druge strani, posebno pomembnost za utrditev miru na Balkanu. Napori naše vlade za krepitve sodelovanja in dobrih odnosov s svojimi sosedmi, posebno z Avstrijo in Grčijo, so nalekli na priznanje in odobravanje miroljubne javnosti drugih držav. Med pozitivnimi ocenami, ki jih beremo v zahodnem tisku, najdemo tudi tole misel:

Jugoslavija je že pokazala, da želi dobre odnose s svojimi sosedmi ter da je take odnose mogoče uresničiti kljub raznim zaprekam, če je le dobra volja obojestranska. Za njene kominformovske sosedne države je stvar jasna. Oni niso samostojni in o njihovem odnosu do Jugoslavije odločajo v Moskvi. Toda kaj pa Italija? Mar loče še naprej trdovratno prezirati roko sprave, ki jo ponuja Jugoslavija? Tako se sprašujejo komentatorji. Iredentizem, s katerim skuša italijanska vlada varati svoje pokrovitelje na Zahodu, nima več tiste cene, kot nekaj. Mnogo jasnejše je spoznanje, da irendentizem ne vodi k povečanju notranje moči Italije, temveč le h krepitvi fašizma in moskovskih postojank. Zeleti bi bilo, da tudi v Italiji sami to čimprej uvidijo in se po tem tudi ravna.

V zadnjem času ugotovljajo politiki neke spremembe v splošnem tonu sovjetske propagande do zahodnih držav. Vsa njena ost se obrača proti ZDA, medtem ko je mnogo blažja do Anglije in Francije. Tudi potniki, ki prihajajo iz Sovjetske zveze, pripovedujejo o kampanji sovražstva do ZDA, ki jo razvema ves sovjetski propagandni aparat. V zvezi s tem so se pojavile v zahodnem časopisju teorije o spremembah v sovjetski politiki do zahodnih držav. Tem teorijam drugi upravičeno ugovarjajo in opozarjajo, da se je sovjetska vlada vselej skušala okoristiti z nesoglasji, ki se pojavljajo med zahodnimi silami ter da je v svojo propagando skušala ta nesoglasja še poglobiti. —

Gotovo je vsekakor, da so ZDA in druge zahodne sile v zadnjih dneh dajale dovolj možnosti sovjetski propagandi za ribarjenje v kolnem.

Dogodki na Koreji, zlasti bombardiranje hidrocentral na obmejni reki Jalu so pripravili prav resno preizkušnjo dobrim odnosom med ZDA in Veliko Britanijo ter drugimi državami, ki sodelujejo na strani OZN v boju na Koreji. Bombardiranje, ki ga je bil svoje čase zahteval Mac Arthur, je bila prva velika zavezniška akcija, odkar so se začela pogajanja za premirje. Ameriško poveljstvo se je odločilo za to, ne da bi se posvetovalo z Vel. Britanijo in drugimi članicami OZN. Kljub zatrjevanju Amerikancev, da je akcija le vojaškega značaja in da so jo narekivale čisto taktične potrebe, je vendar bombardiranje nedvomno in nujno imelo tudi politični pomen v času, ko so pogajanja za premirje v Pan Mun Jomu prišla v zagato. Vzbudilo je mnogo bojazni, da ga bodo Kitajci in Severnokorejci izkoristili za prekinitve pogajanj, ali vzeli za povod za razširitev vojne tudi na Kitajsko. Splošno neprijetno presenečenje pa se je pri Angležih spremenilo v ogorčenje, ko so ugotovili, da je tudi Churchill šele od časopisnih agencij izvedel za novice o bombardiranju. Da bi ublažil hudo zamero, je pred britanskim parlamentom interveniral celo ameriški zunanji minister Acheson, češ da gre le za administrativno napako. Nektakto ameriško ravnanje je vsekakor prillilo novega olja latentnemu protiameriškemu razpoloženju v Britaniji, obenem pa je spravilo v težak položaj angleško vlado. Nezaupnico vladi je konservativna in liberalna večina v parlamentu sicer zavrnila, vendar s tem za vlado še ni opravičeno. Prav v tem času je bilo občutiti precejšnje nezadovoljstvo med konservativnimi krogi s Churchilom, ki mu očitajo neodločnost in menijo, da je že prestar za tako odgovoren položaj. — V ZDA je Achesonovo »poznanje« pred britanskim parlamentom vzbudilo dosti slabe volje, čeprav treznejši duhovi opozarjajo, da »boj v Koreji ni le ameriška zadeva, temveč je in ostane akcija OZN«. Gotovo ni slučajno, da najnovejši Trumanovo poročilo kongresu o odnosu ZDA do OZN tako odločno poudarja, da miru ne morejo rešiti ZDA same, temveč le v sodelovanju z drugimi člani ZN ter prav tako ne le z oboroževanjem.

Sestanek treh zunanjih ministrov v Londonu, sklican še pred temi dogodki, je prišel kot naročen. Ministri so hitro skrpali nastale razpoke in poudarili solidarnost vseh treh držav glede politike na Daljnem vzhodu in v jugovzhodni Aziji. Sklenili so, da bo Anglija poslala svojega zastopnika v štab ameriškega poveljnika na Koreji.

Glavno delo konference treh zunanjih ministrov v Londonu je bilo sestavljanje odgovora sovjetski vladi na njeno noto o Nemčiji. Več kot mesec dni so pilili diplomati ta dokument, za katerega domnevajo, da bo izročen sovjetski vladi konec tega tedna. Po dosedanjih obvestilih je sicer sprejeta francoska zahteva, da naj vsebuje predlog o sklicanju nove konference štirih sil o Nemčiji, vendar z omejitvijo na eno samo točko dnevnega reda: določevanje ankete o pogojih za izvedbo svobodnih volitev v vsej Nemčiji. ZDA vidijo v francoski zahtevi, ki sta ji pritegnili tudi Anglija in Zahodna Nemčija, le poskus zavlačevanja obožitve Zah. Nemčije. V uspeh nove četverne konference o Nemčiji nihče ne verjame in tega tudi nihče ne prikriva. Krogi blizu Adenauerja v Nemčiji zatorejajo pravico, da je sploh nesmisel na ta način začeti konferenco. Gotovo, da bi Sovjetska zveza spremenila svoje stališče le v primeru, če bi dobila jamstvo, da se bodoča zedinjena Nemčija ne bo priključila Zahodu. Ali pa so mar zahodne sile o čem takim pripravljene razgovarjati se s SZ?, se sprašujejo nemški komentariji. Adenauerju se ni posrečilo doseči od parlamenta, da bi ratificiral bonnske pogodbe še pred začetkom počitnic. Liberali, člani njegove koalicije, celo zahtevajo, naj parlament razpravlja o tem šele po predsedniških volitvah v ZDA. V osnovi ameriškega pristanka na novo konferenco leži poleg obzirov do nezaupljivosti Francozov najbrž tudi misel, ki jo je izrazil znani komentator Walter Lippmann: Nemci bodo prej ali slej pričeli delovati za svoje zedinjenje, pa bodisi skupno z nami, mimo nas ali proti nam. Bolje je, da se pogajamo z Rusi ml, namesto njih.

V ZDA ima javnost malo časa brigrati se za evropske težave; odločitev v republikanski stranki glede predsedniškega kandidata stoji pred vrati. V ponedeljek se bo sestal kongres republikanske stranke, ki bo določil zmagovalca v tekmi med senatorjem Taftom in generalom Eisenhowerjem. Eisenhowerjev izgled za zmago niso kar nič podobni nekdanjim rožnatim predstavam o nekakšnem novodobnem »veni, vidi, vici«. Mogočni aparat republikanske stranke uporablja vsa sredstva, da bi zagotovil imenovanje Tafta. Njegovi pristaši imajo vse važne položaje pri organizaciji kongresa, navdušencem za Eisenhowerja so prepustili le komisijo za — slavnostno godbo, okrasitev ter parkiranje avtomobilov. Vplivnost Taftovih podpornikov je prišla posebno občutno do veljave v nacionalnem komiteju stranke, ki je v sredo odločil o splošnih glasovih »kandidat« v letov in jih prisodil Taftu. Le-ta ima tako zagotovljenih čez 500 glasov, Eisenhower pa skoraj za 100 manj. Vendar pričakujejo, da bodo zanj glasovali tudi delegati, ki so se opredelili za Warrena in Stassena, tako da so Eisenhowerjevi izgledi izenačeni s Taftovimi. Nekateri dopuščajo celo možnost, da ne bo izvoljen nihče izmed obeh, temveč nekdo tretji. Toda kaj bi ugibali, čež nekaj dni bo izi

itak znan. Takrat pa bo postal mnogo jasnejši tudi položaj v demokratiški stranki, ki se po prav tako morala kmalu odločiti, kdo bo njen kandidat. Prav te dni je guverner Stevenson, veliki adut demokratov in Trumanov izbravec, končno vendarle izjavil, da bi sprejel kandidaturo, če bi mu jo ponudili. Stevensonova pripravljenost bo demokratom najbrž olajšala odločitev.

Trije zunanji ministri, ki so gladili trenja v zahodnem svetu na že omenjeni konferenci v Londonu, se najbrž niso dotaknili bolečih in tlečih vprašanj v arabskem svetu. Vse kaže, da jih velike sile skušajo reševati posamič in prikrito. Nova evropska vlada Sira paše, ki je znan kot nevtalec in strokovnjak za vprašanja Nila, naj bi po srlošnem mnenju imela le nalogo pripraviti nove volitve, to je zmago vafdistične nacionalistične stranke. Znano je, da se je za časa vladavine te stranke zaostрил spor z Vel. Britanijo. Značilna v zvezi s tem je izjava dosedanjšega predsednika vlade Hilali paše, ki pravi, da je prišlo do padca vlade na intervencijo neke tuje ambasade (čitaj ameriške) in sicer kot posledica obljube vodij Vafda, da bodo bolj pripravljeni na sporazum z Zahodom, če ponovno pridejo na oblast. Ni dvoma, da bi sporazum z vafdistično vlado, ki bi imela močno oporo v parlamentu, bil bolj zanesljiv, kot pa z vlado Hilali paše, ki je vodila državo brez parlamenta. Toda take diplomatske metode so primerne kvečjemu za barantanje s političnimi klikami, ne morejo pa služiti sporazumu z narodom, kar je pač najvažnejše in najzanesljivejše.

Tunizijsko zahtevo za sklicanje izredne skupščine OZN je doslej podprlo 22 držav, med njimi tudi naša. Razpravljanje o kolonialnih vprašanjih ne gre v račun državam, ki same vladajo kolonijam. Le-te se zato trudijo, da tunizijska zahteva ne bi dobila vseh 31 potrebnih podpisov. Kakšna sredstva uporabljajo v ta namen, ni znano. Gotovo pa se značilo, da je sedaj Norveška odklonila podporo tunizijski zahtevi, medtem ko je še prejšnji teden norveški zunanji minister v Stortingu obirno utemeljeval, kako umestno je to prošnjo podpreti. Kaj se je med tem zgodilo? Gotovo ne kaj takega, kar bi ustrezalo tistim odnosom med narodi, kot jih zahtevajo načela OZN.

Janko Pleterski

Kakšna je moč posameznih francoskih sindikalnih organizacij

V Franciji so tri sindikalne organizacije: CGT, ki je pod vplivom kominformistične stranke, FO, ki je pod vodstvom socialistov in pa krščanska sindikalna organizacija, ki pa se je začela pozneje cepiti. Tako moč te organizacije čedalje bolj pada. Na letošnjih sindikalnih volitvah aprila meseca je dobila CGT med rudarji 71,8 odstotkov glasov, medtem ko jih je imela 1949 še 76,3 odstotke. Socialisti so dobili letos med rudarji 18,4 odstotkov glasov (1949. leta so dobili 17,3 odstotke), medtem ko so glasovi krščanskih sindikatov porasli od 6,4 na 9,8 odstotkov.

Tudi med železničarji je na letošnjih majskih volitvah padlo število glasov CGT od 68,5 odstotkov v letu 1949 na 66,8 odstotkov. V istem razdobju je FO porasla od 11,8 na 12 odstotkov, CFTC pa od 14,3 na 19,7 odstotkov. Enak pojav je med delavci elektraren in plinaren. Tu je februarja 1951 dobila CGT 69,2 odstotka glasov, FO 14,2 odstotka in CFTC 12,5 odstotkov. Na letošnjih junjskih volitvah pa je odpadlo na CGT 61,6 odstotkov glasov, na FO 16,7 in CFTC 16,5 odstotkov. Na vseh teh treh gospodarskih področjih je torej vidno upadanje kominformističnega vpliva med delavci in porast socialističnega ter močna krepitev krščanskih sindikatov.

Sorazmerno največji porast so dosegli socialisti na letošnjih junjskih volitvah — predvsem zaradi povezave z neodvisnimi — v velikem podjetju Renault, ko so napredovali od 12,5 odstotkov glasov v letu 1951 na 21,6 odstotkov, medtem ko je število glasov CFTC poraslo od 9,7 na 15,4 odstotke. Kominformisti pa so padli s 75,5 na 63 odstotkov.

Zanimiv je pojav med uslužbenci pošte, telegrafa in telefona, kjer so že leta 1948 imeli socialisti 40,9 odstotkov glasov, medtem ko sta imeli CGT 38,7 in CFTC 20,5 odstotkov. Pri letošnjih aprilskih volitvah pa je kominformistična CGT dobila med temi uslužbenci 47,5 odstotkov glasov (torej je napredovala, kar je izjemen primer), medtem ko so socialisti nazadovani, in sicer na 36,4 odstotkov. CFTC pa se je povzpela na 24,5 odstotkov. Ta primer odkriva, da kominformistični sindikati pridobivajo svoje pristaše med nameščenci, medtem ko jih med delavci izgubljajo, kar potrjujejo prejšnji primeri.

Socialistična zmaga na holandskih volitvah

Pretekli teden so bile na Holandskem volitve za nov parlament. Volilo je okoli pet in pol milijonov volivcev, za njihovo naklonjenost pa se je potegovalo trinajst strank. Od teh jih je osem imelo doslej že predstavnike v skupščini.

Po vseh predhodnih računih ter ugibanjih na teh volitvah ni bilo pričakovati kakšnih posebnih sprememb. Da tega res ne bo, je kazala tudi sama predvolilna kampanja, ki je bila celo za miren holandski temperament izredno mlačna ter skorajda dolgočasna.

Glavna ugibanja so se sukala okoli vprašanja, kdo bo iz teh volitev izšel najmočnejši. Večina predvidevanj se je glasila, da bodo socialni demokrati (Stranka dela), ki so doslej imeli v parlamentu 27 sedežev od 100, na tokratnih volitvah nekaj zgubili in sicer v prid liberalcem, h katerim da bodo prešli mnogi meščanski volivci. Vendar pa je bila večina verjetnostnih računov soglasna tudi v tem, da bo odtok krvi pri socialnih demokratih po drugi strani izenačen s pritokom glasov svoječasnih kominformističnih volivcev. Glede Katoliške ljudske stranke, ki je bila s 30 mandati doslej najpomembnejša parlamentarna frakcija, je bila večina mnenja, da bo brez dvoma tudi po volitvah ostala najmočnejša stranka. Saj je vsiki holandski kler s svojimi pastirskimi pismi in s pozvi

Morda bi se mogla zadnje čase letovati koga misel, da je — kljub vsemu — položaj svetovnega miru danes vseeno boljši, kakor je bil še včeraj. Toda, če ne drugo, dogodki ob naših mejah z informbirojskimi sosedmi, govore povsem drugače: izzivalci nemirov niti najmanj ne jenjajo.

(Vjesnik)

Znanemu gangstrskemu napadu na našo ambasado v Sofiji ter ugrabitvi jugoslovanskega državljana, so nekaj dni zatem sledili preleti naše meje s strani madžarskih letal sovjetskega pokreta. To ni bil zgolj neodgovoren postopek madžarskih obmejnih organov, pač pa premišljena akcija kršenja jugoslovanskega zračnega prostora. Saj so številna madžarska vojaška letala tri

dni zaporedoma preletavala našo mejo, kar dovolj jasno kaže, do kakšne stopnje želi budimpeštanska vlada zaostriiti odnose z nami. Kroženje njihovih letal nad glavami naših ljudi pa naj bi razen tega ustrezajoče vplivalo na ljudstvo obmejnih predelov. Kakšni pa so na sploh njihovi nameni, pa govore poročila o mrzlični gradnji vojaških objektov na madžarski strani vzdolž naše meje, o razširjanju cest, gradnji novih letališč, krepitvi vojaških enot itd.

Da obmejnimi izzivanjem, pritiskom, diverzijam in podobnemu ne bo konca, pa kaže drugi dogodek, strahoten zločin bolgarskih informbirojev, umor narodnega heroja Čukića. To ni prvi umor, ki so ga zagrešili bolgarski kominformisti, to je samo nadaljevanje tistih zločinov, ki jih je informbirojska politika doslej že zagrešila nad našim ljudstvom. Teroristične tolpe, ki jih informbirojski sosedji pošiljajo v našo domovino, hujskajo proti naši državi in politični ureditvi, diverzije in pošiljanje vohunskih skupin, nespoštovanje nikakršnih mednarodnih predpisov, neprestana obmejna izzivanja i. p., to je edina oblika meddržavnih odnosov, ki so jih nam nasproti, po moskovskih navodilih, vpeljale informbirojske države. Ze same zase pa te oblike dovolj različno govore — kako ogrožen je današnji položaj miru v svetu.

Minuli mesec je bila četrta obletnica proslule resolucije Informbiroja. Ob tej priložnosti se je informbirojsko glasilu »Za čvrsti mir...«, ki že štiri leta napoveduje skorajšnji konec, nekako pritoževalo, češ da neke, sovjetskim birokratam podložne stranke zanemarjajo boj proti Jugoslaviji, da popuščajo v njem. Morda so prav zaradi tega namiga naši informbirojski sosedji pohiteli dokazovati s podvojeno teroristično in izzivalno akcijo, da so očitki kakršnega koli popuščanja nam nasproti povsem neutemeljeni.

Očitki morebitnega popuščanja so v resnici popolnoma zgrešeni. Štiri leta je naša domovina izpostavljena nenehnemu gospodarskemu, političnemu in vojaškemu pritisku, štiri leta smo pričr vsem mogočim izzivanjem in agresivnim pripravam, najsurrovejšemu preganjanju vsega, kar čuti napredno in jugoslovansko, štiri leta doživljamo, kako se teptajo razne pogodbe in vsi meddržavni predpisi, že štiri leta in konca raznim zločinom, s katerimi drže svoje narode v pokornosti, nas pa hočejo upogniti.

In rezultat: jugoslovansko ljudstvo se je v tem boju proti hegemonističnim težnjam še krepkeje strnilo okoli svojega vodstva, jugoslovansko ljudstvo je v teh štirih letih pokazalo takšno moč, ob kateri so se in se bodo tudi v bodoče odbijali vsi agresivni nameni in vsa izzivanja kot puščice ob zidu.

Da pa bomo znali zavarovati svojo zemljo pred takšnimi in podobnimi izzivanji, pa je razvidno že iz samih not, ki jih je naša vlada poslala Madžarski v zvezi s kršitvijo jugoslovanskega zračnega prostora.

vedl so se pa uresničile glede izgub desničarske Kalvinistične protirevolucionarne stranke, ki je zgubila približno petdeset tisoč glasov, kakor tudi glede liberalne stranke, ki je nekoliko pridobila. Tudi glede ostalih strank so bila predvidevanja dokaj točna. Najbolj točna pa so bila glede kominformistov, ki so tudi na teh volitvah šli med premaganca.

Holandski kominformisti so bili takoj po vojni precej pomembni. Saj se je po prvih povojnih volitvah dvignilo število njihovih mandatov v parlamentu od predvojnih (1937. leta) treh, kar na deset. Mnogi, ki so svojčas volili socialne demokrate, so takoj po vojni izrazili zaupanje komunistični partiji, pričakujoč od nje, da bo res zastopala koristi delovnih ljudi. Zaradi tega so na prvih povojnih volitvah socialni demokrati tudi zgubljali.

Od 1948. leta pa se je slika spremenila. Od tega časa naprej je komunistična stranka začela zgubljati. Najprej se je morala odpovedati dvema mandatoma v parlamentu, sedaj ji je od nekdanjih deset ostalo samo še šest sedežev. Računano po glasovih se je število njenih volivcev zmanjšalo od 382 tisoč (1918) na 329 tisoč, ali od 7,7 na 6,2 odstotka.

Kakor deželne volitve v Nemčiji ali podobne v Angliji, tako so tudi holandske volitve prinesle rahel premik v levo. Za Holandijo je to še toliko važnejše, ker je skorajda večina napovedi predvidevala sunek na desno. Kakor drugod pa je tudi na Holandskem najzanimivejše to, da ob tem premiku v levo, vedno bolj ugaša kominformistični plamen.

Razširjajte „Ljudsko pravico“

Dramatičen boj italijanskih rudarjev

Prav sedaj se razvija v Cabernardiju v pokrajini Ancona na jugu Italije, nenavadno dramatičen boj tamkajšnjih rudarjev. Ze od 28. maja vztrajajo 310 rudarjev skoraj tisoč metrov pod zemljo in 500 metrov pod morsko gladino. Popoldanska rudarska izmena tega dne, ki bi se morala vrniti ob 10. uri zvečer — tamkajšnji rudarji delajo po 12 ur na dan — je ostala v rudniku, odločena, da se ne vrne poprej, dokler ne bo preklican odpust 860 delavcev.

Družba Montecatini je namreč sklenila odpustiti z dela čez polovico rudarjev žveplena rudnika v Cabernardiju, češ da je ruda že izčrpana. Rudarji pa trde, da je v bližini sedanjih vrtin še dovolj rude, samo raziskati je treba zemljo in odpreti nova ležišča. Toda družba Montecatini noče trošiti denarja za taka dela in izkorišča le bogatejša in novejša ležišča žvepla, sedaj predvsem na Siciliji, ker ji takoj donosajo velike dobičke. Hkrati pa kajpada preprečuje, da bi žveplena ležišča kdo drug izkoristil. Zato ima v zakupu v južni Italiji v pokrajini Forli 14.000 ha zemlje, v pokrajini Pesaro 25.000 ha in v pokrajini Ancona 2000 ha. Toda povsod ima le dve, tri vrtnice.

Tako je že več kot mesec dni 310 rudarjev živih pokopanih pod zemljo, Montecatini pa še ni preklagal odpustitve. Rimski minister za industrijo Campilli — tisti Campilli, ki je ob otvoritvi tržiškega velesejma pripovedoval Tržačanom pripovedke o tem, kako bo Italija gospodarsko dvignila Trst — je celo zahteval od notranjega ministra Scelbe, naj zadeni stavko rudarjev v Cabernardiju in jih s silo spravil iz jame. Temu pozivu se je policija tudi odzvala. Dosedaj so rudarji v jamah odvzeli električno razsvetljavo in jim zaprli od treh dve cevi za zračenje. Razen tega je policija dovolila le dvakrat na dan spustiti v rudnik hrano za stavitko, prepovedala pa, da bi kdorkoli prišel z njimi v stik.

KRATKE VESTI

Zasedanje sveta Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov. — V Berlinu se je v torek sestal svet Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov, prvič po ustanovitvi 1949. leta v Londonu. Na dnevnem redu je razprava o vprašanju Atlantske zveze, evropske skupnosti in skupnosti za jeklo in premog. Razprava bo trajala pet dni. Svet Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov se sestaja vsako drugo leto, če ne zaseda kongres. Kongres pa je bil lani v Milanu. Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov šteje danes 54 milijonov članov.

Sestanek pristajev moskovskega mira. — Hkrati s sestankom sveta Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov v zahodnem Berlinu bo v vzhodnem delu mesta sestanek sveta komunistične organizacije za mir, ki bo trajal prav tako pet dni. Najbrž ni bil po naključju izbran za ta sestanek prav isti kraj in čas kot za zasedanje Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov. Po objavljenem dnevnem redu bodo v vzhodnem Berlinu razpravljali o Koreji, Japonski, Nemčiji ter o oboroževanju.

Boj proti rasizmu v Južni Afriki. — Temnopoltno prebivalstvo Južnoafriške unije je začelo prejšnji teden s tako imenovano kampanjo kljubovanj, ki so jo sprožili afriški in indijski voditelji proti rasističnim nadutosti in fasilističnim teženjam ter rasnim zakonom ministrskega predsednika Malana. Ta kampanja kljubovanja je v tem, da temnopolti uporabljajo, na primer, vrhove na železniških postajah, ki so določeni samo za belce, ali mostove, čez katere je dovoljen prehod prav tako zgolj belopoltim i. p. Pod obtožbo zarote proti javnemu redu so oblasti doslej aretirale že več sto temnopolnih, ki so prekršili te rasistične predpise.

Ameriški čenci in predsedniške volitve. — Minuli teden je bil v Oklahomi letni kongres največje ameriške organizacije za obrambo pravic črncev. Na predvečer kongresa je imel predsednik organizacije Walter White tiskovno konferenco, na kateri je med drugim govoril tudi o letosnjih predsedniških volitvah. Dejal je, da je edini kandidat, ki se brezpogojno zavzema za enakopravnost vseh ameriških državljanov Averell Harriman, ki je zategadel lahko tudi edini deležen podpore temnopolnih volivcev. Taftovo stališče v rasnih vprašanjih je docela negativno, Eisenhower je v vprašanju enakopravnosti črncev razočaral, senator Kefauver je sicer načelno za enakopravnost v delavskih vprašanjih, vendar le-teh ne meni uresničiti v okviru zvezne zakonodaje, guverner Adlai Stevenson je dal vedeti, da ne bi imel nič zoper kompromisno rešitev vprašanja državljanjskih pravic, vzpon senatorja Russella pa je vezan na neposvetljenost množič v južnih državah, ki so zaradi svojega nazadnjajstva zoper enakopravnost vseh državljanov. White je končno dejal, da bo najmanj petinpetdeset odstotkov temnopolnih volivcev poslušalo glede volitev nasvet svoje organizacije in da se lahko zgodi, da bo prav to število sjeziček na tehtnici.

Novi laburistični volilni uspeh v Angliji. — Pri občinskih volitvah, ki so bile pred dnevi v več angleških mestih, je laburistična stranka zabeležila ponoven uspeh. V občini Oxford so laburisti potrojili število dobljenih mandatov, na zadnjih občinskih volitvah pa se je to število povzpelo na petnajst. Število vseh mandatov je 68.

Sindikalne organizacije rudarjev sedaj vodijo razgovore z družbo Montecatini in skrbijo tudi za pomoč družinam stavkajočih, toda politične stranke so povsem pasivne ob tem dogodku. Komunistični so ob prihodu Ridgwaya v Italijo izkoristili stavkajoče rudarje v Cabernardiju le za to, da so objavili tudi njihov protest, toda Togliattiju se ni zdelo vredno intervenirati v skupščini zanje, medtem ko je v zvezi z Ridgwayem sprožil osebno polemiko z De Gasperiem. Zanj je pač primer iz Cabernardija tako neznan, da se mu ne zdi, ukvarjati se z njimi. Stavka v Cabernardiju je res majhna po številu, toda je zato tembolj značilna. Ob njej bi lahko sprožili val vzajemnosti stank med delavci, ki se teh ne bi izogibali, kakor so se jim ob prihodu Ridgwaya. Kajti niso samo delavci v Cabernardiju, ki jim grozi brezposelnost.

Primer Cabernardija je zgornja priča, kakšen je danes položaj delavcev v Italiji. Ob njem nam stopajo v spomin dogodki iz leta 1934, ko so tudi naši rudarji ostali pod zemljo in napovedali gladovno stavko. Prav te dni je minilo 18 let od tega. Zasavski rudarji so takrat zmagali, ker jih je vodila Partija. Danes pod vodstvom te iste Partije grade se socializem, rešeni takih skrbi, kakršne tlačijo rudarje v Italiji.

Ko je bila leta 1948 podpisana v Beogradu konvencija o plovnem režimu na Donavi, so vsi njeni podpisniki poudarjali, da je s tem končano gospostvo veleliti nad Donavo, da bodo poslej obrežne države njeni gospodarji. Tudi Višinski je takrat govoril o enakopravnosti podonavske države. Načela podonavske konvencije so bila res taka, da so opravičevala takšna upanja. Toda kmalu po njenem podpisu se je pokazalo, da se praksa nekaterih držav v mnogočem loči od načel beogradske konvencije. Jugoslavija je začela že prvo zapostavljanje, ko je bil za sedež donavske komisije določen Galac, medtem ko so bile do podpisane donavske konvencije vse države soglasne, da bi bil najbolj primeren sedež komisije v Beogradu, kajti preko Jugoslavije teče največje del Donave.

Sovjetska zveza, ki preko njenega ozemlja teče najmanjši del Donave, saj je prilažila ob podpori njej podložnih podonavskih držav odločilno mesto v donavski komisiji in dejansko zagospodarila nad Donavo. Sekretar komisije v Galcu je postal sovjetski predstavnik, ki ni odgovarjal za svoje delo članom Donavske komisije, temveč je delal po nalogu svoje vlade. Edini nadzor nad njegovim delom je imela komisija na dvakratnih letnih zasedanjih, ko se je zbrala v Galcu, medtem ko je čez leto lahko povsem samovoljno ukrepal. Toda še na zasedanjih pribrežne države niso mogle uveljaviti svoje besede, posebno ne Jugoslavija, ki jo je sovjetska večina v komisiji stalno preglasovala. Jugoslavija je bila razen tega povsem izločena iz praktičnega dela komisije, kajti v njej ni imela nobenega stalnega predstavniškega mesta, niti ne svojih uradnikov med upravnimi osebami v Galcu.

Zato je Jugoslavija predlagala na nedavnem zasedanju Donavske komisije, ki je bilo konec prejšnjega meseca, naj bi se izpremenil poslovnik Donavske komisije, da bi bila v njej res zagotovljena enakopravnost obrežnih držav. V ta namen naj bi ustanovili

Človeštvu je treba zagotoviti dovolj hrane

Svet organizacije za prehrano in poljedelstvo (Food and Agricultural Organisation), ki je posebna ustanova Združenih narodov s sedežem v Rimu, je imel od 9. do 15. junija svoje 15. zasedanje. Pod predsedstvom brazilskega delegata Josea de Castroja je ta svet, ki nadaljuje delo skupščine, v kateri je vključeno 88 držav, obravnaval vprašanja, ki so povezana s svetovnim kmetijstvom.

Kot osrednje vprašanje zasedanja je bilo na dnevnem redu vprašanje kopičenja rezervnih zalog hrane, s katerimi bi se dalo preprečiti nenadno nastalo nevarnost lakote v katerikoli deželi. Zato je bil ustanovljen poseben odbor, ki bo prevzel naloge vskiadisenja in nabavo rezervnih količin hrane za primer suše ali drugih elementarnih neugod, koblice in poplav, ki so v zadnjem času obiskale številne dežele v svetu.

Kot znaša dneveni prihratek prebivalstva v svetu 55.000 ljudi, pomeni to da bo leta 1960 živelo na svetu 300 milijonov ljudi več. Zagotoviti za takšno število ljudi zadostne količine hrane, seveda ni lahek problem. Zato je konferenca sprejela tudi razširjen program tehnične pomoči kmetijstvu, v glavnem zlasti v obliki kreditov. Tako je FAO poslala že 774 strokovnjakov, ki s svojimi nasveti pomagajo pri preobrazbi in izboljšanju poljedelstva.

Največje stroške zahteva gradnja številnih kanalov in namakalnih sistemov v deželah Srednjega vzhoda, v Južni Ameriki ter v Indiji, ki bo lahko po končani preobrazbi svojega kmetijstva krila večino svojih potreb. V velikih, dosedaj izsušenih dolinah bodo zgradili visoke jezove za nabiranje vode, kar pomeni, da bodo potrebovali energijo, ki bo nakopičena tamkaj, bodo porabili ne samo za namakanje polj, temveč tudi za pogon hidrocentral, kar bo eden glavnih pogojev za mehanizacijo poljedelstva. Na ta način bo lahko v teh krajih namesto tromesečne po-

prav o kresi, ko se dan obesi — kakor pravi naš kmetički pregovor — so se nad Korejo spet zgornili svinčni oblaki. Prava poplava razburilnih novic prihaja v zadnjem času s te v tragiko in morečo grozo zavite dežele. Dramatičen razplet najnovejših dogodkov v deželi jutranje svežine — kakor se ta dežela alegorično imenuje — je močno vznemiril svetovno javnost in alarmiral vse trezno misleče ljudi.

Upor na otoku Kodže, krvavi teror Sing Man Rija na Južni Koreji, brezplodna in v bizantinsko-tatarskem stilu vodena pogajanja v Pan Mun Jomu, vsi ti momenti, ki predstavljajo vsak za sebe košček današnje korejske stvarnosti, nam nazorno posreduje mračno in negotovo atmosfero, v kateri se zvija za polotoška dežela.

Prav za drugo obletnico korejske vojne, ko so letala Združenega poveljstva nekajkrat napadla električne naprave na reki Jalu, ki loči Severno Korejo od Mandžurije, pa se je pozornost vsega sveta še enkrat osredotočila na to nemirno deželo, ki se v obliki zavitega jezika spušča proti jugu, proti japonskemu otočju. Boj dramatičnega epiloga k drugi obletnici korejskega spopada kot smo ga doživeli z velikopoteznim napadom na severnokorejske

izvršni odbor, sestavljen iz predstavnikov vseh njenih članov, ki bi vodil delo, ko komisija ne zaseda. Upravne posle naj bi ne vodil sekretar, temveč direktor, ki bi bil odgovoren članom komisije. Ta predlog jasno razodeva težnjo, zagotoviti Donavski komisiji resnično demokratičnost in preprečiti, da bi katera koli država lahko nekontrolirano gospodovala v njej.

Takšen predlog, dobro podkrepjen z dokazi, da je potreben za zagotovitev

Koncert na Donavi

resnične enakopravnosti članov komisije, sovjetska večina seveda ni mogla enostavno zavreči. Zato ga je skušala izigrati. Jugoslaviji so ponudili v Galcu mesto pomočnika sekretarja in pomočnika blaginajnika komisije ter še nekaj

Industrijsko zelo razvita zapadna Nemčija se povzpela na ono mesto, ki ga je imela Nemčija pred vojno. Njena igranja v svetovnem izvozu se je tedaj sicer sukala okoli 7,5 %, medtem ko doseda danes samo 4,5 %, vendar se je njena proizvodnja dvignila v zadnjih letih na 140 % nasproti 1938. letu, kar ji omogoča vse bolj večati tudi izvoz svojega blaga v druge dežele. Na svetovnih trgih je pustila že daleč za seboj Francijo in maršička postaja že resen tekmec Velike Britanije in ZDA. V zapadni Nemčiji s naglim tempom obnavljajo nekdanje trdnjave jeklarne industrije, kakor

vodnji in devetmesečne suše vzcvetelo intenzivno obdelovanje zemlje in želi bodo dvakrat letno. Ponekod pa niso samo elementarne sile, ki jih je treba ukrotiti, temveč se morajo premagati razni verski predsodki prebivalstva, kakor je to v Indiji. V deželi, kjer pomirje vsako leto od lakote več milijonov ljudi, živi 40 do 50 milijonov opic, ki uničijo velik del vsakoletne žetve. Vendar pa jih Indijci ne zatirajo, ker so pač svete živali, čeprav bi žito, ki ga uničujejo opice, zadostovalo več milijonov indijcev za skromno preživljanje. Podobno je z govedom, ki ga je v Indiji 180 milijonov glav, četrtina vsega na svetu. A Indijci te suhih, malovalrednih krav ne koljejo, ker jim tudi to prepovedujejo verski predpisi. Znastalo poljedelstvo pa je eden glavnih čimteljev, da mora Indija še vedno uvažati velike količine hrane za preživljanje 463 milijonov prebivalcev.

V zaslužnih deželah je mnogokje krivo pomanjkanje transportnih sredstev in prometnih zvez, da se ne morejo zadostne količine hrane pravočasno dostaviti iz bližnjih krajev v mesta in industrijska središča. Tako se vsakoletno ne more prodati na tiske toliko riža v Severnem Slamu, ki ga v ostalih deželah jugovzhodne Azije tako zelo pogrešajo. Tudi tukaj lahko FAO nudi pomoč in nasvet pri gradnji prometnih zvez. Zato si je Organizacija za prehrano in kmetijstvo postavila za nalogo usmerjati finančna sredstva iz posoli Mednarodne banke ter pomoči Agencije za vzajemno varnost ter sredstev iz drugih virov tjakaj, kjer so ta najbolj potrebna in tako z naravnim delom zagotoviti zadostne količine hrane v vseh delih sveta, tako da se ne bo več ponavil primer lakote v nekaterih deželah, z istočasnim izboljšanjem ter celo uničenjem hrane v raznih bogatih državah.

elektrarne, si morda niti ameriški izolacionisti, ki se, v nasprotju s svojo tezo o absolutni prednosti izolacionizma, zavzemajo za bolj odločno intervencijo na Daljnem vzhodu in sploh v Aziji, niso mogli zeleti.

Ta napad je tako široko odjeknil po vsem svetu in spet prebudil vest človeštva, je znova oživil staro vprašanje, staro dilemo: vojna ali mir. Napad na severnokorejske hidrocentrale pa je postavil na ostrino tudi usodno vprašanje ali se bo zdaj vojna na Daljnem vzhodu še razširila, saj njegov pravi cilj ni bil ta, da se ohromi industrija Severne Koreje, ki gotovo ni kaj posebnega, marveč predvsem industrijski potencial Mandžurije. Mandžurija je bila že od nekdanj prava kovčevnica Kitajske. Torej nekakšno kitajsko Porurje.

V zadnjih dneh, ob tem napadu na električne instalacije, se je razvila obširna polemika med ameriški in angleškimi listi. Skoraj ni lista, ki ne bi zavzel svojega stališča. Angleški, pa najsi gre za laburistična ali konservativna glasila, so polni negodovanja in zaskrbljenosti. Stališče, ki so ga zagovarjali nekateri republikanci v ZDA, da je treba kitajske avtokrate »omehčati« in postaviti pred izvršeno dejstvo, ni bilo nikoli popularno niti v Angliji

drugih, manj važnih uradniških mest, s čimer so hoteli spraviti z dnevnega reda jugoslovanski predlog o spremembi poslovnika komisije. Toda s tem, da bi dobila Jugoslavija nekaj uradniških mest v Galcu, bi se način dela v komisiji bistveno prav nič ne izpremenil. Ponudba sovjetske večine pa je vendar zanimiva, ker kaže, da je bilo dosedanje zastopavanje Jugoslavije tolikšno, da tega ni mogla več zanikati.

Seveda se Jugoslavija ni dala zapejlati tem brezpomenim ponudbami. Vztrajala je na izpremembi pravilnika ne samo zato, da zagotovi sebi enakopraven položaj v komisiji, temveč tudi zato, da zagotovi enakopravnost ostalim državam, podrejenim Sovjetski zvezi. Toda te so v hlapčevstvu do Sovjetske zveze tudi to pot izdale svoje lastne koristi in glasovale, naj predlog o izpremembi pravilnika prouči poseben odbor, potem pa, ko bo proučen v odboru, naj bi prišel šele na dneveni red enega prihodnjih zasedanj Donavske komisije. Sovjetska večina pa je hkrati odločno nasprotovala temu, da bi bil izvršen v dnevi red zasedanja, ki bo letos decembra. Kajti takrat bodo po treh letih spet volitev predsednika, podpredsednika in sekretarja komisije. Te naj bi po sovjetski želji seveda potekale še po starem poslovniku. Tako bi dosedanji način dela v komisiji ohranile še za nedeljna tri leta, jugoslovanski predlog pa odložili ad acta. Zato je naš predstavnik v Galcu glasoval proti takšnemu dnevnemu redu prihodnjega zasedanja, ki ne vključuje našega predloga o spremembi poslovnika.

Donavska konvencija, podpisana v Beogradu, je tako postala krpa papirja, kajti vsa načela, vsebovana v njej o enakopravnosti vobrežnih držav Donave, so bila poteptana. Kakor drugod, tako se je tudi tu, ko je šlo za konkreten primer sodelovanja med narodi, pokazalo, da ima Sovjetska zveza enakopravnost držav in sodelovanje med njimi le za besede, v dejanjih uveljavlja svoje gospodarske težnje. Zumljivo je zato opozorilo naše vlade, da bo prisiljena, če bo donavska komisija postala monopol ene države, izstopiti iz nje.

Nov vzpon nemškega gospodarstva

Essen in druga veljpodjetja Rührske kotline. Med vojno so bila ta mesta najbolj porušena, po vojni pa njihove tovarne, kot bivši nabavljavci nacistične armade, demontirana in deloma odpeljana. Danes teče delo zopet v Kruppovih tovarnah, ki zaposlujejo že od nekdanj zaposlenih 45 tisoč do 50 tisoč ljudi. Kakršna podjetja najmočnejšega nemškega kemičnega koncerna IG Farben Industrie kombinacije se preselijo proizvodnjo iz 1938. Cisto imetje IG Farben Industrie je ocenjeno na poldrugo milijardo RM, kolikor je znašal njen predvojni dežinski kapital. Njeni izdelki se močno izpodrivajo na svetovnih trgih proizvođač britanskih Imperial Chemical Industries. Pridno obnavljajo. Nemci tudi svoj nekdanji transport in parniški štinesovih ladječarice že krojišo po vseh morjih sveta.

Do sedanjega razmaha nemške zunanje trgovine je največje pripomočilo zelo razširjena povojna proizvodnja. Bonnška vlada je posvetila obema tokovi po vojni veliko pozornost. V to je je šilji zelo velik povojni uvoz, ki stoka ga zahtevala obnova porušenih mest in približno 10 milijonov beguncev iz vzhodnih dežel. Zaslja je pri tem v težke skripi za dežve, pri čemer je v vse ostotosti obušitja delitev Nemčije s strani vzhodna Nemčija nekdanj glavni poljedelski nabavljalec zapadnega dela od nje odtrgana. Nemška industrija je tudi zelo občutljiva izgubo vzhodnih trgov. Poljske, Češke in balkanski dežel, v katerih je prej za industrijske izdelke nabavljala razne surovine in živež. V zadnjih letih je še posiriti to stanje zakon proti tihotapljenju blaga na vzhod. Izpad od zaslužnih komisarjev, ki povzročajo zapadni Nemčiji obušitje trgovske izgube.

Nemške aspiracije za obnovo trgovine z vzhodom so seveda daleč od političnega spoza navedenja, s čim niti, vendar pomeni za nemško industrijo gotovo znatno izgubo, če se je nemški izvoz z vzhodnimi deželami skrčil od 29 %, kolikor je znašal v 1938. na 4 % v 1951. Odstot nemška ljubosumnost na britansko trgovino, ki je trgovske stike z vzhodom v zadnjem času okrepila in utrdila.

V zapadni Evropi so večji nemški gospodarski ekspanzivitni napoti številne omejitve, ki tam vladajo zlasti v vsem storiljskem bloku. Čeprav pa je tudi premočna ameriška konkurenca, ki so se zadržala po vojni rški konkurenca, ki so je zasidrala po vojni razmišljanja v Maršalovim planom in drugimi institucijami za evropsko pomoč. Za njo so Nemci po izbruhu vojne v Koreji upali, da bodo ZDA zaradi oboroževanja postavile v izvozu potrošniške blaga, toda morali so se kmalu prepričati, da je Severna Amerika slej ko prej zmorna izvažati topove in celo krave. Vse to je nemške gospodarske kroge kmalu napotilo, da se poskušajo iz vzhodnih področij med gospodarsko zaostalimi

niti na naši celini. Anglija se z ognjem noče igrati, saj ima še z malajskimi uporniki dovolj posla. Anglija pa v svojem Commonwealthu tudi ni sama. Indija, čeprav jo preganjajo stalne nesreče, ima v tem občestvu tako močno besedo, da tudi konservativna vlada, ki se je že v marsikaterem vprašanju približala stališču ameriške vlade, ne more enostavno mimo tega, kaj mislijo in govorijo v palači bivšega angleškega podkralja v New Delhiju.

Vendar pa so tudi tokrat v Londonu glasno poudarili, da vojna na Koreji in mir, do katerega enkrat le mora priti, nista v izključnem ameriškem interesu. Čeprav sestavljajo ameriški vojski 90 % vojskajših sil na Koreji, s tem po angleškem mišljenju še ni rečeno, da bi morali o življenju in smrti, torej o vojni in miru, odločati le ameriški generali. Dovolj zgovoren primer za to, kam lahko privede generalska trma, je bil prav Mac Arthur, ki je s svojim pohodom proti mandžurski meji izževal kitajsko intervencijo, zaradi katere se je spopad na Koreji le razširil.

Zgoda razprava v angleškem Spodnjem domu konec junija je bila zato pobarvana s precej močno in očito kritiko najnovejših ameriških akcij na Koreji. Popolnoma upravičeno. Britanska vlada ni bila baje niti predhodno obveščena o bombardiranju na reki Jalu, čeprav je v tistih dneh angleški obrambni minister Alexander križarj po korejskem bojišču in zbral razne informacije za angleško vlado. Kaj takega seveda Angleži niso pričakovali, saj ima tradicija skupnega sodelovanja z Američani že toliko popisanih strani.

Medtem ko poudarjajo v Angliji, pa tudi v Franciji in drugod, predvsem politične motive pa opozarjajo v Ameriki zlasti na strateški pomen svoje akcije. Agencija UP poroča, da je bil cilj te akcije predvsem ta, da se ohromi industrijski potencial Kitajske. S tem bi se baje prej zmanjšala kot pa povečala možnost, da bi prišlo do razširitve vojne. Če bi pa kazalo, da bi se zaradi najnovejšega bombardiranja približala nevarnost razširitve vojne, potem se, kot trdi ista agencija, ameriški general Mark Clark brez dvoma ne bi odločil za kaj takega. Na očitek, da so Američani zadali udarec koordinirani politiki zaveznikov, se onkrak luže branijo s tem, da je šlo na reki Jalu za čisto vojaško operacijo, za to, da se zmanjša pritisk Kitajcev na Jug, s tem pa tudi možnost za kakšno ofenzivno večjege obsega.

Toda vse te razlage le ne morejo popolnoma izločiti vprašanja, zakaj ostale države, ki sodelujejo pri obrambi Južne Koreje, niso bile o bombardiranju niti konzultirane, niti obveščene. Morda pa so bili za to akcijo odločilni notranje ameriški razlogi. Eksplozivna predvolilna kampanja, ki je prav pred kongresom republikanske in demokratične stranke v Chicagu dosegla svoj višek, zahteva po ameriški praksi nujno neko dramatično akcijo. Ena izmed kritik republikancev je bila prav v tem, da vodi ameriška vlada preemkko politiko na Daljnem vzhodu in da se skuša preveč približati angleškemu stališču. Pariški »Figaro« pa je ta moment prikazal tako, kakor da bi želeli zdaj Američani pokazati Rusom, da pri eventualni pogajanjih o Nemčiji ne morejo več računati na popuščanje Zapada.

Vse to so seveda hipoteze, ki se včasih že naslednjega dne porušijo in izkažejo kot plod časninarske fantazije. Na osnovi sedanjih podatkov bo še nekaj časa težko presoditi, ali je bil namen te akcije le ta, da se poveča pritisk na korejsko-kitajsko delegacijo v Pan Mun Jomu, ali pa skušajo Američani preizkusiti, kakšna bo reakcija v Pekingu. M. O.

deželami, zlasti na Srednjem vzhodu in v Latinski Ameriki.

Šlo je predvsem za obnovitev prejšnjih zelo živahnih trgovskih odnosov s temi deželami. Na Srednjem vzhodu velja to zlasti za Turčijo, pri kateri zunanji trgovini je bila že rajhovska Nemčija udeležena s 40 %. Novi trgovski dogovor sklenjen med obema deželama pa kaže, kako si znajo Nemci iskati vedno nove odjemalce. Z njim si je namreč Nemčija zacvetila obile zaloga bombaža, litega železa, kroma, cinka, mangana in dr. po drugi strani pa se tudi kupca za svoje nove proizvode, kajti pogodba določa, da si bo morala Turčija dobiti, če bodo nemški nakupi, presežki določene vsote, recimo 60 mil. za bombaž ali 11 mil. za tobak itd., v Nemčiji toliko več teklinnih in drugih izdelkov.

Slušni spretnosti pri sklepanju pogodb kažejo Nemci tudi v Južni Ameriki, kjer prebivalstvo nemški politiki, Argentino, Meksiko, Brazilijo, Bolivijo in ostala področja s ponudbami nemškega ind. blaga. Kako veliko važnost polaga bonnška vlada na gospodarsko propagando v inozemstvu je že vidno iz visoko dvignjene devizne kvote od 5 mil. na 12 mil. dolarjev za potovanja v inozemstvo v letu 1952. Za izvozno trgovino je odprla v zadnjem času tudi več velikih izvoznih bank, ki bodo finansirale nemške investicije v inozemstvu. Danes vlada sicer še občutno pomanjkanje kapitalov za nemške inozemske investicije, s pomočjo katerih bi odpirale nemške tovarne svoje inozemske filijale v drugih deželah, vendar je več znakov, da je nemški industriji uspelo se ponekod že trdnje zasidrali. V Braziliji je n. pr. nedavno dala 6 domačih bank na račun polno demar za sidanje filijale tovarne Mannesman iz Dusseldorfa, ki izdeluje jeklene cevi. 3 nemške avtomobilske tovarne pa bodo istotam odprle svoje montažne delavnice. Nemčija pa bo investirala tudi v kolumbijsko tekstilno industrijo itd.

Nemška podjetnost v teh deželah pripravljajo severnoameriško ali britansko industrijo ob maršičak zaslužek. Tako je dala Argentina prednost nemškemu Siemensu pred General electric in Westinghouseu pri nabavi električne centrale od 300 tisoč kw v vrednosti 82 mil. dolarjev in obšla britanske ponudbe ter naročila v Nemčiji tudi 700 novih trolebusov. Britanske gospodarske kroge je precej vznemirila ta nemška ekspanzija. Glavno krivdo zanj pripisujejo predvsem povojni ameriški politiki, ki je, kakor je v vsakem govoru izjavil vodja levih laburistov, Bevan, sodržali. V Braziliji je n. pr. prirodni vzhodnoevropski trgov in je prisilila na razširitev v zapadnem vzhodu. A. L.

Čimveč sonca, zraka in razvedrila našim najmlajšim

Počitnice so tu! Naši najmlajši — pionirji in pionirke so zapustili šolske sobe in za njimi so se za dva meseca zaprla vrata šolskega poslopja. Njih delo v šoli je uspešno zaključeno in zanje so nastopile vesele počitnice. Zadnji mesec, ko je toplo pomladno sonce močneje pokukalo v šolske sobe, je bilo težko držati te male razgrete in igraželne ljudi, mikalo jih je ven — v naravo, na sonce, na sveži zrak in k vodi.

Vse to pa jim nudijo sedaj počitnice.

Kljub temu, da rabimo velikansko vsoto narodnega dohodka za dokončanje ključnih objektov naše težke industrije, naša ljudska oblast ni pozabila na mladi rod in mu je zagotovila vesele in zadovoljne počitnice. V ta namen je odobrila precejšen znesek za kolonije, taborjenje in dnevno letovanje. Seveda, vsega skupnost ne more plačati, nekaj pač morajo pridejati tudi starši, saj jim skupnost, v obliki otroških dodatkov nudi lep znesek vsak mesec. In tako bomo tudi letos skupno s pomočjo prispevkov skupnosti, staršev in od prihrankov pionirskih organizacij, poslali lepo število naših otrok na letovanje, taborjenje, v kolonije in v inozemstvo in na dnevna letovanja. Vse to pa delamo za naš mladi rod, za njihovo zdravje, razvedrilo in da jim nudimo lep odhiti na soncu in zraku, da si bodo nabrali novih svežih sil za nadaljnje delo v šoli.

Poglejmo kam bodo šli naši otroci v počitnicah.

Po nepopolnih podatkih bo šlo okrog 6500 otrok na razne kolonije v Sloveniji in izven nje. Pri izboru je bilo predvsem odločilno zdravstveno stanje in so naši zdravniki in poliklinike točno določali ali naj gre otrok na morje ali pa v višinsko letovanje. Pri tem naj omenim, da smo se s sosednjo republiko Avstrijo dogovorili za izmenjavo naših in njihovih otrok. Tako bo okrog 800 otrok preživelo počitnice na Korškem in na Gornjem Avstrijskem, dočim bodo avstrijski otroci prišli k nam na morje. Med temi so tudi naši slovenski koroški otroci. Tudi Tržačani bodo spet prišli k nam in si nabrali svežih sil in zdravja v naših lepih planinskih predelih.

S temi kolonijami pa vsekakor nismo ugodili vsem, ki so želeli in ki bi bili potrebni odhiti in počitnic. Vzrok temu je brez dvoma finančno vprašanje in pa slaba agitacija. Nekateri okrajji so posvetili vprašanju kolonij pre malo pažnje in niso znali staršev prepričati, kako važne so take kolonije za njihove otroke. Se vedno obstoji miselnost, da kolonije niso potrebne. Med letom v šoli pa vidimo razliko med otroci, ki so bili v kaki koloniji in med onimi, ki so počitnice prebili doma, morda še pri trdem delu. Prosvetni delavci in drugi aktivisti, predvsem pa okrajne komisije za kolonije, bi morale v propagandnem oziru več napraviti, več govoriti staršem in jih prepričati, da je važno, da za otroke počitnice tudi žrtvujejo nekaj in da je to velike važnosti za nadaljnji otrokov telesni in duševni razvoj.

Zdrave otroke zajemamo v pionirska taborjenja in dnevna letovanja. Letos bo šlo v vsej Sloveniji okrog 2400 otrok na pionirska taborjenja. Drugič skušajo letos pionirski sveti organizirati pionirska taborjenja v večjem obsegu. Seveda je tudi tu nastopilo vprašanje prispevkov staršev in na tem vprašanju so nekateri okrajji odpovedali. Okrajni pionirski sveti, ki vodijo pionirska taborjenja, so pokazali ravno pri tej organizaciji svoje organizacijske in agitacijske sposobnosti. Imamo okraje, ki so znali prav lepo in pravočasno organizirati taborjenja. Tako so n. pr. v trboveljskem okraju zbrali nad 120 pionirjev za taborjenje in so pionirji sami zbrali nad 30.000 din, ostalo pa bodo starši prispevali. Tudi drugi okrajji, kakor Ljutomer, Murska Sobota, Kočevje, Postojna, Ptuj, Radovljica in Jesenice so znali lepo organizirati taborjenje in bodo večina imeli po dve izmenji. V Ljubljani gre okrog 600 pionirjev na taborjenje. Tudi Maribor jih bo poslal precej. To je znak, da so pionirski sveti dobro zagrabili. Nikakor pa se ne moremo strinjati z mnenjem pionirskega sveta v Celju, ki je popolnoma zanemaril pionirska taborjenja, češ, da ni prijavn. Ne moremo si misliti, da v Celju ne bi našli vsaj 30 pionirjev za taborjenje in da zanje ne bi zbrali dovolj sredstev! V tem se vidi nedelavnost pionirskega sveta, ki je šel kar gladko po liniji najmanjšega odpora mimo tega vprašanja. Tudi v okraju Celje-okolica ne kažejo nika-

kega zanimanja za to. Predsednik OLO je celo prodal šotore, ki so jih imeli. Komite in prosveta kažejo malo zanimanja, tako da sedaj, ko bi morali že iti taborit iščejo šotore, vrvice in drugo osebje. V okraju Šoštanj niso mogli zbrati več kot devet pionirjev za pionirsko taborjenje, tako da taborjenja tudi ne bo. V Kranju, to je v bivšem okraju okolica, so pa planirali nad 100 pionirjev — sedaj pa jih imajo le 24. Tudi tu se je pokazal svet neaktiven in ni mogel z agitacijo prepričati staršev, da je pionirsko taborjenje potrebno, da bi dosegel planirano število.

Okraj Ljubljana-okolica se je po krivdi predsednika okrajnega pionirskega sveta tudi slabo odrezal. Lani je bilo na področju sedanega okraja pet izmenj, letos pa bodo komaj dve.

Iz tega vidimo, da so se nekateri okrajji, lahko bi rekli večina okrajev, dobro pripravili na to letno obliko dela z našimi pionirji. To so večinoma taki okrajji, ki so pokazali tudi v ostalem delu lepe uspehe. Drugi pa so zanemarili ali celo podcenjevali vzgojno in politično vrednost pionirskih taborjenj. V tem pogledu je treba še storiti, kar se da, da bodo tudi okrajji, ki so pokazali premalo agilitnosti in premalo smisla za pionirska taborjenja, to še popravili in poslali vsaj eno izmeno na taborjenje.

Naš cilj je, da bi odšel na taborjenje vsak odred. Do sedaj tega še nismo dosegli, ker nam manjka šotorov. Zato pošiljamo na taborjenja iz vsakega odreda najboljšega pionirja ali dva in organiziramo okrajno taborjenje. Prvič letos gre ves odred na taborjenje in sicer odred Staneta Rozmana v St. Vidu. Tako taborjenje ima to prednost, da kolektiv, ki je vse leto delal skupaj, tudi v počitnicah održi skupnost in nadaljuje z delom v prosti prirodi. Pri tem se »kujejo značiji, se utrjujejo medsebojna poznanstva in prijateljstvo. Treba bo še mnogo dela na področju pionirskega izživljanja, da bomo dosegli ta cilj, da bodo pionirji tudi počitnice preživljali v kolektivu. Tudi taborniška organizacija bo zajela lepo število pionirjev v taborjenje.

Za vodstvo pionirskih taborov sta bila za voditelje in voditice prirejena dva tridnevna seminarja, in sicer v Gamelnah pri Ljubljani in v Betnjavi pri Mariboru. V teh seminarjih so udeleženci dobili najpotrebnejše napotke za vodstvo taborov in za delo s pionirji na taborjenjih. Pri tem delu in pri pionirskih taborjenjih je in bo mnogo pomagala tudi taborniška organizacija. Tesno sodelovanje med republiškim pionirskim svetom in taborniško organizacijo je pokazalo mnogo napredka in uspehov pri vzgoji naše mladine.

Kot tretja oblika za delo v poletnih dneh s pionirji zlasti pa še s predšolskimi otroci so dnevna letovanja. Letos opažamo, da je za dnevna letovanja manj zanimanja, kakor je bilo lani. Premalo so bili starši seznanjeni s to obliko dela z našimi malimi. Imamo več oblik dnevnih letovanj. Otroci gredo za ves dan od doma, zunaj se igrajo, zabavajo, počivajo in tudi jedo. Zvečer se vračajo domov. To je ena in najbolj razširjena oblika dnevnih letovanj. Seveda za to vrsto dnevnih letovanj je treba velikih priprav in so tudi stroški — vendar ne preveliki. Zelo dobro organizirajo dnevna letovanja v murskosoboškem in slovenjgraškem okraju, kjer se posebno briga za to obliko letovanja AFZ.

Druga oblika so skupna kopanja, izleti, sprehodi in vse to pod vodstvom vzgojiteljev ali kake organizacije AFZ, pionirskega sveta ter Društva prijateljev mladine.

Zaenkrat je po nepopolnih poročilih predvidenih v Sloveniji nekaj nad 4000 otrok za dnevna letovanja. Upamo pa, da se bo to število povečalo in da se bo ta izredno uspešna oblika poletnega dela z našo mladino še bolj razširila.

V Crnomlju pa se je zelo udomačil takolimenovani pionirski pohod. Pionirji gredo 14 dni na pohod po Beli krajini in tako spoznavajo svojo ožjo domovino. Lani je pohod dobro uspel, letos imajo celo dve skupini. V šoštanskem okraju bodo letos poskušali posnemati Belokranjce v tem pogledu.

Razni skupni izleti so tudi zelo priljubljeni in pionirji jih zelo ljubijo. Tako bomo letos imeli več takih izletov, zlasti ob nedeljah v Ljubljani in tudi drugod.

Večja skupina pionirjev gre letos zopet v posete k našim koroškim kmeč-

kim družinam, da bodo na ta način poglobili stike med mladino, ki živi tu in onstran Karavank.

Letos bo torej nad 15.000 otrok uživalo počitnice v raznih oblikah, katere zanje priredi naša skupnost. Vendar je to še zelo majhen odstotek otrok, ki bodo deležni razvedrila. Seveda mnogo otrok bo šlo na odhiti skupaj s starši, vendar so taka skupna letovanja, taborjenja, izleti, dnevna letovanja in podobno, tiste pozitivne oblike, ki poleg izživljanja kujejo značaje, navajajo otroke na kolektivnost in na samoupravljanje. Te oblike pa dajejo našim najmlajšim tudi mnogo sonca, zraka, zdravja in razvedrila, zato je naloga vseh partijskih, frontnih ter množičnih organizacij, da podpro stremenje pionirske organizacije in Društva prijateljev mladine pri izvajanju svojih nalog pod geslom: »Čim več otrok v naravo, na sonce, sveži zrak in dajmo jim res pravo veselo mladost!

V. K.

V pionirski koloniji na morju

Kakšni ljudje so vedrili in oblačili v Krmelju

Po novi upravno teritorialni razdelitvi je pripadel h krškemu okraju del trebanjskega okraja z občinami Sentjanž in Tržišče. Pod občino Sentjanž spada Krmelj, kjer kopljejo premog.

Rudnik Krmelj je bil v predaprilski Jugoslaviji last bogataša Jakla, ki je neusmiljeno izkoriščal tamkajšnje prebivalstvo. Saj je bilo znano, da so bili tamkajšnji rudarji najslabše plačani delavci v rudarstvu. Kopači so takrat zaslužili največ 28 do 30 din dnevno. Sindikalno življenje se v predvojnem Krmelju ni moglo razviti, ker je vsak poizkus delavcev po organizaciji bogataš Jakl neusmiljeno zatrl. Rudnik je obratoval z najprimitivnejšimi sredstvi, zato je bilo trpljenje tamkajšnjih rudarjev tem večje.

V predvojni kapitalistični Jugoslaviji so se navadno v rudarskih revirjih zbirali ljudje, trgovci, gostilničarji, mesarji in slično, ki so hoteli na lahek način in na račun delavstva priti do bogastva. Tako so na račun delavskih žuljev rastle bahate hiše in vile izkoriševalcev našega delovnega ljudstva. Ta skupina ljudi je v bivšem družbenem redu igrala vodilno vlogo na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. Naj si bodo to bivši klerikalci, ki so vzeli v zakup vero za doseg njihovih gospodarskih in političnih ciljev, ali pa liberalci, ki so pod krinko nacionalizma vpregali ljudstvo v takratni družbeni red. Cilj enim kakor drugim je bil razbiti enotnost delavskega razreda in si s tem utrditi gospodarske položaje in udobno brezskrbno življenje na račun delovnega ljudstva.

Po osvoboditvi so se v Krmelju znašli ljudje, kakor bivša trgovka Rozalija Flajs, bivši trgovec Maks Kovač in brat Flajsove Vilko Jevševar, ki bi še vedno radi na račun delovnega ljudstva dobro živeli in hoteli igrati glavno in odločujočo vlogo v Krmelju. Maks Kovač je pred vojno prevzel posestvo svojega brata v Cetežu — občina Podkum, bavil se je z najrazličnejšimi stvarmi, trgovino, prevozom, a ko je »skrahiral«, je odšel v Hamborn — Nemčijo. Leta 1941 se je avgusta meseca vrnil v Podkum na dopust. V domačem kraju ni mogel prehaliti krasnega življenja v »rajhu« in trdil da Nemce ne more nihče na svetu premagati. Hvalil je fašistično Nemčijo in propagiral proti interesom slovenskega naroda. Po podpisu se je vrnil v Nemčijo. Po kapitulaciji Nemčije se je mož znašel in začel voditi med tamkajšnjimi izseljenci propagando za vrnitev v domovino, kamor se je leta 1945 tudi sam vrnil. Naselil se je v Krmelju in prevzel mesto poslovođe v takratnem rudniškem magacinu. Stanoval je pri bivši trgovki Rozaliji Flajs in bil tudi pri njej na hrani. Flajsova je bila namješena kot pomočnica v rudniškem magacinu Brat Flajsove Vidko Jevševar, bivši trgovec, je tudi postal v magacinu pomočnik s plačo 3200 din mesečno. Kako si je pa mogel sezidati po osvoboditvi krasno hišo, je vprašanje, ki si ga zastavlja tamkajšnje prebivalstvo. Vidko je v jeseni leta 1950 odprl gostilno, a mu je bila koncesija že začetkom leta 1951 odvzeta. Ta troperesna deteljica se je na rafiniran način vrnila v množične organizacije, da si s tem zagotovi komandna mesta v gospodarskem življenju in da bi še naprej živel na račun delovnega ljudstva. Vsak izmed trojice je delal po svoji liniji, a skupen cilj je bil isti. Ta-

ko si je trgovka Flajsova s pristranskim postopanjem napram potrošnikom skušala pridobiti z raznimi uslužnostnimi deli zaupanje krajevnih funkcionarjev, da si s tem utrdi svoj položaj.

Za časa zagotavljenе preskrbe je točno ločila žene delavcev od žen inženirjev. Tako je inženirjeva žena dobila prav lepo enotno moko, dočim so delavske družine dobivale moko slabše kvalitete. Ko je mast dišala, je inženirjevo ženo opozorila, da naj počaka do drugega dne, ko bo odprla nov sod, medtem ko je delavskim ženam nemoteno delila pokvarjeno mast. Zanimivo bi bilo tudi ugotoviti, kam je šla vsa tista moka, ki jo je pekovski vajenec odnašal na dom Flajsove. Tekstilno blago je ravno tako oddajala svojim ljubljencem in ljudem, od katerih je pričakovala koristi izven uradnih ur. Ženi tov. Avgusta Češnovarja, kleparja iz rudnika, je dejala: »Saj vem, da nimate denarja, vam bom pa dala jajčka in jabolčnik zastojnik!« Tov. Češnovar je namreč član KP in je dosledno na braniku pravice delovnega ljudstva, ker bi pa Flajsova »pri njem ne uspela, si je z darovi skušala pridobiti njegovo ženo. Ta postopek Flajsove je bil preračunan, ker če bi Češnovarjeva žena darila sprejela, bi lahko zabrusila Češnovarju v obraz: »Kaj boš nastopal proti meni, saj je tudi tvoja žena dobila jajčka in jabolčnik!« Isto je poskusila tudi s članico KP tov. Grebinje, ko ji je dala malinovec in oranžado po 100 din, češ da so se cene znižale, dočim stane v resnici steklenica malinovca ali oranžade 230 din. Ko je tovarišica zvedela za pravo ceno, je hotela razliko plačati. Flajsova je doplačilo odklonila: »Za vas ni nič treba doplačati.« Omenjeno tovarišico je tudi neprestano vabila: »Zakaj pa ne pridelaj kaj k nam, ali sem se vam kaj zamerila?« Ko je nekdo dobil pek prav slabo moko in so se delavci začeli zanimati kako to, da imajo tako slab kruh — moko je dobival pek pri Flajsovi — je Flajsova dala ženi bivšega poslovođe delavnice v rudniku tov. Horjaka 2 kg, naj speče kruh in prinese njej košček pokazat, ostalo lahko odhrži zase. S takimi dobrinami in uslugami si je pridobila tudi bivšega ravnatelja rudnika tov. Ričeka, ki je zagovornik te skupnice, saj je svoječasnno celo predlagal, da bi vsa krajevna podjetja vodil Kovač, a Vidko Jevševar naj bi bil poslovođa pri KZ. Tudi sedanega ravnatelja tov. Heglerja si je skušala Flajsova s takimi metodami pridobiti na svojo stran, a je usluge odločno odklonil.

Medtem ko je Flajsova po svoji liniji krepila pozicije teh ostankov starega kapitalističnega reda, je Kovač vzel v zakup kulturnoprosvetno dejavnost v Krmelju. Tudi Kovač si zida novo hišo v Trebnjem, kjer ima ženo, ki je bila poslovođkinja tobačne zaloge. Svoječasnno so jo hoteli odpustiti zaradi rovarjenja proti naši stvarnosti, a se ji je posrečilo s pomočjo nekaterih še nadalje ostati v službi. Kovačeva vsakinja je namješena pri Flajsovi v trgovini v Krmelju. Kovač ima sicer zasluge pri zidavi kinodvorane, vendar se je znal znebiti vsakega, ki mu ni prijal in ni bil njemu absolutno poslušen. Kulturno delo je bilo omejeno le na ljudi Kovačevega kroga, ki so prevzeli nekaj monopola nad to dejavnostjo. Razumljivo, da ta dejavnost ni imela nikakega revolucionarnega značaja naše današnje stvarnosti, temveč se je izživljala v

krogu stare malomeščanske miselnosti in tvorila odskočno desko »troperesni deteljici« za doseg svojih osebnih ciljev. Zanimivo je tudi, da je Kovač leta 1950 posodil rudniku za izplačilo premij 40.000 din. Tudi sicer ni Kovač preveč varčen z denarjem, kadar gre za uveljavljanje lastne osebe. V ostalih množičnih organizacijah Kovač ne sodeluje, razen v sindikatu, kamor se je znal vrniti. Njegov verni drug in brat Flajsove Vidko Jevševar pa je v odboru OF. Poleg tega je še v sindikatu in tajnik Gasilskega društva. Kakor že omenjeno, je Vidko sezidal krasno hišo in hotel letos junija meseca ponovno otvoriti gostilno, kar pa mu je budnost sedanjih funkcionarjev, posebno osnovne partijske organizacije, preprečila.

V osnovno partijsko organizacijo se tem ljudem ni posrečilo vrniti, pač pa so si pridobili nekatere člane, ki so bili na sestankih vedno pasivni, kadar koli je bilo na dnevnem redu razpravljanje o delovanju te skupine. Tako si je ta klika ljudi znala pridobiti šibkejšee člane Partije in se s pomočjo njih uveljaviti. Vendar se je v zadnjem času osnovna partijska organizacija zavedla teh slabosti in začela odločno borbo proti tem izkoriščevalcem delavskega razreda.

Sindikati rudniških delavcev, čigar odbor tvorijo med drugimi Pirc kot predsednik, Zeleznik kot tajnik, a v odboru sta tudi Jevševar in Kovač, je verna slika nedelavnosti in nebudnosti. Sindikalnih sestankov ni, sindikalno delo je samo administrativnega značaja, prepojeno s socialdemokratskimi tendencami, čigar cilj je samo borba za materialne koristi in doseg čim večjih dopustov. Nikdar pa nista niti predsednik niti tajnik govorila o vlogi sindikata, ki jo mora nujno odigrati v naši socialistični stvarnosti v boju za večjo produktivnost. Zanimivo je, da so občni zbor sindikata izvršili v neki tajnosti pred drugimi političnimi organizacijami in se jim je posrečilo vrniti v odbor sindikata svoje ljudi.

Sedanji delavski svet je boljši od lanskega in so delavci znali prepričati izvolitev kandidatov v delavski svet, ki jih je skušala vrniti omenjena klika. Delovanje sindikalnega sveta je usmerjeno pravilno, kajti delavski svet se popolnoma zaveda, da je v interesu vsega delavstva, ako se produktivnost dvigne.

V Krmelju je tudi okrajno podjetje »Kremenica«, kjer kopljejo kremenčev pesek. Upravnik tega podjetja je tov. Franc Zur, človek, ki ima »firreske« odnose do delovnega kolektiva in je sam pravzaprav upravnik, upravni odbor, delavski svet in vse. Njegov odnos do narodne imovine je kaj posoben. Motor, ki je last podjetja, uporablja 4 do 5 dni za svoje zasebne izlete, benzin pa plačuje podjetje. Svojo ženo je namestil kot kontrolorko delavcev, ki izvaja pravi teror nad delavci in jih celo klofuta. V Kremenici je taka praksa, da lahko delajo pri podjetju samo delavke, ki obdelujejo upravnikovo njivo, dočim druge odpušča. Pri volitvah v delavski svet je kandidiral tudi član Partije tov. Lunder, vendar je Zur znal s svojim diktatorskim ravnanjem preprečiti, da bi bil izvoljen.

Glede na navedena dejstva je osnovna partijska organizacija v Krmelju predlagala in naredila vse potrebno, da se razmere uredi. Ljudska oblast je na osnovi revizijskih ugotovitev odločila, da takoj prevzame poslovske posle v podružnici trgovine trgovinskega podjetja »Potrošnje« tov. Avsec, zamenjano bo tudi vse trgovsko osebje, sedanji poslovođa in blagajnik pa razrešena službe.

Menzo, v kateri se hrani nekaj rudarjev in nameščencev, pa bo prevzel občinski ljudski odbor v Sentjanžu, ki bo poskrbel, da bo delovala tako kot je treba.

V teku je preiskava v Okrajnem podjetju »Kremenica«, zaradi ugotovitve odnosa upravnika do delavskega kolektiva in narodne imovine. Na osnovi ugotovitev preiskave bodo izdani ukrepi, da se nevdružne razmere v podjetju odpravijo. Podjetje samo pa bo predano v upravljanje rudniku.

Dosedanje ukrepe glede odprave teh nedostatkov s strani ljudske oblasti je ljudstvo sprejelo z velikim zadoščenjem in se je oddahnilo, ko je izvedelo, da je rešeno izkoriščanja imenovano »troperesna deteljica«.

Ali ste že obiskali

RAZSTAVO POHIŠTVA

V BEŽIGRAJSKI GIMNAZIJI

LES

LJUBLJANA

VSAK DAN ZREBANJE ENEGA KAUCA OD PRODANIH VSTOPNIC

RAZSTAVA ODPRTA DNEVNO OD 8. DO 19. URE